

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
בלק
ח' – י"ד תמוז תשפ"ד

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

לא משכחת ליה – הדבורה, לפי שהוא טמון בשרביטו. **ואי בשרפא** – ואם יאבל העלה. **הדר פארי** – חוזר וצומח. **מן המחמצן** – נברכת ששורין בו את הבגדים יום או יומים בצואת כלבים, עד שמחמיצין ומסריחין. **אבל מן הניירין** – נברכת שבובסין ומשפשפין בה, מתוך שהמים נתזין למרחוק – צריך להרחיק ארבע אמות. **הכי גרסינן: או סד בסיד תנן** – כלומר: או ירחיק או סד. **ליעדבינהו** – לתרתי בבי ריישא ומציעתא, דהתם "או סד בסיד" תנן אלא מדלא ערבינהו – שמע מינה דברישא "וסד בסיד" תנן, דבעינן תרוייהו, הרחקה וסיד. **בא בידים אצטריך** – למנקט ליה לתנא. ואף על גב דהוא הדין ללא בא בידים, **במה מדמנין** – את החמין בשבת, דאמור רבנן דאסור להטמין בדבר המוסיף הבל. והתם מפרש טעמא: גזירה שמא יטמין ברמץ. **לשונות של ארמנן** – צמר צבוע ואחר כך חוזרו והחליקוהו במסרק, ועשוי לשונות לשונות. **וכי דרכן להטמין בהן** – ואפילו הכי אירידי בהו רבנן. **ציפי צמר** – לאחר שסרקו ונפצו במסרק. **ובמוכין** – של שחקי בגדים, שהסורק מוציא מבגדי הצמר בקרצים. **ואין משלשלין אותם** – שהן מוקצים למלאכת בגדים. הכי גרסינן: אי יגיד עליו ריעו ליתינהו לכולהו בחדא וליתני חדא מיניהו ליתנינהו בא בידך ולימא רבי. ליתנינהו לכולהו – כל הנך משום הבלא בחדא, או כאן או אצל שבת. **הנך משום דמשתבי לה לקדירה** – שמשברין את הקדירה. כך שמעתי כאן. ובכל מקום שמעתי: שמעלה חלודה. **המחמצי חיים** – כשנותנין בו דבר הם – הוא מתחמם. וגבי הטמנה מהמימי דהוא, אבל גבי כותל – קריר. **והתנא רבי אושעיא** – להרחקות דמתניתין בתוספתא שלו, וקאמר חול גבייהו. **במתונא** – אצל היזק לחלוח שנאה, ובחול לה, ולא אצל היזק הבל. **וברכת הכובסין** – לא קביעא כאמת המים. שאמת המים עשויין להיות שם עולמית, אבל זו – הכובס פעמים שמשתנה לאומנות אחרת. דקוו וקיימי – ולילחלוחן קשה יותר משל מים חיים. **תיפוק ליה משום מחרישה** – שהרי חרשו תחילה, ואפילו לא זרע ליה תנא ליה מדרחיקן. **בספולת יד** – שזרעו בלא חרישה, חופר במרה ואינו מעמיק בעומק המחרישה. **ותיפוק ליה משום זרעים** – שסתם חורשי סופן לזורעו, והא קתני זרעים **בחורש לאילנות** – שיש שם אילנות מימים רבים, ובא לחרוש תחתיהם להשביחן. **ותיפוק ליה משום מיא** – שצריך להשקותן תמיד, וכיון דאי אפשר לזורעים בלא מים – למה ליה למתנינהו? הא תנא ליה הזיק דליחלוח אצל בותל

לצדדין

הָא מְשַׁכְּחַת לֵיהּ, אִי בְּמָרְפָּא - הָדַר פָּארֵי. "וְלֹא נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין" וְכוּ'. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא מִן הַמַּחְמְצָן, אֲבָל מִן הַנַּיְירִין - אַרְבַּע אַמּוֹת. תַּנְיָא נָמֵי הָכִי: נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין - אַרְבַּע אַמּוֹת; וְהָא אָנֵן תְּנַן: שְׁלֹשָׁה טְפָחִים אֶלָּא לְאוֹ שָׁמַע מִינָּהּ כְּדִרְבִּי נַחְמָן. וְאֵיפָא דְּרַבִּי לְהוֹ מִירְמִי? תְּנַן: נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין - שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וְהָתַנְיָא: אַרְבַּע אַמּוֹת אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר רַב אֲבוּהּ, לָא קַשְׁיָא: כָּאן מִן הַמַּחְמְצָן, כָּאן מִן הַנַּיְירִין. רַב חִיָּא בְּרֵיהּ דְּרַב אָוְיָא מָתֵנִי לַהּ בְּהָדְיָא: אֶלָּא אִם כֵּן חִרְחִיק מִשֶּׁפֹּת מַחְמְצָן וְלַכּוֹתֶל שְׁלֹשָׁה טְפָחִים. "וְסָד בְּסִיד". אִינְּפֵיק לְהוֹ: "וְסָד בְּסִיד" תְּנַן, אוֹ דִילְמָא "אוֹ סָד בְּסִיד" תְּנַן? - פְּשִׁיטָא דְּ"וְסָד בְּסִיד" תְּנַן, דְּאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ דְּ"אוֹ סָד בְּסִיד" תְּנַן, אִם כֵּן לֵיעָרְבִינְהוּ וְלֵיתְנִינְהוּ - דִּילְמָא מִשּׁוּם דְּלָא דָּמֵי הַאי הֵיזֵיקָא לְהַאי הֵיזֵיקָא, רֵישָׁא - הֵיזֵיקָא דִּמְתוּנָא, סֵיפָא - הֵיזֵיקָא דְּהַבְלָא. תָּא שְׁמַע, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: סַלָּא הַבָּא בִּידַיִם - זֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִפָּאן, וְזֶה חוֹפֵר בּוֹרוֹ מִכָּאן, זֶה מֵרְחִיק שְׁלֹשָׁה טְפָחִים וְסָד בְּסִיד; טַעֲמָא דְּבָא בִּידַיִם, הָא לֹא בָּא בִּידַיִם - לָא - הוּא הַדִּין דְּאַף עַל גַּב דְּלֹא בָּא בִּידַיִם נָמֵי סָד בְּסִיד, וְבָא בִּידַיִם אֵיצְטְרִיכָא לֵיהּ; סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא בְּיָן דְּבָא בִּידַיִם לֵיבְעֵי רְווּחָא טְפֵי, קָא מַשְׁמַע לָן. "מַרְחִיקִין אֶת הַגֶּפֶת וְאֶת הַהֶבֶל וְאֶת הַמֶּלַח וְאֶת הַסְּפָלִים" וְכוּ'. תְּנַן הָתָם: בַּמֶּה טוֹמְנִין וּבַמֶּה אֵין טוֹמְנִין? אֵין טוֹמְנִין לֹא בַּגֶּפֶת וְלֹא בְּזֶבֶל וְלֹא בַּמֶּלַח, וְלֹא בְּסִיד וְלֹא בְּחוֹל, בֵּין לַחִין בֵּין יְבֵשִׁין. מַאי שְׁנָא הָתָם דְּקָתָנֵי סְפָלִים וְלָא קָתָנֵי חוֹל, וּמַאי שְׁנָא הָתָם דְּקָתָנֵי חוֹל וְלָא קָתָנֵי סְפָלִים? אָמַר רַב יוֹסֵף: לְפִי שֶׁאֵין דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִין בִּסְפָלִים. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי: וְכִי דַּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַטְמִין בִּגְזִיזֵי צֶמֶר וּלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְמְנֵי? דְּתַנְיָא: טוֹמְנִין בִּגְזִיזֵי צֶמֶר וּבְציפֵי צֶמֶר, וּבְלְשׁוֹנוֹת שֶׁל אַרְמְנֵי וּבְמוֹכִין, וְאֵין מְטַלְטְלִין אוֹתָן אֶלָּא מִשּׁוּם כְּלִי. וְאֵיפָא דְּמַשְׁתְּבִי לַהּ לְקַדְּרָה, הָכָא הֵיכִי עָבְדִי? - הָתָם הֵיכִי דְּלָא קָתָנֵי סְפָלִים - מִשּׁוּם דְּמִשְׁתְּבִי לַהּ לְקַדְּרָה, הָכָא הֵיכִי עָבְדִי? - הָתָם בְּמִתּוּנָא. - וְהָא תְּנַן לֵיהּ אַמַּת הַמַּיִם. - אַטּוּ מִי לָא קָתָנֵי אַמַּת הַמַּיִם, וְקָתָנֵי נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין? - הָנֵי תְּנַא אַמַּת הַמַּיִם - מִשּׁוּם דְּקִבְיָעָא, אֲבָל נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין - דְּלָא קְבִיעָא - אֵימָא לָא; וְאִי תְּנַא נִבְרֶכֶת הַכּוֹבְסִין - מִשּׁוּם דְּקָוֵי וְקַיְימִי, אֲבָל אַמַּת הַמַּיִם - לָא, צְרִיכָא. "מַרְחִיקִין אֶת הַזְּרָעִים וְאֶת הַמַּחֲרֵישָׁה" וְכוּ'. זְרָעִים, תִּיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם מַחֲרֵישָׁה - בְּמַפֹּלֶת יָד. מַחֲרֵישָׁה, וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם זְרָעִים - בְּחוֹרֵשׁ לְאִילָנוֹת. - וְתִיפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם מַיָּא - תַּנָּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קָאֵי, דְּכִתְיב: "לְמִטַּר הַשָּׁמַיִם תִּשְׁתֶּה מָיִם". לְמִימְרָא, דְּזִרְעִים

לצדדין

הכי גרס רבינו חנגאל: **בא** בידים אין לא בא בידים לא – אלמא "או סד בסיד" תנן, דזוקא בא בידים בעי הרחקה וסיד. ומשני: הוא הדין לא בא, ובא בידים אי־צטריך ליה כו'. ויש ספרים דלא גרסי האי דיוקא, אלא משני: בא בידים שאני, ודקאמר לה מאי קאמר כו'. ואין נראה, דהיכי בעי למיפשט "וסד בסיד" תנן? הא איכא למיבעי ליה היכא דרבי יהודה גופיה אי תרוייהו בעי אי לאו, ניין דהשתא סבר דאין חילוק בין בא בידים ללא בא.

משום דמשתבי – פירש הקונטרס: דמשברין הקדירה אין דרך להטמין בהן. ואם תאמר: אבתי תיקשי, וכי דרך להטמין בגיזי צמר, כדפריך לעיל? ויש לומר: דלעיל הוה בעי למימר דאין דרך להטמין בסלעים שהתהבל יוצא מבין הסלעים ואינו מתקיים, ואף על פי כן לפעמים טומנין בהן. להכי פריך שפיר מגיזי צמר, דתני לה, משום דלפעמים טומנין בהן. אבל הכא קאמר דאין דרך להטמין כלל בהן, לפי שמשברין הקדירה, והואיל ומילתא דלא שכיח היא כלל – לא חש למיתניה. ועוד יש לפרש: דכיון דלא שכיחא היא כלל – שרי להטמין בהן, דבמילתא דלא שכיחא לא גזרו בהו רבנן. וכן מנהג שלנו, שאנו נותנין להטמין בסלעים שהאש יוצא מהן שקורין קיילי"ש. אבל מכל מקום קשיא מה שהקשה בקונטרס, דבכל מקום הוי שיתוך לשון חלודה, כמו ב"אלו מציאות" (בבא מציעא כו,א); דשיתך טפי, ובפרק "הבונה" (שבת קב,ב): דכיון דמשתבר לא עבדי הכי, ובפרק קמא דתענית (ח,א): אם ראית דור שהשמנים מתחממין עליך בנחושת. ומפרש רבינו הם בענין אחר: דמשתבי – דדבר שלהן מקלקל המאכל. ולרבינו יצחק נראה בפירוש רבינו חנגאל, דמה שאמר להרחיקם משום דמשתבי – שמלקין את הארץ ומחלידים אותה, ומעלין עפר תיחתה, כדאמרינן לקמן גבי זרעים. ולא משום הבל, דאין מוסיפין שום הבל, וטומנין בהן. ואפילו לפי הספרים דגרסי "סלעים היינו טעמא דלא קתני להו התם" – יש לפרש דהכי קאמר: דלהכי לא קתני להו התם, משום דטעמא דהכא שצריך להרחיקם – לא משום הבל, אלא משום דמשתבי. והרב רבינו מרדכי הביא ראיה מירושלמי, דגרסינן: התם איתמר שהסלעים מרתיחין והכא איתמר שאין הסלעים מרתיחין אמר רבי יוסי: כאן וכאן אין הסלעים מרתיחין, אלא מפני שערשים עפר תיחוח ומלקין את הכותל.

דמחממי חמים – והא דאמר בפרק "בירה" (שבת לח,ב): ביצה אין טומנין אותה לא בחול ולא באבק דרכים התם בחול שהוחם מחמת השמש, דומיא דאבק דרכים. (שייך לעמוד ב) **המבריך** את הגפן – פירוש: גפן יחידי שהוא מושרש בארץ, ובופף את הגפן באמצעיתו, ומכסהו בקרקע ונשרש שם. וקאמר: מותר לזרוע את הצדדין. דאף על גב שאינו רחוק שלשה טפחים, ויונק עם הגפן מתחת הקרקע, בין דמעל הקרקע ליבא עידובייא – שרי, כדמוכח בעירובין (צג,א) ובמסכת כלאים (פרק רביעי), דזה טומך לגדר מבאן וזה מבאן. ואם תאמר: והיכי דמי שזורע לצדדין? אי כשהרחיק שלשה טפחים מן הצדדין – אפילו על גביו נמי, ואי בלא הרחיק – מן הצדדין נמי לא ואומר רבינו יצחק: דמיירי בשזורע הצדדין ברחוק שלשה טפחים מגפן היוצא מן הקרקע מכל צד, דליכא ערבוביא למעלה מן הקרקע. ומכל מקום אסור לזרוע על גביו מפני שהשרשין נבנסין בתוך הגפן, והוי כמרכיב זרעים באילן, דאסור. ואם תאמר: ומאי איריא דנקט גפן? אפילו שאר אילן נמי אסור ואומר רבינו יצחק: דשאר אילנות שהן קשין – מותר לזרוע על גביו בנגד השורש, דלא חיישינן שיכנס שורש הזרע בתוך האילן, שהוא קשה. אבל גפן שהוא רך – חיישינן. והאי (פירוקא) [ספרים ישנים: פירכא] מצא רבינו יצחק בירושלמי בגמרא דידך משנה.

התם בשופכין – ואם תאמר: בשלמא אי מיירי במשתין, אף על גב דתנא ליה אמת המים – תנא ליה נמי האי, דסלקא דעתך משום צניעותא לישתרי, אבל אי מיירי בשופכין – מאי קא משמע לן? הא תנא ליה אמת המים, דמהאי טעמא אמר לעיל דלא תני חול יש לומר: דשאני חול, שהוא כל שעה אצל הכותל, אבל הנך מי רגלים כלים ברגע.

ותיובתא דרבה בר בר חנה – ולא מצי לשנויי דכי קאמר רבה בר בר חנה – בצונמא. חדא, דהוה ליה לפרושי בהדיא, ועוד: דדריש מקרא, שמע מינה דלא מפלג.

אמר רב טובי דקיק אינו ממעט – הך שמעתתא מייתי הכא אגב דפריך לקמן: זרעים כיון דקשו לבותל שקיל להו.

דקיק אינו ממעט בחלון – דיני חלון פירש רבינו יצחק בן רבינו מרדכי על פי המשניות: דאם הוא חלון העשוי לתשמיש – שיעורו להביא טומאה בפותח טפח, וכשיתמעט מטפח אפילו במשהו – אינו מביא. ואם הוא חלון שעשוי לאורה, ועשוי בידי אדם – שיעורו כמלא מקדח גדול של לשכה, שהוא כמלא פונדיון האיטלקי, שהוא סלע נירונית. והיא יתירה על סלע סתם, דסלע סתם הוא פחות ממלא מקדח סתם, וכל שכן ממקדח גדול, כדאמרינן בבכורות (לז,ב), ואותו חלון שעשוי לאורה אינו מתמעט מסתימת משהו, כיון שהיה בו בשיעור, אלא עד שיתמעט שלא יהא בשיריים רוח אצבעים על רוחב גודל. ומאור שאינו עשוי בידי אדם אלא מעצמו, כגון חררהו מים או שרצים – שיעורו מלא אגרוף, חישב עליו לתשמיש – שיעורו פותח טפח, למאור – שיעורו מלא מקדח. ר"מלא אגרוף" מפרש התם – באגרופו של בן אבטיח, ורבי יוסי אומר: בראש כל אדם. ושאינו עשוי לאורה ולא לתשמיש אלא לאויר ולשמור גנות ופרדסים – אותו שיעורו במלא מקדח בינוני. **מאי** אירייא רקיק בו' – השתא סלקא דעתך דנקט רקיק דוקא, משום דאית ביה תרתי: חדא – דלא סתימה מעלייתא, לפי שהוא רך ועשוי ליפול. ועוד, שאינו מבטלו. משום הכי פריך: אפילו עבה נמי, שמתקיים, דואיל ואינו מבטלו – אינו ממעט.

ותיפוק ליה – אפילו אם יבטלו דאינו חרצץ, משום דמקבל טומאה. ותימה: אם יבטל ליה – תו לא מקבל טומאה, וטהור. כדמוכח בפרק "העור והרהוט" (חולין קכט,א) דאמר: כיפת שאור שייחדה לשיהיה – בטלה, ובית שסיככו בזרעים – טהורים. אלמא, כיון דבטליה לא מקבל טומאה ויש לומר: דהתם מיירי כגון דעבד בהו שינוי מעשה, דהא אמרינן (שבת נב,ב): כל הבלים יורדין לידי טומאה במחשבה, ואין עולין מטומאה אלא על ידי שינוי מעשה. והוא הדין באוכלין דבעינן שינוי מעשה. דאפילו בידות האוכלין מוכח בפרק קמא דסוכה (יד,א) דאיכא תנא דאית ליה דבעינן בהו שינוי מעשה. **שנילושה** במי פירות – דווה מצי לשנויי: כגון שאין בו בציבה, ובמסכת אהלות (פרק שלושה עשר משנה ד) חשיב פחות מכביצה אוכלין בהדי הנך שאמר שממעטים את הטפח.

מי פירות – פירש רבינו חננאל: כגון שמן. ולא דק, דשמן מכשיר הוא, כדמוכח בפרק קמא דשבת (יח,ב) ובריש פרק "חבית" (שם קמד,א) דשמן חשיב משקה. אלא דוקא מוהל דיורא מתחילה. **בתיבנא** סריא – תימה: אבתי חזינא לבהמתו על ידי פירוק, כדמוכח בפרק בתרא דשבת (קנה,ב) דאמרינן, תא שמע: מפרכין את התבן כו', אלמא מיטרח באוכלא שרי ומשני: בתיבנא סריא ויש לומר: דהכא מיירי שהוא מוטרח כל כך, דאפילו על ידי שום תקון לא חזיא. **רואין** כל שאילו ינטלו – אין לפרש דטעם משום דסופו ליטול חבית וקופה, ולהכי בעינן שיהו גרוגרות וחבן יכולין לעמוד בפני עצמן. דאם כן, למאי דפריך: חבן הא קא חזי ליה, ורוצה להוכיח מכאן דאפילו סופו ליטלו חרצץ – תיקשי ליה: אמאי צריך שיכולין לעמוד בפני עצמן? אלא אומר רבינו יצחק: דבך הוא הדין, דכל דבר החרוצץ – בעינן שיוכל לעמוד בפני עצמו. דקתני לעיל מהך משנה במסכת אהלות (פרק שישי משנה ב): קורבי דמת שהיו עוברין באבסדרה, ובא אחד מהן והגיף את הדלת וסמכו במפתח, אם יכולה דלת לעמוד בפני עצמה – טהור, ואם לאו – טמא. וכן חבית של גרוגרות וקופה של חבן שהן נותנין בחלון. משמע דהכל חד טעמא הוא, והייט טעמא – דסתימת עראי הוא, דביון שאינו יכול לעמוד בפני עצמו. אי נמי, משום דבעינן דבר החרוצץ עומד על ידי דבר שאינו מקבל טומאה. ומיהו בפירוש משניות מצא רבינו יצחק דמפרש אפילו במפתח שאינו מקבל טומאה איירי, ומטמא – דלא חשיב אהל לחדץ בפני הטומאה, כיון שעומד על ידי כלי, אף על פי שאינו מקבל טומאה. ורבי אליעזר פליג עלה בתוספתא, ואקשר דטהור, כיון שהמפתח אינו מקבל טומאה. ואולי לטעמייהו, דפליגי במסכת אהלות (שם משנה א) בנדבך שהוא נתון על גבי כלים, אפילו כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה, דלרבי אליעזר נעשה אהל לטהר, ולרבנן אינו נעשה אהל אלא כשהוא נתון על גבי אבנים.

היא

לְצַדְדִין קָא מִשְׁתָּרֵשׁ? וְהָא תָּנֵן: הַמַּבְרִיחַ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ, אִם אֵין עַל גַּבָּהּ עֶפֶר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ, וְתָנֵי עֲלָהּ: אֲבָל זוֹרֵעַ אֶת הַצְּדָדִין אֵילָךְ וְאֵילָךְ אָמַר רַבִּי חֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: מְפַנֶּה שֶׁמַּחֲלִידִין אֶת הַקַּרְקַע וּמַעֲלִין עָפָר תִּיחוֹחַ. "וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל - שְׁלֹשָׁה טְפָחִים" וְכוּ'. אָמַר רָבָה בַּר בַּר חָנָה: מוּתָּר לְאָדָם לְהִשְׁתִּין מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, דִּכְתִיב: "וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר וְעָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל". וְהָא אֲנַן תָּנֵן: וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל - שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - הָתָם בְּשׁוֹפְכִין. תָּא שְׁמַע: לֹא יִשְׁפּוֹךְ אָדָם מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הֶרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - הָתָם נַמִּי בְּשׁוֹפְכִין. תָּא שְׁמַע: לֹא יַשְׁתִּין אָדָם מַיִם בְּצַד כּוֹתְלוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ אֶלָּא אִם כֵּן הֶרְחִיק מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים; בְּמֶה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּכוֹתֶל לְבֵינִים, אֲבָל בְּכוֹתֶל אֲבָנִים - בְּכֵדִי שֶׁלֹּא יֵזִיק, וְכַמָּה? טֶפַח. וְשֶׁל צוֹנְמָא - מוּתָּר; תִּיובְתָּא דְּרַבָּה בַּר בַּר חָנָה תִּיובְתָּא. - וְהָא רַבָּה בַּר בַּר חָנָה קָרֵא קָאָמַר - הָתָם הָכִי קָאָמַר: אֲפִילּוּ מִידֵי דְּדָרְכֵּיהּ לְאִשְׁתּוּנֵי בַּקִּיר לָא שַׁבְקִינָן לֵיהּ, וּמַאי נִיהוּ? כַּלָּבָא. אָמַר רַבִּי מוֹבֵי בַּר קִיסָנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: רָקִיק אֵינוֹ מְמַעֵט בַּחֲלוֹן. - מַאי אִירְיָא רָקִיק? אֲפִילּוּ עֲבֵה נַמִּי - לָא מִיבָּעְיָא קָאָמַר: לָא מִיבָּעְיָא עֲבֵה בֵּינָן דְּאִיחֵלִי לֵיהּ לָא מְבַטֵּיל לֵיהּ, אֲבָל רָקִיק דְּמִמְּאִים - אֵימָא בְּטוּלֵי מְבַטֵּיל לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן. וְתִיפּוֹק לֵיהּ דַּהֲוָה לֵיהּ דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה, וְכָל דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טוּמְאָה - אֵינוֹ חוֹצֵץ בִּפְנֵי הַטּוּמְאָה - שָׁנֵינוּ: קוּפָּה מְלֵאָה תֶּבֶן וְחָבִית מְלֵאָה גְּרוֹגָרוֹת, הַמּוּנָּחִים בַּחֲלוֹן - רוֹאִין, כָּל שֶׁאִילּוּ יִנָּטְלוּ וְיִכּוֹלִין תֶּבֶן וּגְרוֹגָרוֹת לַעֲמוֹד בִּפְנֵי עַצְמָן - חוֹצֵץ, וְאִם לָאו - אֵין חוֹצֵץ; וְהָא תֶּבֶן חָזֵי לְבַהֲמָתוֹ - בְּחָרְיָא. - חָזֵי לְטִינָא - דְּאִית בֵּיהּ קוֹצֵי. - חָזֵי לְהַסָּקָה - בְּמִתְנָא. - חָזֵי לְהֶסֵּק גָּדוֹל - הֶסֵּק גָּדוֹל לָא שְׁכִיחַ. גְּרוֹגָרוֹת - הָא חָזוּ לֵיהּ אָמַר שְׁמוּאֵל: בְּשֶׁהִתְרִיפּוּ. וְכֵן תֵּנֵי רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: בְּשֶׁהִתְרִיפּוּ. הַאי חָבִית הֵיכִי דָּמְיָא? אִי דִּפּוּמָא לְבַר לְצַדְדִין קָא מִשְׁתָּרֵשׁ – ומחלידין מתחת לבותל, ומקלקלים יסודו. **המבריח את הגפן** – גפן יחידי, שאין בזרעים שאצלם משום עירבוב. דאין כרם בפחות מחמש גפנים, שתים בכגד שתים ואחת יוצא זנב. אלא שלא ינק הזורע מן הגפן. **מברין** – כמו "ויברך הגמלים" (בראשית כד) – כופף זמורת גפן מחוברת, ומבריכה בקרקע בצדדיה לבאן ולכאן, וקורין בלעז פרובנייר"ר. **שמחלידין את** הקרקע – אצל הבותל במקומן, ומעלין עפר תיחוח, ומתמוטט קרקע יסוד הבותל לצדדין. **משתרש** – אלמא דרך בני אדם כן. **בשופכין** – עביט מלא, ושופכו שם. **לא ישתין** – ליכא לאוקמי אלא במשתין ממש. **בכותל לבינים** – שהם של טיט, שנתיבשו בחמה, והם נימוקים מחמת המים. **וכמה טפח** – מפני שמטשטש את הקרקע סמוך ליסוד הכותל. **ובצונמא** – אם בותל זה בנוי בסלע, דליכא למיחש בטישטוש קרקע. **מותר** – סמוך ממש, ואסיפא קאי – בבותל אבנים. רקיק – סופגניז, חררה דקה ורכה. **אינו ממעט בחלון** – שבין בית לבית, ויש בו פותח טפח, ומת מונח באחת מהן וטומאה בוקעת לצד שני – אין רקיק ממעט שיעורן מלהוציא טומאה. דבין דראוי לאכילה – לא מבטל להתהם דנהוי כמחיצה. **אבל רקיק דמאים** – מתוך שהוא דק, ולחלוח הכותל מרטבו – נמאס. **שנילוש בכלי פירות** – שאינן מכשירין. ואין אוכל מקבל טומאה בלא הכשר משקה הקרוי משקה, כגון מים ויין וחלב. **וחבית מלא**

שאין בה שלש על שלש – שאין מקבלין טומאה. המדולדלין – שתלושין ומעורין במקצת, והבהמה עומדת אצל החלון והאבר מונח על החלון. ותנן ב"העור והרוטב" (חולין קכט,א): מטמאין טומאת אוכלין במקומן, וצריכין הכשר, ואלו לא הוכשרו. גוי – אינו מקבל טומאה. וכן בן שמנה, שהרי הוא כאבן, לפי שאין מת – לא מקבל טומאה, דלאו אוכל הוא באנפי נפשיה.

וכלי חרס – שאהוריו לצד אהל הטומאה.

והשלג והברד כו' – הואיל ונימוקים מאליהם – אין ממעטים. וכן מים שבכלי, הואיל ואם ינטל הכלי אין עומדים בפני עצמן – אין ממעטין בחלון. הברד – גלש"א. הכפור – גריישלא"ן. הגליד – קרח לבן, שאינו שלג. הכי גרסינן: והא עשבים חזו לבהמתו – וסופו ליטלן, ואפילו הכי כמה דאיתנהו הכא ממעטי, ותיובתא דשמואל. באפרוחא – והוא סם המות לבהמה. ומאן דגריס "בארפוחא" טועה, שהוא קורנס של נפחים. ביון דקשו לבותל – שמחלידין אותו, בדאמרינן במתניתין, שקיל להו. ואפילו הכי ממעט, וקשה לשמואל. בבאין חוץ לשלשה – טפחים רחוק מן הבותל, ועולין לתוך החלון ראשיתן. חזי לקריעה – לעשות טלאי. בספיבתא – עב יותר מדאי. לאומנא – למקיז דם, לקנח פי המכה. בריסקא – שהוא מטרט. אין בהן ארבעה על ארבעה מבני ליה – שזו היא שיעור של שק, קלניתא – עוף כחוש מאד, ואין ראוי לשום אדם. בעין קלניתא – כחוש בקלניתא, והוא מטרט. דאית ביה קוצי – ודיטרו את ידיו. ביון דקשה לבותל – כדתנן במתניתין.

דלית

חַיִּים לָא עָבְדִי. "וְעוֹף שֶׁשָּׁכַן בַּחַלּוֹן", פָּרָח וְאָזַל - בָּקְשׁוּר. - שָׁחֵט לֵיהּ - בְּמָטְמָא. - מְזַבֵּן לֵיהּ לְנָוקָא - בִּמְטַרְטַ. - קָלְנִיתָא לָא מְסָרְטָא - כֵּעֵין קָלְנִיתָא. "וְגוֹ' שֶׁיָּשַׁב בַּחַלּוֹן", קָאֵי וְאָזֵל - בְּכָפּוּת. - אָתֵי חֲבֵרֵיהּ שָׁרֵי לֵיהּ - בְּמִצּוֹרָע. - אָתֵי מְצוֹרָע חֲבֵרֵיהּ שָׁרֵי לֵיהּ - אֶלָּא בַּחֲבוּשֵׁי מַלְכוּת. "יֵצֵן שְׁמֹנָה הַמּוּנָּח בַּחַלּוֹן", אָתְיָא אֲמֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ - בִּשְׁבָת; דְּתַנְיָא: בֵּן שְׁמֹנָה הָרֵי הוּא כְּאָבָן, וְאָסוּר לְמַלְטְלוֹ בְּשַׁבָּת, אֲבָל אִמּוֹ שׁוֹחָה עָלָיו וּמְנַקְּתוֹ מִפְּנֵי הַסַּפְנָה. "מֻלָּח", חַיָּא לֵיהּ - בְּמִרִירְתָּא. - חַיָּא לְעִוְרוֹת - דְּאִית בָּהּ קוֹצֵי. - בֵּיוָן דְּקַשְׁיָא לְבוֹתֶל שְׁקֵלָא דְּיָתְבָא אַחַסְפָּא. - חַסְפָּא גּוּפָא תֵּיחוֹץ

דלית

היא גופה תיחוץ – ותימה: היכי תיחוץ? הא לא מבטל ליה התם ותירץ רבינו יצחק בן רבינו מרדכי: דכיון שהתריפו הגרוגרות – גם החבית נתקלקל, ומבטלו. אבל קשה לרבינו יצחק: דבפרק בתרא דשבת (קנו,א) דאמר: שפקקו את המאור בטפיח – כי פקקו מאי הוי? הא לא מבטל ליה, ואינו חוצץ וליכא למימר דבילו הטפיח – דאם כן היה בונה בשבת ונראה לרבינו תם ולרבינו יצחק: דכלי חרס לא בעי ביטול, אלא שפיר חוצץ, אף על גב דלא מבטל ליה. והא דקתני לקמן דכלי חרס ממעט בחלון, ופריך: כלי חרס הא חזי ליה התם מיירי בממעט חלון מכשיעור, אבל אינו סותם כל החלון – להכי בעי ביטול. אבל היכא דסותם כל החלון, כי הכא דקתני "חרצית", דמשמע דסותם לגמרי, וכן ההוא דפקקו את המאור – התם ודאי (לא) בעי ביטול בכלי חרס. ועוד אמר הרב רבינו שמואל: דכלי עץ נמי שאינו מקבל טומאה, כגון העשוי לנחת – לא בעי ביטול. דבפרק שני דמגילה (כב,ב) גבי ההוא בי כנישתא דיהודאי דהוות פתיחא לההוא אינדרונא דהוה בה מיתנא ובעו בהני לצלויי בה עד דאמר להו: דלו תיבותא ואותבוה אבבא. ואי צריך ביטול – מאי מהני האי תיבה? דמשתמא לא ביטלוה שם. ועוד: שלא היו יכולים לבטלה – שהיה ספר תורה מונח בה, ואסור לשנותה בדבר אחר – דמעלין בקודש ולא מורידין. בחבית של מתכת – הקשה רבינו תם: דחבית גופה תביא טומאה לבית אחר, דעל ידי אהל נעשית המתכת בחלל להיות אבי אבות הטומאה, דדמוכה במסכת אהלות, והוי כחלל נמי לטמא אחרים באהל. דבוליה קרא ד"וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב" וגו' דריש לה בזיר פרק "בהן גדול" (נד,א) לענין אהל ונראה לרבינו תם: דהכא מיירי כגון שהגרוגרות בולטות חוץ לפי חבית כל סביבותיו ומכסות אותו לגמרי, שאין נראה כלל. ודייק רבינו תם מדנקט גרוגרות ולא נקט פירות, לפי שהם מדובקות יחד אף על פי שיוצאות חוץ לחבית אין נופלות. וכי האי גוונא דייק בפרק "חבית" (שבת קמו,א). ועוד אומר רבינו יצחק: דהכא מיירי בשאין חבית יוצאה חוץ לבותל, דהשתא דרך החלון לא יבא טומאה לבית, דטומאה רצועה בוקעת ועולה, ואינה מתפשטת לצדדין, שהרי אין בו פותח טפח.

שעלו מאליהן – תימה: היאך ממעטין הטפח?

עוף ששכן בחלון – נראה דאתי אפילו לרבי מאיר דאמר (עירובין טו,ב): כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו דופן לסוכה, ולא לחי למבוי כו' – דהיינו לענין מחיצת עשרה טפחים דוקא, אבל הכא לענין ממעט בחלון – ממעטו בכל דבר שיבטלנו. **וגו'** שישב בחלון – דגוי אינו מקבל טומאה, דרבנקא לן מקרא בפרק שני דנזיר (סא,ב) דכתיב "ואיש אשר יטמא וגו' מתוך הקהל" – יצא גוי שאין לו קהל. ואף על גב דחכמים עשאום כזבים לכל דבריהם (שבת פג,א, נדה לד,א), היינו דמדאורייתא לא מקבלי טומאה – חוצצין מפני הטומאה. ואם תאמר: דבפרק "ורצא דופן" (נדה מג,ב) אמר: חומר בשרץ מבשכבת זרע, שהשרץ אין לו חלוקת טומאה. ומסיק: שכבת זרע דחלוקה טומאה מה היא? אילימא בין ישראלים לגויים – הכי נמי הא איכא עכבר דים ועכבר דיבשה. משמע דשרץ אין חלוקה טומאתו בין ישראל לגוי לאו פירכא היא, דאף על גב דאין גויים טמאים בשרץ – אין לו חלוקת טומאה דומיא דשכבת זרע, דשכבת זרע גופה איכא חילוק, אבל בשרץ גופיה אין חילוק אלא בהנהו דמקבלי ממנו טומאה, הילכך צריך למינקט עכבר דים ועכבר דיבשה. והא דאיצטריך מיעוטא (שבת פג,א, נדה לד,א) דגוי אינו מטמא בזיבה – משום דטומאת זיבה לאו טומאת מגע היא, ומטומאה זו לא אשכחן דאימעטו. ובן שמונה אינו מקבל טומאה כשהוא חי, דלא איקרי אדם. **והמלח** – משמע מהכא דאין מלח מקבל טומאה. אבל השלג מיירי שלא חישב עליו לאבילתה, דלא מקבל טומאה. דאי חשב עליו – תיפוק ליה דהוי דבר המקבל טומאה, כדתומטה במסכת נדה (יז,א). **כולן** אין ממעטין בחלון – וטעמא, משום דאין מתקיימין, וניתסרו במים. דליכא למימר דטעמא משום דקשו לבותל ושקיל להו – דהא מלח נמי קשה לבותל, ולקנוי דמעטיו, ומיירי בגון דמנחי בחספא, והכך נמי ליתני דמעמעטי ודמנחי בחספא אלא אפילו דמנחי בחספא דלא קשו לבותל – לא מעמעטי. **חוץ** לקריעה דלבושא – ואף על גב דאמר בפרק קמא דסוכה (טז,א) ובשבת פרק "כל הכלים" (קכה,א) דפחות משלש על שלש לא חזי לא לעניים ולא לעשירים – ודאי לא מקבל טומאה, כיון דלא מצנעו ליה. אבל מבל מקום לא ממעט, דלא מבטל ליה, דקא שקיל ליה כי מצטרף [צריך להיות: מצטרף] לקריעה דלבושא. **כיון** דאיכא צער בעלי חיים כו' – ואם תאמר: כולה בהמה שקיל ושדי לכלבים? ויש לומר: דמיירי בקוף וכל דדמי ליה, דמנח התם לטיולי ביה. וניתיה דנקט אבר ובשר, ולא נקט בהמה גופה, דאי חזיא לטיולי – שקיל לה לטיולי בה, ואי לא חזיא – שדי לה לכלבים. **אתיא** אמיה דרישא ליה בשבת – ואיירי בגוסס שימות קודם שיצא השבת, ואמר דשם תהא קבורתו.

דלית

דלית בה שיעורא – פירושו: דאין שיעור לחספא למעט מפותח טפח. ולא גרסינן "כדתנן", דמה ענין זה לשיעורי שבת? אלא "וכדתנן", בו"ו. והכי פירושו: ואמאי מלח ממעט? הא כי שקיל חספא, כשיצטרך לו, יסיר גם המלח בדי שלא יזיק את הכותל ואותה מייתי "וכדתנן", כלומר, דמיירי נמי דלית ביה כדי ליתן בין פצים לחבירו, דאין ראוי לבלום ולא שקיל ליה.

ושל חמור שלש מן האיצטרובלא – פירש רבינו חננאל: דבשל חמור ליכא טיריא, דאין חמור טוחן בה. אלא "חמור" קורא לבנין העצים הנושאים את הריחיים. כמו שמצינו דעצים הנושאים נקראים "חמור", כמו הענ שדמטה מוטלת עליו, כדתנן (כלים פרק שמונה עשר משנה ג): נקליטי המטה וחמור טהורים. וכן הענ הסובל שידה תיבה ומגדל נקרא "חמור", דתנן: חמור שתחת המלבן, ושפסלים שתחת הרגלים – טהור. וכן ענ שהנפח סומך עליו נקרא "חמור", דתנן (שם פרק ארבעה עשר משנה ג): חמור של נפחים טמאים. וכן הריחיים – הבנין העשוי כמין בסא רועליה ריחיים וזהו אינצטרובל, ואדם ישב בנגדה במקום גבוה ורגליו מרווחת למטה, ומסבב הגלגל ברגליו וטוחן. ולית ביה טיריא אלא קול בעלמא. אבל בריחיים שאדם טוחן בידיו או בגופו – אית ביה נדנוד, והיא טיריא. ולרבינו יצחק נראה דשל חמור נמי טוחן בידּ, אלא שהוא על גבי בנין, כדתנן במסכת זבים בפרק רביעי: חמור של ריחיים ושל יד. והא דתניא בתוספתא בפרק קמא דמכילתין: מרחיקין הריחיים של יד שלשה מן השכב שהן ארבע מן הרכב, ושל חמור שלשה מן האיצטרובל שהן ארבע מן הקלת – לא משום דבשל חמור אין טוחנין בידּ, אלא סתם של יד עם בהן חמור אלא על גבי קרקע, ולכך קתני בתר הכי "ושל חמור", אבל תרוייהו טוחנין בידּ. **שמע** מינה כליא דתנור טפח – הא דלא קאמר נמי לעיל: שמע מינה שכב דריחיים נמי טפח, לפי שהיה פשוט להם איך היה.

תנור דיקן בכבירה דנחתומין דמי – כל אחד היה עושה תנור שלו כפי מה שהיה רוצה, גדול או קטן. אבל בירות של נחתומין היו בולן שוות, והיו בקיאין בהן, ונפקא מינה למקח וממכר.

מאי שנא ריישא ומאי שנא סיפא – השתא סלקא דעתך ד"תינוקות" דסיפא היינו שבאים לקנות בחנות, ומשום הכי פריך: מאי שנא? אבל מפטיש וריחיים לא פריך, דאין שם בנכנסין ויוצאין, דמי שיש לו חטין לטחון נותן לבעל הריחיים, וכן פטיש.

זכור

דְּלִית בַּהּ שִׁעוּרָא, כְּדְתָנַן: חֻרֵם - כְּדֵי לִיתֵּן בֵּין פָּצִים לַחֲבֵירוֹ. "כְּלִי חֻרֵם", חֲזִי לֵיהּ - דִּמְטַנְּפָנַן. - חֲזִי לְאוּפְנָא - דִּמְנַקֵּב. "סֵפֶר תּוֹרָה", חֲזִי לְמִקְרָא - בְּבָלְוִי. - וְהָא בָּעֵי גְּנִיזָה - שָׁם תֹּהוּ גְּנִיזָתוֹ. וְאָמַר רַב: בְּכֹל עוֹשִׂין מְחִיצָה, חוּץ מִמְּלַח וּרְבָב; וְשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ מֶלַח. אָמַר רַב פָּפָּא: וְלָא פְּלִיגִי, הָא בְּמֶלַח סְדוֹמִית, הָא בְּמֶלַח אִיסְתְּרוֹנְקִית. וְהַשְׁתָּא דְּאָמַר רַבָּה: עוֹשֶׂה אָדָם שְׁנֵי צְבוּרֵי מֶלַח וּמַנִּיחַ עֲלֵיהֶם קוֹרָה, שֶׁהַמֶּלַח מַעֲמֶדֶת אֶת הַקּוֹרָה וְהַקּוֹרָה מַעֲמֶדֶת אֶת הַמֶּלַח - אֲפִילּוּ מֶלַח אִיסְתְּרוֹנְקִית, וְלָא פְּלִיגִי: הָא דְּאִיכָּא קוֹרָה, הָא דְּלֵיכָּא קוֹרָה. "מְרַחִיקִין אֶת הָרֵחַיִם שְׁלֹשָׁה מִן הַשָּׁכֵב, שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הָרֶכֶב" וְכוּ'. מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם טִירְיָא. - וְהָא תַּנְיָא: שֶׁל חֲמוֹר - שְׁלֹשָׁה מִן הָאִיסְטְרוֹבִּיל שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַקַּלְּת; הָתָם מַאי טִירְיָא אִיכָּא? אֶלָּא מִשּׁוּם קַלָּא. "וְאֵת הַתַּנּוּר - שְׁלֹשָׁה מִן הַבַּלְיָא שֶׁהֵן אַרְבָּעָה מִן הַשַּׁפָּה". אָמַר אַבַּיֵי, שְׁמַע מִינָּהּ: בַּלְיָא דְּתַנּוּר - טֶפַח. נְפַקָּא מִינָּהּ - לְמִקַּח וּמִמְכָּר. **משנה** לֹא יַעֲמִיד אָדָם תַּנּוּר בְּתוֹךְ הַבַּיִת - אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ עַל גַּבָּיו גּוֹבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. הָיָה מַעֲמִידוֹ בַּעֲלִיָּיה, צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא תַּחְתָּיו מַעֲזֵבָה שְׁלֹשָׁה טְפָחִים, וּבִכְירָה - טֶפַח; וְאִם הִזִּיק - מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לֹא אָמְרוּ כָּל הַשִּׁעוּרִין הָאֵלּוּ, אֶלָּא שֶׁאִם הִזִּיק - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּם. לֹא יִפְתַּח אָדָם חֲנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְשֶׁל צַבָּעִין תַּחַת אוֹצָרוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר; בְּאֶמְצַע, בֵּינַיִם הִתִּירוּ, אֲבָל לֹא רֶפֶת בָּקָר. **גמרא** וְהָתַנְיָא: בְּתַנּוּר - אַרְבָּעָה, וּבִכְירָה - שְׁלֹשָׁה אָמַר אַבַּיֵי: כִּי תַּנְיָא הָהִיא - בְּדַבְּחָתוֹמִין, דְּתַנּוּר דִּידְן כִּי כִּירָה דִּנַחְתּוֹמִין. "לֹא יִפְתַּח חֲנוּת" וְכוּ'. תָּנָא: אִם הָיְתָה רֶפֶת קוֹדֶמֶת לְאוֹצָר - מוּתָּר. בָּעֵי אַבַּיֵי: כִּיבֵּד וְרִיבֵּץ לְאוֹצָר, מַהוּ? רִיבֵּה בְּחֻלּוֹנוֹת, מַהוּ? אִכְסַדְרָה תַּחַת הָאוֹצָר, מַהוּ? בָּנָה עֲלֶיהָ עַל גַּבֵּי בֵיתוֹ, מַהוּ? תֵּיקוּ. בָּעֵי רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: תַּמְרֵי וְרִמּוֹנֵי, מַאי? תֵּיקוּ. "בֶּאֱמְצַע, בֵּינַיִם הִתִּירוּ" וְכוּ'. תָּנָא: בֵּינַיִם הִתִּירוּ מִפְּנֵי שֶׁמַּשְׁבִּיחוֹ, וְלֹא רֶפֶת בָּקָר מִפְּנֵי שֶׁמַּסְרִיחוֹ. אָמַר רַב יוֹסֵף: הַאי דִּידָן, אֲפִילּוּ קוֹטְרָא דִּשְׂרָגָא נַמֵי קַשְׁיָא לֵיהּ. אָמַר רַב שֵׁשֶׁת: וְאַסְפַּסְתָּא - כְּרֶפֶת בָּקָר דָּמְיָא. **משנה** חֲנוּת שֶׁבְּחָצֵר - לְכֹל לְמִחְצֶה בֵּידוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן מִקּוֹל הַנַּכְנָסִין וּמִקּוֹל הַיּוֹצְאִין, אֲבָל עוֹשֶׂה כֵּלִים, יוֹצֵא וּמוֹכֵר בְּתוֹךְ הַשּׁוּק; וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמִחְצֶה בֵּידוֹ וְלוֹמַר לוֹ: אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן, לֹא מִקּוֹל הַפַּטִּישׁ וְלֹא מִקּוֹל הָרֵחַיִם וְלֹא מִקּוֹל הַתִּינוֹקוֹת. **גמרא** מַאי שְׁנָא רֵישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר אַבַּיֵי: סֵיפָא אֲתָאן לְחַצֵּר אַחֶרֶת. אָמַר לֵיהּ רָבָא: אִי הָכִי, לִיתְנֵי: חָצֵר אַחֶרֶת - מוּתָּר אֶלָּא אָמַר רָבָא:

סֵיפָא

דְּלִית בַּהּ שִׁעוּרָא – וְהוֹי כְּמַאן דְּלֵיתָא. **חרם** – לְעִנְיַן הַרְצָאת שְׁבָת. **כְּדֵי לִיתֵּן בֵּין פָּצִים לַחֲבֵירוֹ** – פֵּצִימוֹ חֻלּוֹנוֹת שֶׁבֵּבוֹתוֹ מִרְחִיקִין זֶה מִזֶּה בְּרוּחַב הַחֵלּוֹן לְהַכְנִיס הָאוֹרָה בֵּין כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְנוֹתֵן בְּחוֹמַת לְמַטָּה וְלְמַעְלָה חֹרֶס רָחֵב בֵּין זֶה לָזֶה, וְטֹחַ בְּטִיט, וְהֶחֹרֶס עַב, וְהוֹי כְּמוֹ שֶׁבֵּאֵר. **והא בעי גניזה** – וּמִסְלְקוֹ לְגַנְזוֹ. **חזין מטלה ורכב** – מִפְּנֵי שֶׁהַמֶּלַח מִתְפּוֹרֵר, וְהָרֶכֶב נִיתָּךְ כְּשֶׁמִּתְחַמֵּם.

מלח סדומית – עֵבָה וְקָשֶׁה כְּאֶבֶן. **שני צבורי מלח** – גְּבוֹהִים עֶשְׂרָה אֶצֶל כֹּתֶלִי מָבוֹי, וּמְנִיחַ שְׁנֵי רָאשֵׁי קוֹרוֹת הַמְּבוֹי עֲלֵיהֶן, שֶׁכּוֹבֵד הַקּוֹרָה מְעַמִּיד אֶת הַמֶּלַח. **ושל חמור** – רֵיחַיִם שֶׁל חֲמוֹר. **איצטרובלא** – הוּא מוֹשֵׁב הָרֵיחַיִם שֶׁבְּתוֹךְ קְלִיפַּת הָעֵץ, שְׁקוּרִין צַרְק"א. **קלת** – הִיא אַפַּרְכֶּסֶת, שְׁקוּרִין טְרַיימוּרִי"ר. **מאי טיריא איכא** – רֵיחַיִם קְטַנִּים וְקַלִּים הֵן, וְאֵין הַקַּרְקַע מַרְעִיד בְּגִילְגּוּלוֹ. **משום קלא** – יֵשׁ מְפָרְשִׁים: קוֹל הַנַּחַת הַחְמוֹר, וְיֵשׁ מְפָרְשִׁים: קוֹל הָרֵיחַיִם. **משנה אלא אם כן יש על גביו** – חֵלֶל גּוֹבַהּ אַרְבַּע אַמּוֹת מִפְּנֵי הַתְּנוּר עַד הַתִּקְרָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵאָחֵז הָאוֹר בַּתִּקְרָה. **עד שיהא תחתיו מעזיבה** – אַשְׁטְרִי"ךְ בְּלַעַז, טִיחַ קַרְקַע שְׁלוֹשָׁה טְפָחִים, שֶׁלֹּא תִּבְעַר תִּקְרָה מִשֶּׁלּוֹשָׁה שֶׁל עֶלְיָיה. **ועל גביו ארבע אמות. ובכירה מעזיבה טפח** – אַף הִיא כְּלִי חֶרֶס, שֶׁשּׁוֹפְתִים קְדֵירָה עַל חֲלָלָהּ, וְאֵין עוֹשִׂין בְּתוֹכָהּ הֵיסֵךְ גָּדוֹל כְּמוֹ שֶׁעוֹשִׂין בְּתַנּוּר. **ואם חזיק** – אַחַר שֶׁיִּהְא שָׁם כָּל הַשִּׁעוּרִין הַלָּלוּ - מְשַׁלֵּם מַה שֶּׁהִזִּיק, וְאַף עַל פִּי כֵן מַעֲכִבִין עָלָיו הַשְּׁכֵנִים לְהַרְחִיק בְּכָל הַשִּׁעוּרִים הַלָּלוּ, שֶׁמָּא יְדַלִּיק בְּתוֹכָם וְאֵין לוֹ מָה לְשַׁלֵּם. **בין התיזי** – אִם הָיָה אוֹרֵב שֶׁל יַיִן - הַתִּירוּ לְפַתּוֹחַ תַּחְתָּיו חָנוּת שֶׁל נַחְתּוֹמִין וְצַבָּעִין, שֶׁאֵין הָעֵשֶׁן קָשֶׁה לַיַּיִן. **אבל לא רפת בקר** – שֶׁהֲרֵיחַ קָשֶׁה לַיַּיִן. **גמרא והתניא** – לְעִנְיַן מַעֲמִידָה בַּעֲלִיָּיה, בְּתַנּוּר – אַרְבָּעָה מֵעָזִיבָה מִתַּחְתָּיו, וּבִכְירָה שְׁלֹשָׁה – שֶׁמַּסִּיקִין אוֹתָהּ תָּמִיד. וְכֵן הַכִּירָה – בְּבִירוֹת נַחְתּוֹמִין. **תנור דיחד** – דֵּיחַד בֵּיהּ תַּנּא דְּמַתְנִיתִין שִׁיעוּר שְׁלוֹשָׁה טְפָחִים – כִּבְירָה דְּנַחְתּוֹמִין דְּמֵי. **ביבד וריבץ** – גְּנַז לְצוּרָךְ הָאוֹרֵב, וְלֹא הִסְפִּיק לְהַכְנִיס לוֹ תְּבוּאָה עַד שֶׁפָּתַח זֶה חָנוּת תַּחְתָּיו, מִי הוֹי כְּקוֹדֶם לְאוֹרֵב, אוֹ דִּילְמָא דְּכִירַן דְּבִיבֵּד וְרִיבֵּץ – הוֹי כְּקוֹדֶם הָאוֹרֵב? **ריבה בחלונות** – בְּעֵלִייָתוֹ, דִּגְלֵי דַּעְתֵּיהּ שֶׁלְּאוֹרֵב הוּא עָשׂוּי, שֶׁיִּכּוֹב לוֹ אוֹיר, שֶׁלֹּא יִרְקֹב הַתְּבוּאָה. **בנה עליה על גבי ביתו** – עַל גַּגּוֹ, וּרְגִילִין הֵיוּ לִבְנוֹת שָׁם לְאוֹצָר, מֵהוּ? אִם תִּימְצֵי לוֹמַר בְּנִיאָה לְהֵכִי עָבִיד, מַאי? **תמרי ורמוני** – הַבִּנְיָן שֶׁעַל גַּבֵּי הַתְּמָרִים וְהָרִמּוֹנִים, מִי הִיא הַתַּחְתּוֹנָה אוֹרֵב, אוֹ דִּילְמָא אֵין אוֹרֵב אֶלָּא בְּתַחְתּוֹנָה וְיֵין וְשֶׁמֶן? **והאי דידן** – יֵין שֶׁלָּנוּ, אֲפִילּוּ עֵשֶׂן הָעוֹלֶה מִן הַנֵּר קָשֶׁה לוֹ. **אספסתא** – שֶׁחַת שֶׁל תְּבוּאָה. **כרפת בקר דמיא** – מַחְמַת שֶׁהוּא לַח וּמַתְחִמֵּם וּמַעֲלֶה סִרְחוֹן. **משנה ולא מקול התינוקות** – קָא סְלִיקָא דַּעְתָּךְ דִּתְינוֹקוֹת שֶׁל בֵּית רַבָּן הֵן וְשֶׁמַּן וְכֹל דָּבָר הַנִּמְכָּר בְּחָנוּת, **גמרא מאי שנא רישא** – דְּקָתָנֵי: יָכוֹל לוֹמַר "אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן מִקּוֹל הַנִּכְנָסִין וְהַיּוֹצְאִין", וְסֵיפָא קָתָנֵי: אֵינוֹ יָכוֹל לוֹמַר לוֹ "אֵינִי יָכוֹל לִישֵׁן מִקּוֹל הַתִּינוֹקוֹת".

סֵיפָא

סיפא אתאן לתינוקות של בית רבן – ואף על גב דקול הבא מחמת אחרים – לא מצי מחזי. **משום תקנת יהושע בן גמלא** – אחד מן הכהנים הגדולים שעמדו בבית שני, כדאמר ביבמות (סא,א), **ולמדתם אותם** – האב עצמו מצוה ללמדו. **פלך** – הרבה מדינות בפלך אחד, והוא לשון אפרכייא. **רב שמואל בר שילת** – מלמד תינוקות היה (בבא בתרא ח, ב). **ואפפי ליה** – האבילתו והשקהו תורה בעל כרחו, כשור שנותנין עליו עול על צווארו. **לא תמחיה אלא בערקתא דמסנא** – ברצועות של מעלים. כלומר, מכה קלה שלא יזוק, ליחני **צווחא לחבריה** – איכך זקוק ליישרו יותר מדאי, ולא לסלקו מלפניך, אלא ישב עם האחרים בצוותא, וסופו לתת לב. **ריפא** – מוהל. **אומן** – מקיז דם. **מעבירן עליו** – מפני שמרבה עליהן קול ובנסין ויוצאין.

לפופי יהודי – מלמד תינוקות. **בסופר מתא ממטיין ינוקא ממתא למתא** – מלמד תינוקות העיר, ומושיב מלמדים בתחתיו, והוא מורה את כולם איך יעשו, ויש שם קול גדול. **מתקנת יהושע בן גמלא ואילך** – שישבו מלמדי תינוקות בכל עיר. **לא ממטינן ינוקא ממתא למתא** – ללמוד, מיום ליום, שמא יזוק בדרכים. שהשתן מקטרג בשעת הסכנה, שנאמר "פן יקראנו אסון" (בראשית מב). אלא יכול לכוף בני אותו מתא להושיב מלמדי תינוקות. **תיתורא** – גשר רחב. וחבירו במנחות (לה,א): תיתורא דתפילין – מקום מושבם, שדומה לגשר. **גמלא** – לוח קצרה. **כך מקרי דרדקי** – מנין תינוקות הראויין למלמד אחד. **ריש דוכנא** – שומע עם התינוקות מפי המלמד, וחוזר ומשגידו בפני התינוקות. ואותו ריש דוכנא נוטל שכר. **ומסיין ליה ממתא** – לשבור לו אותו ריש דוכנא. **דיילמא אתי לאיתרשולי** – יתפאר בלבו שאין כמותו, ויתרשל מן התינוקות, ולא ייראו שמא ישלקוהו. **בל שבן** – כשחשבונותו יתן לב להיות למד יפה, שדואג מקנאת חבירו שסלקוהו מפניו, שיבישינו בבני העיר. **דנרים ולא דייק** – שלומד הרבה, ולא דייק בלימוד התינוקות שלא ישתבשו.

מאי

אַרְמַאי - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּסוֹפֵר מָתָא. אָמַר רָבָא: מִתְּקָנַת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא וְאֵילָךְ, לָא מַמְטִינַן יְנוּקָא מִמָּתָא לְמָתָא, אֶבָל מַמְטִינַן לְבֵי כְּנִישְׁתָּא מִמְטִינַן. וְאִי מַפְסֵק נָהֲרָא לָא מַמְטִינַן, וְאִי אִיכָּא תֵּיתוֹרָא מַמְטִינַן, וְאִי אִיכָּא נַמְלָא לָא מַמְטִינַן. וְאָמַר רָבָא: סַךְ מִקְרֵי דְּרַדְקֵי - עֶשְׂרִין וְחַמְשָׁה יְנוּקֵי, וְאִי אִיכָּא חֲמִשִּׁין - מוֹתְבִינַן תְּרֵי, וְאִי אִיכָּא אַרְבְּעִין - מוֹקְמִינַן רֵישׁ דּוּכְנָא, וּמְסַיְּעִין לֵיהּ מִמָּתָא. וְאָמַר רָבָא: הַאי מַקְרֵי יְנוּקֵי דְּגָרֵים, וְאִיכָּא אַחֲרִינָא דְּגָרֵים טְפֵי מִינַּיהּ - לָא מַסְלְקִינַן לֵיהּ, דִּלְמָא אָתֵי לְאִיתְרַשּׁוֹלֵי. רַב דִּימִי מִנַּהַרְדְּעָא אָמַר: כָּל שֶׁכֵּן דְּגָרֵים טְפֵי, קְנָאַת סוֹפְרִים תַּרְבֶּה חָכְמָה. וְאָמַר רָבָא: הָנֵי תְּרֵי מַקְרֵי דְּרַדְקֵי, חַד גָּרֵים וְלָא דַּיֵּיק, וְחַד דַּיֵּיק וְלָא גָּרֵים - מוֹתְבִינַן הַהוּא דְּגָרֵים וְלָא דַּיֵּיק, שֶׁבְּשֶׁתָּא מְמַלְיָא נְפַקָא. רַב דִּימִי מִנַּהַרְדְּעָא אָמַר: מוֹתְבִינַן דְּדַיֵּיק וְלָא גָּרֵים, שֶׁבְּשֶׁתָּא בֵּינַיִן הָעֵל - עָלָ; דִּכְתִיב: "כִּי שֵׁשֶׁת חֳדָשִׁים יֶשֶׁב שָׁם יוֹאָב וְכָל יִשְׂרָאֵל עַד הִכָּרֵת כָּל זָכָר בֶּאֱדוֹם", כִּי אֶתָא לְקַמֵּיהּ דְּדוּד, אָמַר לֵיהּ: מאי

זכור אותו האיש לטוב וידושע בן גמלא שמו – הוא אותו האיש דאמר רב יוסף (ביבמות סא,א): תרקבא דדיתרי עיילא ליה מרתא בת בייתוס לינאי המלך עד דאוקים ליהושע בן גמלא בבהני רברבי. רצדיק גמור היה, כדאשכחן הכא. והא דקאמר התם (שם): "קטיר קא חזינא הכא" – לפי שהיו אחרים חשובים ממנו.

ולמדתם אותם ולמדתם אתם – יש ספרים דלא גרסי "ולמדתם אתם", ודרישו מדכתיב "ולמדתם" – משמע מעצמכם. **כי** מצינו תצא תורה – לפי שהיה רואה קדושה גדולה, ובהנים עוסקים בעבודה – היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה. כדדרשינן בספרי: "למען תלמד ליראה" וגו' – גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ועבודה – היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה. **כבן** שש בן שבע – כבן שש בברייא, כבן שבע בכחוש. **בכציר** מבר שית לא תקבל – והא דתנן במסכת אבות (פרק חמישי משנה כ"א): בן חמש שנים למקרא – בברייא לגמרי, כדאמר בכתובות (נ,א); הלומד בנו פחות מבן שש – רץ אחריו ואינו מגיעו. ואיבא דאמרי: חבריו רצין אחריו ואין מגיעין אותו. ותרוייהו איתנהו, דתלתא וגמיר. ואיבעית אימא: הא בבחוש והא בברייא.

אחד מבני מבוי כו' – פירש רבינו שמשון בן אברהם: דלא גרס "מבוי", אלא: חצר. דאי גרס מבוי – תיקשי לאביי דשרי בחצר אחרת, והתניא דעושה אדם חנות בצד חנות של חבירו שרי לכל הפחות בחצר אחר. ורבא נמי לא פליג עליה, אלא דמוקי מתניתין דשריא אף באותה חצר, והכא אסר אפילו בחצר אחרת. אלא "אחד מבני חצר" גרס.

וגרדי – ואם תאמר: ומאי שנא גרדי מבעל ריחיים, דתנן במתניתין דאין יכול למחות בידו ולומר "אני יכול לישן מקול הריחיים ומקול הפטיש"? וי"ש לומר: דמתניתין בעושה לעצמו, והכא בגרדי העושה לאחרים, דאיכא נכנסין ויוצאין. ואם תאמר: הא אמרינן בסמוך: האי בר מבואה דאוקי ריחיה בו' – דינא הוא דמעכב עליה, משום דאמר ליה "קא פסקת לחיותי". משמע דאי לאו משום ד"קא פסקת לחיותי" – היה יכול להעמיד שם הריחיים, אף על גב דעושה לאחרים. ולקמן נמי תניא: עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו בו', דאף על גב דאיכא נכנסין ויוצאין טובא והדוחק לחלק דהתם כבר יש יוצאין ונכנסין לריחיים הראשון אי לחנות הראשון. ויש לומר: דהתם בחצר אחרת שרי. אי נמי: מתניתין נמי בעושה לאחרים, ובריחיים ובקול הפטיש – אין נכנסין ויוצאין כל כך, שנותנין לו פעם אחת ושוחק. אבל בגרדי יש הרבה יוצאין ונכנסין, שדרכה מביאין לו מטוה. **ולא** לסופר ארמאי – משמע דאם לא סופר הוה שרי להשכיר לארמאי. ואם תאמר: דאמרינן ב"הגחל בתרא" (בבא קמא קיד,א): האי בר ישראל דזבין ליה

ארעא לגוי אמיצרא דבר ישראל חבריה – משמתינן ליה, דאמר ליה: אריא ארבעת אמיצראי ודחזק לחלק בין מכר לשכירות. ונראה לרבינו יצחק: דהתם בשישראל רצה לקנות, אבל אם אין ישראל רוצה לקנות – מותר. **בסופר** מתא – אין נראה לפרש בפירוש הקונטרס דסופר מתא היינו מלמד תינוקות של כל העיר, דאיכא קול גדול. דהא לקמן אמר רבא: מקרי דרדקי וסופר מתא – כמותרני ועומדין. כיון דאשמועינן דמקרי דרדקי הוי פסידא דלא הדר – הוא הדין מלמד כל תינוקות העיר, ואנאי איצטריך תו למינקט סופר מתא? ואין לפרש נמי בפירוש הקונטרס ב"דמקבל" (בבא מציעא קט,ב): סופר מתא – מספר אנשי העיר, דהא קרי הכא בברייתא סופר. אלא נראה כמו שפירש רבינו חננאל: סופר מתא – כותב שטרות העיר, ולהכי חשיב ליה לקמן פסידא דלא הדר אם נכתב השטר שלא כדין.

מתקנת יהושע בן גמלא ואילך לא ממטינן ינוקא ממתא למתא – ובגון שיש כאן עשרים וחמשה ינוקי שראויין להשכיר להם מלמד. ואם תאמר: הא אי הוה ממטינן להו למתא אחריתי – יצטרכו מלמד בפני עצמן, כיון דאיכא עשרים וחמשה ינוקי, ואם כן מאי נפקא מינה? וי"ש לומר: דנפקא מינה, דאי הוו שני מלמדי תינוקות באידך מתא – היו יכולין להשוויה חציים בפני זה וחציים בפני זה.

כך מקרי דרדקי עשרים וחמשה ינוקי – אבל פחות מכאן אין בני העיר יכולין לכוף זה את זה להשכיר להם מלמד. פירש רבינו חננאל דרביה אקרייהו זֶבֶר כדרין, והיינו "רמ"ייה" – דלא אשגח למידע היכי הוה קרי תלמידיה, וכן נראה. אבל אין נראה לפרש שגם רבו טעה ולימדו זֶבֶר, דאם כן לאו רמייה הוא.

סופר מתא – לא כמו שפירש בקונטרס: כותב ספר תורה בטעות. דאין זה פסידא דלא הדר, דיכולין להגיהה. אלא כדפרישית לעיל: כותב שטרות. **ומקרי** דרדקי – פירש בקונטרס ב"המקבל" (בבא מציעא קט,א) דהוי פסידא דלא הדרא משום דשבשתא כיון דעל עלך. ולקשה לרבינו יצחק: דהא רבא גופיה אית ליה לעיל דשבשתא ממילא נפקא ואומר רבינו יצחק: דהוה פסידא דלא הדר, דאותה שעה שנמלך להם טעות הם מתבטלים, ואותה שעה אין יכולין להחזיר לעולם.

שתלא – ואם תאמר: מאי פסידא איכא? אי יפסיד ישלם ויש לומר: דאינו מפסיד, אלא שפושע, שאין הנטיעות גדילות כמו שהיו ראויות ליגדל.

מרחיקין מצודת הדג כו' – אף על גב דרבינו תם מפרש דבדבר של הפקר אפילו רשע לא מיקרי, כדתנן (פאה פרק רביעי משנה ג) גבי פאה: פירס טליתו עליה – מעבירין אותו ממנה. וכן תנן בפרק קמא דבבא מציעא (י,א): ראה את המציאה ונפל עליה, ובא אחר והחזיק בה – זה שהחזיק בה זכה. ולא מיקרי רשע אלא בעני המהדר בזרדרה ובא אחר ונטלה, משום שאם לא ישתבר במקום זה – ימצא להשתבר במקום אחר. והך דשמעתא לא קשיא, דאף על גב דהוי דבר של הפקר – מכל מקום בכמה מקומות ימצא שיזכל לפרוס מצודתו. ועוד: דהכא אומנותו בכך. והא דאמרינן בפרק "חזקת הבתים" (בבא בתרא נד,ב): נכסי גויים הרי הן כמדבר, כל המחזיק בהן – זכה בהן. מאי טעמא? גוי מכי מטא זוזי לידיה איסתלק ליה, וישראל לא קני עד דמטי שטרא לידיה. ופירש רבינו שמואל בן מאיר התם דישראל המחזיק רשע מיהא מיקרי. ולפירוש רבינו תם אפילו רשע לא הוי, כיון שלא ימצא במקום אחר. ולקשה לרבינו שמשון בן אברהם, מהא דאמר ב"איזהו נשך" (בבא מציעא עג,ב): רב מרי בר רחל משכן ליה להוא גברי ביתא, אזל רבא חבניה, נטר תריסר ירחי שתא שקל אגר ביתא אמטייה לרבא. אמר ליה: האי דלא מטאי לה למר אגר ביתא עד השתא, דאמר מר: סתם משכנתא שתא, ולא מצי נכרי לסלוקי. והשתא, ביון שקדמה חזקת רב מרי לחזקת רבא – אם כן הכא נמי רב מרי, דנכסי הגוי הרי הן כמדבר. ואי מקרי רשע – אתי שפיר, דלא היה רוצה לזכות בה, אבל לפירוש רבינו תם, דאפילו רשע לא מיקרי – אמאי לא זכה בה רב מרי, כיון דהיתר גמור הוא? ושמא לפנים משורת הדין עבד. ולרבינו יצחק בן אשר נראה דחזקת רב מרי לא היתה אלא בתורת משכון, ורבא קנה ממנו בשטר, וכבה בה ואחר כך נתן מעות. **תנאי** היא דתניא כו' – תימה לרבינו שמשון בן אברהם: דאמאי לא מייתי הברייתא דלעיל? דממה נפשך, רבי יהודה דאמר: לא יחלק חנוני קליות ואגוזים לתינוקות – פליג אדך ברייתא ושמא ניחא לאתויי תנאי דלפיגי בהדיא בהכי. **כופין** בני מבוי זה את זה כו' ולא מלמד תינוקות – נראה לרבינו יצחק דבמלמד תינוקות נכרים איירי. ולא יתכן אי גרס לעיל "אחד מבני מבוי", דהא מוקמינן ליה בתינוקות נכרים, ומעבבין עליו בני מבוי, והכא קאמר דלשבינהו אינו כופהו. ואפילו רבן שמעון בן גמליאל לא פליג אלא משום דפסיק לחיותיה – דהכא בתינוקות ישראל, ואפילו אחר תקנת יהושע בן גמלא. ושאני הכא, דכבר יש שם מלמד תינוקות אחר. ובסמוך דקאמר דמודה רב הונא במקרי דרדקי דלא מצי מעבב, ואף על גב דאיהו סבר כרבן שמעון בן גמליאל – צריך לומר דרבן שמעון בן גמליאל לא פליג אמלמד תינוקות, אלא אשאראי.

פשיטא לי דבר מתא אבר מתא [אחריתי מצי] מעבב – רב הונא בריה דרב יהושע כרבנן סבירא ליה, ומיבעי ליה בר מבואה אבר מבואה דעלמא אי מצי מעבב, אי הוי בכלל שכינו אי לאו, כדפרישא הקונטרס. ובוותיה קיימא לן לגבי רב הונא, דבתרא הוא. **ואי** דשיך בכרגא דהכא לא מצי מעבב – פירוש: בני העיר. אבל בני מבוי מצי מעבבי שלא יכנס במבואם.
קנאת

מַאי טַעְמָא עֲבַדַתְּ הָכִי? אֲמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: "תְּמָחֶה אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק". אֲמַר לֵיהּ: וְהָא אֲנַן "זָכֹר" קָרֵינַן "אַמַר לֵיהּ: אֲנָא "זָכֹר" אֲקָרִיוְן. אֲזַל שַׁיְילֵיהּ לְרַבִּיהּ, אֲמַר לֵיהּ: הֵיאַךְ אֲקָרֵיתְן? אֲמַר לֵיהּ: "זָכֹר". שָׁקַל סַכְּסְרָא לְמִיקְטְלֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ: אַמַּאי? אֲמַר לֵיהּ, דִּכְתִיב: "אָרוּר עֹשֶׂה מְלֶאכֶת ה' רְמִיָּה". אֲמַר לֵיהּ: שְׁבַקֵיהּ לְהַהוּא גַּבְרָא דְּלִיקוּם בְּ"אָרוּר". אֲמַר לֵיהּ, כְּתִיב: "וְאָרוּר מֹנֵעַ חַרְבּוֹ מִדָּם" אִיכָּא דְּאָמְרִי: קַטְלֵיהּ, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי: לָא קַטְלֵיהּ. וְאָמַר רָבָא: מַקֵּרִי יְנוּקָא, שַׁתָּלָא, טַבָּחָא, וְאוּמָנָא, וְסוֹפֵר מָתָא - פּוֹלְן מִמּוּחֲרִין יְעוֹמְדִין נִינְהוּ, כְּלָלָא דְּמִילְתָא: כָּל פְּסִידָא דְּלָא הָדַר מְיוּחֲרָה וְעוֹמֵד הוּא. אֲמַר רַב הוּנָא: הָאי בַּר מְבוֹאָה דְּאוֹקֵר רֵיחָיָא, וְאָתָא בַּר מְבוֹאָה חֲבֵרֵיהּ וְקָמוֹקֵן בֵּגֵיהּ - דַּיְנָא הוּא דְּמֵעֲבַב עֲלַיְיהוּ, דְּאָמַר לֵיהּ: קָא פְּסִקְתָּ לִיהּ לְחַיּוּתֵיהּ. לֵימָא מְסַיַּע לֵיהּ: מְרַחֲקִים מְצוּדַּת הַדָּג מִן הַדָּג כְּמְלֹא רִיצַת הַדָּג; וְכַמָּה? אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא: עַד פַּרְסָה. -שְׁאנֵי דָּגִים, דְּיֶהֱבֵי סַיְיאֲרָא. אֲמַר לֵיהּ רַבִינָא לְרָבָא: לֵימָא, רַב הוּנָא דְּאָמַר כְּרַבִּי יְהוּדָה; דְּתַנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יְחַלֵּק חֲנָנִי קְלָיוֹת וֶאֱגוֹזִין לַתִּינוֹקוֹת, מִפְּנֵי שֶׁמְּרַגִּילָן אֶצְלוֹ, וַחֲכָמִים מַתִּירִין? -אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבָּנַן, עַד כָּאן לָא פְּלִיגִי רַבָּנַן עֲלֵיהּ דְּרַבִּי יְהוּדָה - אֶלָּא דְּאָמַר לֵיהּ: אֲנָא קָמְפַלְגִינָא אַמַּגּוּפֵיהּ, אַתְּ פְּלוֹג שִׁיוּסְקָךְ, אֲבָל הָכָא אֲפִילּוּ רַבָּנַן מוֹדוּ, דְּאָמַר לֵיהּ: קָא פְּסִקְתָּ לִיהּ לְחַיּוּתֵיהּ. מֵיתִיבִי: עוֹשֶׂה אָדָם חָנוּת בְּצַד חֲנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וּמְרַחֵץ בְּצַד מֶרְחָצוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְמַחוֹת בְּיָדוֹ, מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: אֲתָה עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלְּךָ וַאֲנִי עוֹשֶׂה בְּתוֹךְ שֶׁלִּי - תַּנָּאֵי הִיא; דְּתַנְיָא: כּוֹפִין בְּנֵי מְבוֹאוֹת זֶה אֶת זֶה שֶׁלֹּא לְהוֹשִׁיב בֵּינֵיהֶן לֹא חַיָּט וְלֹא בּוּרְסָקִי, וְלֹא מְלַמֵּד תִּינוֹקוֹת, וְלֹא אֶחָד מִבְּנֵי בַּעֲלֵי אוּמָנִיּוֹת, וְלִשְׁכֵנוּ אֵינוֹ כּוֹפֵיהוּ; רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף לִשְׁכֵנוּ כּוֹפֵיהוּ. אָמַר רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: פְּשִׁיטָא לִי, בַּר מָתָא אַבַּר מְבוֹאָה אַבַּר מְבוֹאָה דְּעָלְמָא אִי מָצֵי מְעַבֵּב, אִי לָא בִּכְלָל שְׁכִינוּ אִי לָאו, כִּדְפָרִישׁ הַקּוּנְטְרֵס. וְכוֹוָתֵיהּ קַיְימָא לַן לְגַבֵּי רַב הוּנָא, דְּבַתְרָא הוּא. **וְאִי** דְּשִׁיךְ בִּכְרָגָא דְּהָכָא לָא מָצֵי מְעַבֵּב – פֵּירוּשׁ: בְּנֵי הָעִיר. אֲבָל בְּנֵי מְבוֹאִי מָצֵי מְעַבְּבֵי שֶׁלֹּא יִכָּנֵס בִּמְבוֹאָם.
קנאת

מַאי טַעְמָא עֲבַדַתְּ הָכִי - שֶׁלֹּא הִרְגִּישׁ אֶת הַנְּקִיבוֹת. אֶת זֵכֶר עֲמָלֵק. אֲרִיוֵר מוֹנֵעַ חַרְבּוֹ - טְפִיחָה דְּהָאי קְרָא הוּא. **שְׁתָלָא** - נוֹטֵעַ כַּרְמוֹ לְמִחְצָה. **אוּמָנָא** - מְקֵיז דָּם. **סוֹפֵר מָתָא** - לְבַד. **בְּמוֹתְרֵי דְּמוֹ** - שֶׁלֹּא יְקַלְקֵל, וְאִם קִלְקֵל - מְסַלֵּק לְהוּ בְּלֹא אֲתַרְיֵיתָא, אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא הִתְרוּ בּוֹ קוֹדֶם לָכֵן. **פְּסִידָא דְּלָא הָדַר** - בְּגוֹן שֶׁמְּשַׁמְּנַתְבְּלָה הַבְּהֵמָה, אוֹ דָּרַךְ הַמִּקְוֶה, אֲלוּ, וְהַסּוֹפֵר כָּתַב סֵפֶר תּוֹרָה בְּטָעוּת. **דְּאוּקֵי רֵיחָיָא** – לְטַחֵן וְלִשְׁבּוֹר. **מְרַחִיקִין מְצוּדַת הַדָּג מִן הַדָּג** – צַיְיד שֶׁנָּתַן עֵינָיו בַּדָּג עַד שֶׁהִכְנִיס חוֹרוֹ – מְרַחִיקִין שֶׁאֵר צַיְידָנִין מִצּוֹדַתּוֹ מִשּׁם. אַלְמָא, אַף עַל גַּב דְּלָא זָכָה בֵּיהּ וְלֹא מָטָא לִידֵיהּ – מְרַחִיקִין מִשּׁם, דְּאָמַר לֵיהּ: קָא פְּסִקְתָּ לִיהּ לְחַיּוּתֵיהּ. **שְׁאנֵי דָּגִים דְּיֶהֱבֵי סַיְיאֲרָא** – נוֹתְנִין עֵין בַּהֲבָטַת לְהֵיוֹת נוֹהֲגִים לָרוּץ לְמָקוֹם שֶׁרֹּאשׁ שָׁם מְזוֹנוֹת. הִילְכָךְ, כֵּיוָן שֶׁהִכִּיר זֶה חוֹרוֹ, וְנָתַן מְזוֹנוֹת בְּתוֹךְ מִלְא רֵיצָתוֹ – בְּטוּחַ הוּא שֶׁיִּלְכְּדֶנּוּ, דְּהוֹיָה לֵיהּ כְּמַאן דְּמָטָא לִידֵיהּ, וְנִמְצָא חֲבֵירוֹ מְזִיקוֹ. אֲבָל הָכָא - מִי שֶׁבָּא אֲצָלִי יָבֹא, וּמִי שֶׁבָּא אֲצָלָךְ יָבֹא. **שְׁמַרְגִּילִים** – לְבָא אֲצָלוֹ, כְּשֶׁאֲבוֹתֵיהֶם שׁוֹלְחִין אוֹתָן אֶל הַחֲנִיוֹנִיּוֹת לִקְנוֹת מִן הַחֲנוּנִיּוֹת. שִׁיוְסְקִי – שׁוּקְדִים. **אֲבָל הָכָא** – שׁוֹהֶה הָעִמְדָה תְּחִילָה, וְהַרְגִּיל לְהִשְׁתַּבֵּר בְּכָךְ, וְהִנֵּה בָּא לְיָרֵד בְּכַמָּה בְּנֵי אוֹמָנוּתוֹ – אוֹמֵר לוֹ: פְּסֹק לְחַיּוּתְאִי. **שֶׁלֹּא לְהוֹשִׁיב בֵּינֵיהֶן חַיָּט וּבוּרְסְקִי** – מִפְּנֵי אוֹתָהּ שֶׁהַשְׁכִּיר לוֹ בֵּית בְּמִבּוֹי, וְיֵשׁ כָּאן בְּנֵי אוֹתָהּ אוּמָנוּת. **וְלִשְׁכֵנוּ** – הַדַּר בְּמִבּוֹי כְּמוֹתוֹ. **אֵינוֹ כּוֹפֵהוּ** – מִלֵּירַד לְאוֹתוֹ אוּמָנוּת. **רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר כו'** – וְרַב הוּנָא הוּא דְּאָמַר בְּרֵיהּ שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: **מִצִּי לְמֶעְבַּד** – מִלְּעַשְׂוֹת כָּאן אוּמָנוּתוֹ, וּלְהָבִיא כָּאן לְמָכוֹר. וְאַפִּילּוּ לְרַבָּנַן, דְּאָמְרִי: לְשִׁכְנוֹי אֵינוֹ כּוֹפֵהוּ – **וְאִי שִׁיךְ בִּכְרָגָא דְּהָכָא** – שְׁנוֹתֵן מֵס גּוּלְגֹּלְתּוֹ לְמוֹשֵׁל הָעִיר הָהוּא, כְּבַר מָתָא – לֹא מְצִי בַּר מָתָא לְמֶעְבַּד עֲלַיְיהוּ כָּל הָעִיר. וּפְשִׁיטָא לִי דְּבַר מְבוֹי אֵבַר מְבוֹי דְּנִפְשֵׁיהּ – לֹא מְצִי מְעַבֵּב אֶת הַמְּבוֹי מִלִּירַד לְאוּמָנוּתוֹ, כְּרַבָּנַן וְלֹא כְּרַב הוּנָא. מֵידָה, אֵיבָעֵיא לִי: בַּר מְבוֹאָה אֵבַר מְבוֹאָה אַחֲרִינָא מַאי? **מִי מְצֵי מְעַבֵּב בֶּן הַמְּבוֹי הַזֶּה אוֹ לָאו? מִי הֲוֵי שְׁכִינוּ וְאֵינוֹ כּוֹפִיהוּ. אִי דִּילְמָא: שְׁכִינוּ דְּאָמוֹר רַבָּנַן - כְּבַר מְבוֹאָה הַהוּא מְבוֹי קָאָמְרִי, אֲבָל בַּר מְבוֹאָה אַחֲרִינָא - לָאו שְׁכִינוּ הוּא. וּמוֹדֶה רַב הוּנָא** – דְּאָמַר לְעֵיל: בַּר מְבוֹאָה דְּאוֹקֵר רֵיחָיָא כו', דְּאִית לֵיהּ כְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל - מוֹדֶה הוּא בְּמַקְרֵי דַּרְדְּקֵי, דְּלֹא מְצִי מְעַבֵּב לְבַר מְבוֹאָה מִלְּלַמֵּד גַּם הוּא הַתִּינוֹקוֹת. שֶׁמִּתּוֹךְ כָּךְ יוֹדְרוּ בְּאוּמָנוֹתָן, שֶׁיִּרְאוּ זֶה מִזֶּה, דְּאָמַר מָר:
קנאת סופרים תּוֹרָה חֲכָמָה.
וּמוֹדֶה

ומודה רב הונא בריה דרב יהושע – אף על גב דאמר: בר מתא אבר מתא אחריתי מצי מעכב מלהביא כאן ולמכור, מודה הוא ברובלין מוכרי בשמים המזדיירן בעיירות להביא בשמים לנשים להתקשט בהן, דלא מצו לעכב עלייהו רוכלי העיר. לאהדורי – לחזר ולסבב במבואות העיר ובבתים על כל הרוצה לקנות, ואחרי כן ישוב לעירו. ואי צורכא מרגן הוא – דטריח בגירסא, ולא אורחיה לאהדורי – אפילו לאקבועי נמי. דלא כהלכתא – אלא לפנים משורת הדין. דיקולאי – מוכרי סלים. ויש אומרים מוכרי יורות. ולעלמא ליזבן – יומא דשוקא הוד, ותרבה באין ממקום אחר לקנות מן המוכר, לפיכך אין בני העיר מעכבין גם על המוכרים להביא אומנותם ולמכור לנקבעים לשוק. עמוראי – מוכרי צמר. אית לן אשראי במתא – מכרנו באמנה, וצריכים אנו לשהות כאן עד שנגבה חובות שלנו. ואם אין אנו מוכרין סחורותינו – במה נתפרנס? עד דעקריתו – שתעקרו חובותיכם מן הלוקחים מכם באשראי. נקיט ליה שוקא – הכרז שלא ימכור איש בעיר גרוגרות אלא הוא. תהי ליה בקנקניה – הריח לו בקנקנו, אם יין הוא אם חומץ. כלומר, בדקוהו בהלכות, אם תלמיד חכם הוא אם לאו. ריח היין בשמריהן אותו אם טוב הוא קרי תהי, כדאמרינן 'בת תיהא' במסכת עבודה זרה (סו, ב). וכן בכתובות (קה,א): קרנא הוה תהי באמברא דחמרא. כפיפה מצרית – סל נצרים של ערבה. מהו – מי חשוב כמעוכל, והוה ליה ככלי גללים, ואין מקבל טומאה עוד. אמר ליה – רב דימי לרב אדא. מר ניהו רבא – אתה הוא רבא? לפי ששמע על רבא שהוא גדול העיר, וסבור שהוא זה. טפח ליה בסנדלית – הכהו על סנדלו במקל דרך שחוק, כשם שמכין למי שאינו חשוב. דלא שהייה – שלא נמנע מלהפרע. לאוניתא – אונאת בושתו. דמלכא דאדום – אף על פי שהוא אדומי. על שרפו – מחמת בזיון. דאמר להו לרבנן אדמרימיתו גרמי כי אביי – שהיה רגיל לומר לתלמידים: עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות, כלומר ללמוד שלא לשובש. תו אכלו בו' – בואו ולמדו הלכות שלוחו לקנות בשר. ריש בלה – דורש ברבים בשבתות. דלא הוו בסיומא – יש אומרים שלא היו בעצה כשנעשה רב נחמן ריש כלה. ויש אומרים: דלא הוו בסיומא דפירקא, דרבא דדריש בשבת הרגל הלכות האמורות בפרק אחרון של בכורות. שמעתתא דמעשר בהמה – בפרק אחרון דבכורות, ורבא אמרינהו בסופא דפירקא. אתו רבנן – תלמידי הישיבה הבאים לשמוע. נפרנא עריסיה דרב אדא – אני מצפה כאן שיביאו את מטת רב אדא שמת. משנה לא ימכור לבותל חבירו בותל אחר אלא אם כן בו' – מפרש בגמרא. והחלונות – מי שהיו לו חלונות פתוחים לחצר חבירו, והוחזק בדבר זה שלש שנים, ובא בעל החצר לבנות שם בותל – צריך לשער ארבע אמות. בין מלמעלן – אם בא להגביה – יגביה כותלו ארבע אמות מן החלונות. בין מלמטן – אם בא לבנותו נמוך – צריך להשפילו מן החלונות ארבע אמות. וטעמא מפרש בגמרא. בין מבנגדן – צריך להרחיקו מהן ארבע אמות. גמרא הבא

קנאת סופרים תרבה חכמה. אמר רב נחמן בר יצחק: ומה רב נחמן בר יצחק, ומה רב הונא בריה דרב יהושע בר יצחק, ומה המדורה שאינה אלא לשעה קלה, כל כך למה? אלא קנאת סופרים תרבה חכמה. אמר רב נחמן בר יצחק: ומה רב הונא בריה דרב יהושע בר יצחק, ומה המדורה שאינה אלא לשעה קלה, כל כך למה? אלא קנאת סופרים תרבה חכמה – ולא גרסינן כמו שיש בספרים: דאמר מר עזרא תיקן להם לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר. דהא לא חשיב ליה ב'מרובה' (בבא קמא פב,א) גבי עשר תקנות שתיקן. מעלמא אתו ולעלמא ליזבן – מכאן משמע דבזמנא דשוקא היה מותר להלוות לבני אדם הבאים ממקומות שם לשוק לנברים דאתו מעלמא, אבל לבני המקום – לא. ודוקא בשוקא, אבל לאהדורי – לא.

אמר ליה רבא לרב אדא בר אבא – כן גריס רבינו חננאל. ולא גרסינן "בר אהבה", דאותו היה בימי רבי, כדאמרינן בקדושין (עב,ב): היום ישב רב אדא בר אהבה בחיכו של אברהם אבינו. פיל שבלע בפיפה מצרית – בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סט,א) איתא להך בעיא דהכא, ומסיק התם: למאי? אי למבטל טומאתו – תניא: כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה וקאמר: לא צריכא, דבלע והרעין ועבדינהו כפיפה, אי הוי עיבול והוי כבלי גללים, או לא. והכא בלע הרעין בעא מיניה, דאי בפיפה שלימה – אמאי לא הוה בידיה? מתניתין היא וקשיא לרבינו תם: אם כן אמאי לא נקיטו ליה שוקא? הא בעיא זו לא איפשיטא התם ויש לומר: דמכל מקום הוה ליה לאיתויי הנך ראיות דמייתי התם ודחי להו. אנא עגישתיה – כל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא, משום דאמרינן בשבת בפרק "שואל" (קמט,ב): כל מי שחבירו נענש על ידו – אין מבניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שנאמר (משלי יז) "גם ענוש לצדיק לא טוב" אלא רע, ובתיב (תהלים ח) "לא יגורך רע". רבינו יצחק, וקמא היכי סמיך – סלקא דעתך דבנפל איירי, שבן משמע דלשון, דקתני: מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו. ומשני רב יהודה, הכי קאמר: הבא לסמוך בו'. ומתניתין הכי פירושא: מי שהיה גבול כותלו סמוך לכותל חבירו. ורבא פריך: דכותל קתני, ולא גבול. ואם תאמר: לרבא, דאמר בריש פירקין דאסור לסמוך, קמא היכי סמיך? ואפילו לפירוש רבינו תם דלמסקנא שרי רבא לבולהו לסמוך, לבד מבור – מכל מקום אמאי לא פריך מהכא דהוי רשיא, אלא ממשרתה ורק דהוי סיפא? ויש לומר: דלא אסר רבא לסמוך אלא מלילתא דמגופיה אתי חזק, אבל הכא הכותל אינו מזיק כלום, אלא שגורם למעט הדושא.

אלא

אמר ליה רבא לרב אדא בר אבא – כן גריס רבינו חננאל. ולא גרסינן "בר אהבה", דאותו היה בימי רבי, כדאמרינן בקדושין (עב,ב): היום ישב רב אדא בר אהבה בחיכו של אברהם אבינו. פיל שבלע בפיפה מצרית – בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סט,א) איתא להך בעיא דהכא, ומסיק התם: למאי? אי למבטל טומאתו – תניא: כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה וקאמר: לא צריכא, דבלע והרעין ועבדינהו כפיפה, אי הוי עיבול והוי כבלי גללים, או לא. והכא בלע הרעין בעא מיניה, דאי בפיפה שלימה – אמאי לא הוה בידיה? מתניתין היא וקשיא לרבינו תם: אם כן אמאי לא נקיטו ליה שוקא? הא בעיא זו לא איפשיטא התם ויש לומר: דמכל מקום הוה ליה לאיתויי הנך ראיות דמייתי התם ודחי להו. אנא עגישתיה – כל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא, משום דאמרינן בשבת בפרק "שואל" (קמט,ב): כל מי שחבירו נענש על ידו – אין מבניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שנאמר (משלי יז) "גם ענוש לצדיק לא טוב" אלא רע, ובתיב (תהלים ח) "לא יגורך רע". רבינו יצחק, וקמא היכי סמיך – סלקא דעתך דבנפל איירי, שבן משמע דלשון, דקתני: מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו. ומשני רב יהודה, הכי קאמר: הבא לסמוך בו'. ומתניתין הכי פירושא: מי שהיה גבול כותלו סמוך לכותל חבירו. ורבא פריך: דכותל קתני, ולא גבול. ואם תאמר: לרבא, דאמר בריש פירקין דאסור לסמוך, קמא היכי סמיך? ואפילו לפירוש רבינו תם דלמסקנא שרי רבא לבולהו לסמוך, לבד מבור – מכל מקום אמאי לא פריך מהכא דהוי רשיא, אלא ממשרתה ורק דהוי סיפא? ויש לומר: דלא אסר רבא לסמוך אלא מלילתא דמגופיה אתי חזק, אבל הכא הכותל אינו מזיק כלום, אלא שגורם למעט הדושא.

אלא

אמר רב נחמן בר יצחק עגישתיה דרב יהושע בר יצחק, ומה המדורה שאינה אלא לשעה קלה, כל כך למה? אלא קנאת סופרים תרבה חכמה. אמר רב נחמן בר יצחק: ומה רב הונא בריה דרב יהושע בר יצחק, ומה המדורה שאינה אלא לשעה קלה, כל כך למה? אלא קנאת סופרים תרבה חכמה – ולא גרסינן כמו שיש בספרים: דאמר מר עזרא תיקן להם לישראל שיהו מושיבין סופר בצד סופר. דהא לא חשיב ליה ב'מרובה' (בבא קמא פב,א) גבי עשר תקנות שתיקן. מעלמא אתו ולעלמא ליזבן – מכאן משמע דבזמנא דשוקא היה מותר להלוות לבני אדם הבאים ממקומות שם לשוק לנברים דאתו מעלמא, אבל לבני המקום – לא. ודוקא בשוקא, אבל לאהדורי – לא.

אמר ליה רבא לרב אדא בר אבא – כן גריס רבינו חננאל. ולא גרסינן "בר אהבה", דאותו היה בימי רבי, כדאמרינן בקדושין (עב,ב): היום ישב רב אדא בר אהבה בחיכו של אברהם אבינו. פיל שבלע בפיפה מצרית – בפרק "רבי ישמעאל" (מנחות סט,א) איתא להך בעיא דהכא, ומסיק התם: למאי? אי למבטל טומאתו – תניא: כל הכלים יורדין לידי טומאה במחשבה ואין עולין מטומאה אלא בשינוי מעשה וקאמר: לא צריכא, דבלע והרעין ועבדינהו כפיפה, אי הוי עיבול והוי כבלי גללים, או לא. והכא בלע הרעין בעא מיניה, דאי בפיפה שלימה – אמאי לא הוה בידיה? מתניתין היא וקשיא לרבינו תם: אם כן אמאי לא נקיטו ליה שוקא? הא בעיא זו לא איפשיטא התם ויש לומר: דמכל מקום הוה ליה לאיתויי הנך ראיות דמייתי התם ודחי להו. אנא עגישתיה – כל אחד מהן היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא, משום דאמרינן בשבת בפרק "שואל" (קמט,ב): כל מי שחבירו נענש על ידו – אין מבניסין אותו במחיצתו של הקב"ה, שנאמר (משלי יז) "גם ענוש לצדיק לא טוב" אלא רע, ובתיב (תהלים ח) "לא יגורך רע". רבינו יצחק, וקמא היכי סמיך – סלקא דעתך דבנפל איירי, שבן משמע דלשון, דקתני: מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו. ומשני רב יהודה, הכי קאמר: הבא לסמוך בו'. ומתניתין הכי פירושא: מי שהיה גבול כותלו סמוך לכותל חבירו. ורבא פריך: דכותל קתני, ולא גבול. ואם תאמר: לרבא, דאמר בריש פירקין דאסור לסמוך, קמא היכי סמיך? ואפילו לפירוש רבינו תם דלמסקנא שרי רבא לבולהו לסמוך, לבד מבור – מכל מקום אמאי לא פריך מהכא דהוי רשיא, אלא ממשרתה ורק דהוי סיפא? ויש לומר: דלא אסר רבא לסמוך אלא מלילתא דמגופיה אתי חזק, אבל הכא הכותל אינו מזיק כלום, אלא שגורם למעט הדושא.

אלא

קנאת סופרים תַּרְבֶּה חָכְמָה. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: וּמַה רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ בַּר יִצְחָק, הַמְדוּרָה שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא מִצֵּי מְעַכֵּב, דְּאָמַר מָר: עֲזָרָא תִּקֵּן לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל שֶׁיְּהוּ רוֹכְלִין מַחֲזִירִין בָּעֲיָירוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ תַּגָּרֵי הָעֲיָירוֹת לְבָנוֹת יִשְׂרָאֵל, וְהֵנִי מִילֵּי לְאַהֲדוּרֵי, אֲבָל לְאַקְבוּעֵי - לָא. וְאִי צוּרְבָא מֵרַבָּנָן הוּא - אֲפִילּוּ לְאַקְבוּעֵי נַמִּי, כִּי הָא דְּרַבָּה שָׁרָא לְהוּ לְרַבִּי יֹאשִׁיָּה וּלְרַב עוֹבַדְיָה לְאַקְבוּעֵי, דְּלָא כְּהִלְכְתָא, מַאי מַעֲמָא? בֵּיוָן דְּרַבָּנַן נִינְהוּ, אָתוּ לְטַרְדוּ מִגִּירְסַיְיהוּ. הָנְהוּ דִּיקוּלָאֵי דְּאִיתְיוּ דִּיקְלָאֵי לְבָבֶל, אָתוּ בְּנֵי מָתָא קָא מְעַכְּבִי עֲלַיְיהוּ, אָתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּינָא, אָמַר לְהוּ: מַעֲלָמָא אָתוּ, וּלְעֵלָּמָא לֵיזְבְּנוּ. וְהֵנִי מִילֵּי בְּיוֹמָא דְּשׁוּקָא, אֲבָל בְּלָא יוֹמָא דְּשׁוּקָא - לָא. וּבְיוֹמָא דְּשׁוּקָא נַמִּי לָא אָמְרִינַן אֶלָּא לְזִבּוּנֵי בְּשׁוּקָא, אֲבָל לְאַהֲדוּרֵי - לָא. הָנְהוּ עַמּוֹרָאֵי דְּאִיתְיוּ עַמְּרָא לְפּוּם נַהֲרָא

אלא אמר רבא הכי קאמר מי שהיה כותלו רע – הקשה רבינו יצחק בן מאיר: דלמה ליה למינקט בכי האי גוונא, שהיה לו כותל ברחוק ארבע אמות ונפל? ליתני שלא יסמוך כותלו לכותל חבירו אלא אם כן הרחיק ארבע אמות וליכא למימר דדוקא בכי האי גוונא, שהיה רחוק כבר ארבע אמות והרחיק הראשון, קאמר דלא יסמוך – אם כן מאי פריך בסמוך: טענמא שלא יאפיל, אי משום סולם אבל משום דוושא לא? **אבל** משום דוושא לא – ואם תאמר: ולימא דאיירי בעיר ישנה ואומר רבינו חם: דבית הוי בגינה, לפי שנותנין מטה וכלים אצל הכותל. ועוד יש לומר: דבחצר איכא דוושא דרבים, מה שאין כן בבית. ולרבינו יצחק נראה: דניזיקא ליה לשנויי בעיר חדשה דומיא דריש"א. וכן הוויא ד"מרחיקין את הכותל מן המוזחילה", אף על גב דמפסקת בינתים הוויא ד"מרחיקין את הסולם מן השובך".

וכמה אמר רב ייבא בר' – ותימה: דהשתא בעי: וכמה, ובתר הכי פריך: והתנן ארבע אמות ויש לומר: דרב ייבא גופיה בעי וכמה, ולא גמרא. וכענין זה יש ב"אלו מציאות" (בבא מציעא כא, א). **במדיר** את כותלו – ולא מצי לשנויי במגביה כותלו ארבע אמות, דכיון דקאי מן הצד, ואורך הכותל לרחבו של חלון – יכול לעמוד בסוף הכותל ולשחוט ולהציץ.

והא אנן תנן ארבע אמות – דמתניתין איירי נמי מן הצד, כיון דלא חייש לדוושא, אלא משום חלונות.

לימא תנן סתמא דלא כרבי יוסי – פירש רבינו חננאל: מדאמר הכא טפי לימא דלא כרבי יוסי, ולא קאמר אמשניות דלעיל – משמע דכולהו אתי כרבי יוסי, והוי כולהו גירי דיליה, דמהדיא שעתא משתכחא היזיקא, ולא פליג רבי יוסי אלא באילן, וצריך לומר לפירושו דמתניתין דלעיל הוי נמי גירי דיליה, דמיד בשסומך הכותל – מונע הדוושא.

כדי שיהא זוקף את הסולם – כשמכר ונתן לו זקיפת הסולם בחצירו איירי, וקא משמע לן דבעי ארבע אמות.

והא גרמא הוא – תימה דלא פריך הכי לעיל גבי דוושא.

זאת אומרת גרמא בנזקין אסור – ומעיקרא סלקא דעתך: כי היכי דמעיקרא פטור – הכי נמי דמותר. והכא משמע דגרמא בנזקין דפטור, וכן בפרק "כיצד הרגל" (בבא קמא כו,ב); זרק כלי מראש הגג והיו תחתיו כרים וכסתות (שם מז,ב); הכניס פירות לחצר בעל הבית שלא ברשות בר', וקאמר בגמרא דאם אבלה והזקה – פטור. ונתן סם המות לפני בהמת חבירו דפטור (שם), ושולח בעירו ביד חרש שוטה וקטן (שם נט,ב), ופורץ גדר בפני בהמת חבירו, וכופף קמת חבירו בפני הדליקה, ועושה מלאכה במי חטאת (שם נה,ב. נו,א), ולהכי וליבתו הרוח – דפטור בכל הנך, כדאמר בפרק "הכונס" (שם נט,ב), ומבעית חבירו דהוי נמי גרמא, כדאמר בפרק קמא דקדושין (כד,ב) דאיהו הוא דאבעית אנפשיה, וב"כיצד הרגל" (בבא קמא כג,ב); שיסה בו כלב שיסה בו נחש – פטור. ויש ליתן טעם, מאי שנא כל הני מדינא דגרמי, כגון אחוי אחויי ד"הגדל בתרא" (שם קטו,ב), ומראה דינר לשלוחני ונמצא רע, ונפרצה אומר לו גדור, וזרן את הדין דחייב לרבי מאיר אפילו לא נשא ונתן בידו, והשורף שטרותיו של חבירו, ומוכר שדה חוב לחבירו וחזר ומחלו? וחילק רבינו יצחק לשון אחד: דדינא דגרמי חייב – והיינו שנעשה הוא עצמו היזק לממון חבירו. ועוד חילק דדינא דגרמי דחייב – היינו משעת מעשה שבא להיזק. ועל הכל קשה טיהר את הטמא, ובעל הבית עצמו עירבן עם פירותיו, ואמאי חייב? דהוא עצמו אינו עושה היזק בממון חבירו, וגם באותה שעה שמטהר אינו בא להיזק ונראה לרבינו יצחק בן אברהם: דדינא דגרמי הוי משעת קנס, כדמוכח בירושלמי. ולכך, כל היזק המצוי ורגיל לבא – קנסו חכמים. וטעם דקנסו – שלא יהא כל אחד הולך ומזיק לחבירו בעין. והיינו טעמא דמאן דמחייב בהיזק שאינו ניכר. ואפשר דבשוגג נמי קניס רבי מאיר, כי היכי דקניס במטמא ומדמע אחד שוגג ואחד מזיד.

אתו

הַבָּא לְסַמּוֹךְ, לֹא יִסְמוֹךְ אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת. מַתְקִיף לָהּ רָבָא: וְהָא "מִי שֶׁהָיָה כּוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְכוֹתֶל חֲבֵירוֹ" קָתָנֵי אֶלָּא אֲמַר רָבָא, הָכִי קָתָנֵי: מִי שֶׁהָיָה כּוֹתְלוֹ סָמוּךְ לְכוֹתֶל חֲבֵירוֹ בְּרִחוּק אַרְבַּע אַמּוֹת וְנָפַל, לֹא יִסְמוֹךְ לוֹ כּוֹתֶל אַחֵר אֶלָּא אִם כֵּן הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אַרְבַּע אַמּוֹת; מַאי טַעֲמָא? דְּדִווֹשָׁא דְּהָכָא מַעֲלֵי לְהָתָם. אֲמַר רַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא כּוֹתֶל גִּינָּה, אֲבָל כּוֹתֶל חָצֵר - אֲפִילּוּ סוֹמֵךְ, בָּא לְסַמּוֹךְ סוֹמֵךְ; רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אוֹמֵר: אֶחָד כּוֹתֶל גִּינָּה וְאֶחָד כּוֹתֶל חָצֵר - אִם בָּא לְסַמּוֹךְ אֵינוֹ סוֹמֵךְ. אֲמַר רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא: וְלָא פְּלִיגִי, הָא בְּעִיר יְשָׁנָה, הָא בְּעִיר חֲדָשָׁה. תְּנַן: הַחַלּוֹנוֹת, בֵּין מִלְמַעְלָן בֵּין מִלְמַטָּן בֵּין מִמְּבָנְגְּדָן - אַרְבַּע אַמּוֹת, וְתַנֵּי עֲלָהּ: מִלְמַעְלָן - כְּדֵי שֶׁלֹּא יָצִיץ וְיִרְאֶה, מִלְמַטָּן - שֶׁלֹּא יַעֲמוֹד וְיִרְאֶה, מִמְּבָנְגְּדָן - שֶׁלֹּא יַאֲפִיל; טַעֲמָא שֶׁלֹּא יַאֲפִיל, אֲבָל מִשּׁוּם דְּוִושָׁא לָא -הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּבָא מִן הַצַּד. וְכַמָּה? אָמַר יֵיבָא חֲמוּדָה דְּאֶשְׁתְּיָין בַּר נַהֲרָדֵא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: כְּמִלֹּא רֹחַב חַלּוֹן. וְהָא מְצִיץ - אָמַר רַב זְבִיד: בְּמַדִּיר אֶת כּוֹתְלוֹ. וְהָא אֲנַן תָּנַן: אַרְבַּע אַמּוֹת - לָא קַשְׁיָא: כָּאן מֵרוּחַ אַחֶרֶת, כָּאן מִשֶּׁתֵּי רוּחוֹת. תָּא שְׁמַע: וְאֶת הַסּוֹלָם שֶׁיִּשְׁהֶא זוֹקֵף אֶת הַפְּתִילָה; טַעֲמָא מִשּׁוּם סוֹלָם, אֲבָל מִשּׁוּם דְּוִושָׁא לָא - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּמוֹזְחִילָה מִשּׁוּפַּעַת, דְּאִי מִשּׁוּם דְּוִושָׁא הוּא, הָא קָא אָזֵיל וְאָתֵי תּוֹתִיהּ. **משנה** מְרַחִיקִין אֶת הַפְּתִילָה מִן הַשְּׁתִי כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּקְפּוֹץ הַנְּמָיָה; וְאֶת הַכּוֹתֶל מִן הַמְּוֹזְחִילָה - אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדֵי שֶׁיְּהֵא זוֹקֵף אֶת הַפְּתִילָה וְאֶת הַסּוֹלָם. **גמרא** לֵימָא, מַתְנִיתִין דְּלָא כְּרַבִּי יוֹסֵי, דְּאִי רַבִּי יוֹסֵי, הָא אָמַר: זֶה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ? -אֲפִילּוּ תֵּימָא רַבִּי יוֹסֵי, הָא אָמַר רַב אַשֵׁי: כִּי הֵיוֵנוּ בֵּי רַב כָּהֲנָא הֲוָה אָמַר: מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בְּגִינֵּי דִּידֵיהּ, הָכָא נַמִּי זִמְנִין דְּבַהֲדֵי דְּמַנַּח לֵיהּ יָתְבָא בְּחוֹר וְקָפְצָה. - וְהָא גְּרָמָא הוּא - אָמַר רַב טוֹבִי בַּר מַתָּנָה, זֹאת אוֹמֶרֶת: גְּרָמָא בְּנִיזְקִין אָסוּר. רַב יוֹסֵף הֲוָה לֵיהּ הַנָּהוּ תְּאֵלֵי דְּהָווּ

אתו

הבא לסמוך – מתחילה כותל אצל כותל חבירו. **והא מי שהיה קתני** – אלמא כבר היה **ונפל לא יסמוך** – לא יקרבנו לצד כותל חבירו. **דווושא דהכא מעלי להתם** – מה שדשין ברגל בין שני הכתלים תמיד מועיל לשני הכתלים, להקשות קרקעית יסודות הכתלים ולא יפלו. **אלא כותל גינה** – מתוך שאין דשין אותה מבפנים צריכה דישה מבחוץ. **עיר חדשה** – שעדיין לא נידושה, אף כותל חצר צריכה דוושא. **מלמעלן** – צריך להגביה שיעור שלא יציץ בהשענו על כותלו, וישפיל ראשו ויראה דרך חלונות, ויראה בבית חבירו. **שלא יעמוד** – על ראש עובי כותלו, ויראה, ומבנגדן – צריך להרחיק כדי שלא יאפיל, ולא יהיב תנא דברייתא שיעורא. **בעמא שלא יאפיל** – בשיש חלונות, אבל משום דוושא, בשאין שם חלונות – לא, אלמא לא חיישינן לדוושא מן **הצד** – שאין הכותל האחרון מהלך לאורך כותל ראשון, אלא מן הצד הוא בא, אם זה ממורח למערב – זה בא מצפון לדרום, וראש עוביו בנגד החלון ומאפיל. דהכא ליכא למיחש לדוושא דההוא פורתא. **וכמה** – כדי שלא יאפיל, לתנא דברייתא דלא יהיב שיעורא. **והלא מציץ** – כיון דסמוך הוא, אף על פי שהוא מגביהו – יכול להציץ. **במדיר את כותלו** – עושה ראש כותלו מדרון, ומשפיע לצד החלונות, עד שאינו ראוי לא לעמוד עליו ולא להשען עליו. **משתי רוחות** – שני כתלים זה בנגד זה משני צדי החלון. **את הכותל מן המוזחילה ארבע אמות** – מוזחילה הוא צינור גדול, כעין קנעל"א שלנו, ומונחת לאורך הכותל על הכותל, ומי הגג זבין לתוכה והיא מקלחתם לארץ. ואם אורך כותלו מהלך על פני חצר חבירו ומוזחילה עליו – צריך זה להרחיק ממנה אם בא לבנות כותל בצדה, ארבע אמות על פני ארבה כר', כדי שיהא זוקף שם סולם בשיפוע לעלות בו לתקן מוזחילתו, לנקותה מעפר וצרורות הנופלין בה ומעכבין קילוח המים. **במוזחילה משופעת** – שתקרת הגג משופעת ויוצאת להלן מן הכותל לתוך החצר, והמוזחילה בסוף התקרה משוכה להלן מן הכותל לתוך החצר. הלכך, אי לאו משום זקיפת סולם – לא היה צריך להתרחק מראשי התקרה. **דאי משום דווושא הא אזיל ואתי תותיה** – תחת השיפוע. **משנה** **מרחיקין את הסולם מן השובך** – אם יש לזה שובך בחצירו סמוך לכותל שבין שתי החצירות, וחבירו בא להעמיד סולם בחצירו אצל הכותל – ירחיקנו מן השובך ארבע אמות. **כדי שלא תקפוץ הנמייה** – מן הסולם לשובך, ותהרוג את היונים. והיא חיה קטנה. **גמרא** **לימא מתניתין דלא כרבי יוסי** – דפליג בסיפא דפירקין בנוטע אילן סמוך לבור. וטובא מילי איכא במתניתין דוחאי לאו כרבי יוסי, אלא לימא אף זו דסולם ושובך דלא כרבי יוסי. **בגירי דיליה** – בחצים הבאים לו מיד גופו של בעל הבית ממש. **דבהדי דמנח ליה** – בעוד שאוחז בסולם קפצה. **גרמא בניזקין אסור** – ואפילו למאן דאמר (בבא קמא צח, ב. ק,א) דלא דאין דינא דגרמי, ופטור מלשלם – אסור לגרום, וכשבא להעמיד גרמא להזיק – חבירו מעבב. **תאלי** – דקלים קטנים.

אומני

אומני – מקיזי דם. קורקור – ערובים, שדומים בצעקתן כקורין "קורקור". **אפיק לי** – בלומר, אל יקיון לי עוד באן, שעל כן הערובים באין. **בקונטרא** – עשן. **בבית הכסא** – שעל גבי קרקע, ונראה לעינים. שכך היו בתי כסאות שלהן. **משנה** מיחיקין השוכר מן **העיר** – שהיונים מפסידין זרעוני גגות. **אלא אם כן יש לו לו** – שלא יפסידו היונים בשדה חבירו. **מלא שני הינום** – מרובע פריחתה פעם אחת. **ואם** לקחו – כמו שהוא, עם הקרקע, אפילו אין לו כל סביביו אלא בית רובע הקב – הרי הוא בחוקתו, שהרי החזיק בו הראשון כן. **גמרא אין** פוריסין נשבין – שלא ילכדו בהם יוני היישוב. **שלשים רים** – ארבע מילין, **וברייתו בחמשים אמה** קמלייא – במה שהן מלקטין בתוך חמשים אמה מתמלא בריסן, ואין מפסידין בזרעים מכאן ולהלן. **לא יפרום** – נשבין. **ביישוב כרמים** – שפורחין מכרם לכרם, ושטים דרכה. **ביישוב שובכין** – שמגדלו משובך לשובך. **ותיפוק ליה משום שובכין גופייהו** – מאי מאה מיל דקאמר, דמשמע דבשביל יוני העיר מתרחק, שבאין כאן דרך שובכיך? **בלאו יוני העיר נמי לא יפרום, שהרי לובי יוני שובכות של אחרים** מוענין ליורש ומוענין לילוקח – בית דין פותחים פה וטענה ליורש וללוקח, שערער אדם עליהן ויש לו עדים שהיתה שלו או של אבותיו, וזה אומר: ירשתיו מאבא, או: לקחתיו מפלוני שהחזיק בו ביני או המוכר לו שלש שנים, אף על פי שלא טען; והן לקחו ממך או מאבותיך – טוענין לו בית דין, ופותחים לו פה. ואילו למי שלא ירשה ולא לקחה מאחר, בשאמר לו המעורר: מה אתה עושה בתוך שלי? והוא אומר: החזקתי בה שלוש שנים ולא אמרו לי דבר – תנא במתניתין (לקמן מא, א) דאין לו חזקה. ומתניתין דקתני: דרי הוא בחוקתו – אשמועינן דהיכא דלקחה מאחר, ובאו וערערו עליו – אין צריך להרחיק. אלמא: טוענין ליה בשבילו שאותו שלקחה ממנו (וגינמא) נתפייס עם סביביו במעות עד שנאותו. **אינו צריך טענה** – אינו צריך לומר: אתה מכרת לאבי, אלא: ראיתי לאבי שהחזיק בה ולא ערער אדם עליו. **לקח חצר ובה זיזין** – במתניתין ב"חזקת הבתים" תנן: אין מוציאין זיזין וגזוזטראות לרשות הרבים. **אם** הבונה בית לא יוציא ראשי קורות תקרתו לרשות הרבים, **אבל** אם רוצה – כונס בנינו לתוך שלו, ובונה ומוציא ראשי קורותיו לתוך. ואם לקח חצר ובה זיזין וגזוזטראות יוצאים לרשות הרבים – הרי הוא בחזקתה, שבית דין טוענין לו שהראשון כנס לתוך שלו, או נתפייס עם הרבים. **אימא לתוך שלו הוא כונס** – שאילמלא כן היו הרבים מעכבין עליו, ולא היה יכול לעשות בזורע. אבל כנגד היחיד – אימא בזורע עשה, שהיה חזק ממנו. **מאן פיים** – מי היה רשאי לקבל מעות: **ומאן שביק** – מי הוא שביזו למחול ולסלוח:

משנה

אתו אומני ויתבי תותייהו – בקרקע שלהן היו יושבין, ולא בקרקע של רב יוסף, מדפרץ בתר הכי: והא גרמא הוא.

והא אחזיקו להו – פירש רבינו יצחק בן רבינו מרדכי: כיון שלא בא להחזיק בקרקע של חבירו ולומר שלו הוא, אלא לתשמיש בעלמא, שנהנה ממנה – מועלת חזקה שלא בטענה. דמסתמא לא היו אומרים שמכר להם רב יוסף משמיש זה. והוו כי הנהו דלעיל (ו,א) דאחזוק לחורמי, דמועלת חזקה שלא בטענה, דמדלא מיחה שלש שנים מחל לו. ואין נראה, דאם לא הקנה לו, כי החזיק להורמי אמאי החזיק לבשורי? אלא על כרחך להם שתוגן שהקנה לו, ולהכי אחזיק לבשורי, דאין אדם עושה קנין למחצה. **אין** חזקה לנוקין – אומר רבינו חם: דאפילו הקנה יכול לחזור בו, דקנין בטעות הוא, דסבור היה שיכול לקבל, ועכשיו אין יכול לקבל. ואין נראה, דמדקאמר אין חזקה לנוקין, איכא למידק: הא ראיה – יש, בדדייקינן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא מט,ב) גבי הא דתנן: ולא (לאשה חזקה בנכסי בעלה) (לאיש חזקה בנכסי אשתו).

בקונטרא – נראה לרבינו יצחק: דדוקא בקונטרא דכבשן, שהוא גדול ומזיק ביותר – אין חזקה, כדאמר ב"מרובה" (בבא קמא פב,ב): אין עושין בכבשונות בירושלים, מאי טעמא – משום קונטרא. ודוקא נמי בית הבכא שלהן, שהיה למעלה מן הקרקע והיה מסריח ביותר, אבל בשלנו, שהוא מבושה – יש חזקה.

לדידי דאנינא דעתאי – פירוש: שהיה איסטניס, כדאמרינן ב"ערבי פסחים" (פסחים קי,ב): שלשה חייהם אינן חיים: הרהמנים והרהתנים ואניני הדעת. אמר רב יוסף: וכולהו איתנהו בי.

בקונטרא ובית הבכא דמו – והא דקאמר "אפיקו קורקור מהכא", משמע דמשום עוברים היה אומר – ודאי, אם לא היו עוברים היה סובל, אף על גב דאנינא דעתיה. אי נמי, העוברים היו אוכלים הדם, ופורחים ומקנחים בפירות.

מרחיקין השוכר מן העיר חמשים אמה – מפני התבואה הנשטחה בגגות העיר בדי לייבש. אבל לתבואה שבשדות – ליכא למיחש בקרוב לעיר, לפי שהשדות רחוקין מן העיר אלף אמה, כדתנן (ערכין לג,ב): אין עושין מגרש שדה לא שדה מגרש. **ולא** יעשה שובך תוך שלו – ברחוק מן העיר בין השדות. ואצטריך למיתני תרוייהו, דאי תנא רישא לדחרחיק מן העיר – התם דוקא מרחיק, מפני שתבואות העיר מגולות, דן בחצר הן בגג. אבל תבואה הנזרעת בשדה ומבוטה – אין צריך להרחיק. ואי תנא סיפא – משום דשדות שכיחא תבואה, אבל בעיר דלא שכיח כולי האי – אימא לא. **בית** ארבעת בורין במלא שגר היונה – ורבי יהודה ורבנן לא פליגי בשגר היונה כמה הוי, דמודו רבנן דבית ארבעה בורין הוי שגר היונה. אלא רבנן סברי: כיון דבחמשים אמה מליא כריסייהו, כדאמרינן בגמרא – תו לא מקוץ טפי. ורבי יהודה סבר: דבמלא שגר מקוץ. **אלא** אם כן דרחיק שלשים ריס – היינו ארבעה מיל, דהמיל שבעה ריס ומחצה. ופעמים שהגמרא נותן שיעור בריסין, ופעמים בפרסה. **והתניא** ביישוב אפילו מאה מיל – תימה: דמאי סלקא דעתיה דהוי פירוש "ביישוב"? אי קרי העיר יישוב, אם כן אפילו מאה מיל לאו דוקא, כמו שמשמע, אלא אפילו אלף מיל או יותר – אם כן בשום מקום לא יפרוס, אפילו במדבר ורחוק לאין סוף מן העיר ואפילו אם נאמר דמאה מיל דוקא – מכל מקום האיך יפרוש את הבריית? דתני תניא בתוספתא ד"מרובה": אין פורסין נשבין ליונים אלא אם כן דרחיק מן היישוב שלשים ריס. במה דברים אמורים – במדבר, אבל ביישוב – אפילו מאה מיל לא יפרוס, ביון דעיר קרי "יישוב" ואי סלקא דעתך דהכי פירושו: במה דברים אמורים – במדבר, פירוש: שאין זרעים. אבל ביישוב, פירוש: שיש זרעים – אפילו מאה מיל לא יפרוס, אם כן מאי קשיא ליה? ואומר רבינו יצחק בן אברהם: דוודאי סלקא דעתיה דאיירי ביישוב זרעים, ולהכי פריך: ומישט שייטי שלשים ריס ותו לא, אפילו ביישוב זרעים? והא מוכח דביישוב זרעים שייטי טובא, ואין זה אלא משום אבילה – אלמא דלא מליא כריסייהו בחמשים אמה ומשני: דלא איירי ביישוב זרעים, אלא ביישוב שובכין ויישוב כרמים, וקרי מדבר היכא דליכא שובכים וכרמים. **יורש** תניא – וסלקא דעת המקשה דמתניתין אשמעינן ביורש והוא הדין לבלוקח. ומיהו רב זביד דנקט נמי יורש – אמתניתין דלקמן סמיך, אבל מתניתין דהכא לא שמעינן מינה יורש, מדאיצטריך מתניתין דלקמן.

וצריכי – ואם תאמר: ביורש נמי ליתני תרתי ויש לומר: דאשמעינן בלוקח, והוא הדין ביורש. **אחולי** אחילו גביה – פירוש: שבעה טובי העיר במעמד אנשי העיר, שהרשות בידם, כדאמר בפרק בתרא דמגילה (כו,א), וכיון דליכא לכל חד בדרך אלא פורתא – מחלי טפי מיחידי.

משנה ניפוּל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה - חֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ, חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה - חֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ; נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת, קָרוֹב לְזֶה - שֶׁלּוֹ, קָרוֹב לָזֶה - שֶׁלּוֹ, מֻחֲצָה עַל מֻחֲצָה - שְׁנֵיהֶם יַחֲלוֹקוּן. **גמרא** אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: רוֹב וְקָרוֹב - הוֹלְכִין אַחַר הָרוֹב; וְאַף עַל גַּב דִּרְוִבָּא דְּאוֹרַיְיתָא וְקִרְבָא דְּאוֹרַיְיתָא, אֲפִילּוּ הָכִי רוּבָּא עָדִיף. מֵתִיב רַבִּי זֵירָא: "וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הֶחָלָל" - וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִיתִי דְּנָפְשָׁא מִינָּהּ - בְּדִלֵּיכָּא. - וְלֵיוִיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא - בְּיוֹשֶׁבֶת בֵּין הֶהָרִים. תְּנַן: נִיפּוּל הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה - חֲרֵי הוּא שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ; וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִינָא דְּנָפִישׁ מִינֵיהּ - בְּדִלֵּיכָּא. - אִי הָכִי, אֵימָא סֵיפָא: חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה - חֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ; וְאִי דִלְמָא, וַדַּאי מֵהָהוּא נָפֵל - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּשֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים. בָּעֵי רַבִּי יִרְמְיָה: רָגְלוֹ אַחַת בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה וְרָגְלוֹ אַחַת חוּץ מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה, מַהוּ? וְעַל דָּא אִפְּקוּהוּ לְרַבִּי יִרְמְיָה מִבֵּי מִדְרָשָׁא. תָּא שְׁמַע: נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת, קָרוֹב לָזֶה - שֶׁלּוֹ, וְקָרוֹב לָזֶה - שֶׁלּוֹ; וְאַף עַל גַּב דְּחַד מִינַּייהוּ נָפֵישׁ מֵחֲבֵרְתֵּיהּ - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּשֶׁנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה - שֶׁל שׁוֹבָךְ. נִמְצָא בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכוֹת - בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים לְשִׁנְיָנָךְ. **גמרא** רִיב וְקָרִיב - אִם בָּא דָּבָר לְפָנֵינוּ, וְיֵשׁ בּוֹ לְהֵלֵךְ אַחַר הָרוּב וְהוּא כָּךְ, וְאִם תָּלַךְ בּוֹ אַחַר הַקָּרוֹב אֵינוֹ כָּךְ - הֵלַךְ בּוֹ אַחַר הָרוּב. וְאַף עַל גַּב דְּתַרְוַיְיהוּ דְּאוֹרַיְיתָא. רוּבָּא דְּאוֹרַיְיתָא - דִּכְתִיב "אַדְּרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת" (שמות כג), וְקִרְבָּא דְּאוֹרַיְיתָא - דִּכְתִיב "וְהִיָּה הָעִיר הַקְּרֹבָה" וְגוֹ'. **וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִיתִי** - שֶׁרְחוֹקָה מִמֶּנּוּ, שֶׁגְּדוֹלָה מִמֶּנָּה בְּרוֹב עַם. **בְּדִלֵּיכָּא** - רְחוֹקָה מִזּוֹ שֶׁגְּדוֹלָה מִמֶּנָּה, אֲלָא כּוֹלָן שָׁוִוין. **בֵּין הֶהָרִים** - שֶׁאֵין דֶּרֶךְ רוֹצִחִים לָבֹא מִמְּקוֹמוֹת אֲחֵרִים לְכָאן. **לְאוֹ אַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִינָא** - חוּץ לַחֲמִשִּׁים אַמָּה, דִּנְפִישׁ מֵהָאי? **אֵימָא סֵיפָא כִּי'** - הוּא הַדִּין דְּהוּה מְצִי לְמִיפְרַךְ נַמִּי: לֵיזִיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא, אֲלָא דְּאִית לֵיהּ פִּירְכָא דְּעֵדִיפָא. **הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן** - כּוֹלָה מְתִנִיתִין מְתַרְצָא בְּמִדָּה - בְּגוֹזֵל שֶׁאִינוֹ יָכוֹל לְעוּף אֲלָא בִּדְרִידִי מְעַט מְעַט. הִלְכָךְ, תּוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה - שֶׁל בַּעַל הַשּׁוֹבָךְ, וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא אַחֲרִינִי דְּנָפִישׁ, דְּכֹל הַמְּדָרֵשׂ אֵינוֹ שֶׁל חֲמִשִּׁים מְדָרֵשׂ יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים. וְחוּץ שֶׁל חֲמִשִּׁים שֶׁל מוֹצְאוֹ, דְּכֵיוָן דְּאִין מְדָרֵשׂ יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים, וְחוּץ דְּאִין מְדָרֵשׂ יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים - נִפֹּק לֵיהּ מִתּוֹרַת מְדָרֵשׂ, וְקָם לֵיהּ בְּתוֹרַת מְפִרְיָה, וְאֵיכָא לְמִיזַל בֵּיהּ בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא. **וְעַל דָּא אִפְּקוּהוּ שֶׁהִיא מְטִרַיְיחָא עֲלֵיהֶם.** **לֵיזִיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא** - וְלֵידְעִי מִשּׁוֹבֵךְ שֶׁל מוֹצְאוֹ דְּקָא סְלִקָא דַּעְתָּךְ דִּנְמַצָּא בֵּין שְׁתֵּי שׁוֹבָכוֹת אַחוֹרַי לְחֲמִשִּׁים אַמָּה נַמִּי קָאֵי, דִּנְפִישׁ לֵיהּ מִתּוֹרַת מְדָרֵשׁ.

בשביל

חוץ לַחֲמִשִּׁים אַמָּה הֲרֵי הוּא שֶׁל מוֹצְאוֹ - דְּאוֹלִינַן בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא. וְאֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר אֵין הוֹלְכִין בְּמָמוֹן אַחַר הָרוּב - הַיְינוּ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא מְחוּזָּק, אֲבָל הָכָא, דְּלֵיכָא חֲזָקָה דְּמָמוֹנָא - אוֹלִינַן בָּתַר רוּבָּא. וְאִם תֹּאמַר: בְּפֶרֶק "אֵלּוּ מְצִיאוֹת" (בבא מציעא כד,א) לְרַבָּנָן דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר דְּאָמַר: אֲפִילּוּ בְּעִיר שְׁרוּבָהּ גּוֹיִם חַיָּיב לְהַכְרִיז בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן, וְאַמַּאי לֵא אוֹלִינַן בָּתַר רוּבָּא, כֵּיוָן דְּלֵיכָא חֲזָקָה דְּמָמוֹנָא? וְיֵשׁ לוֹמַר: דִּתְקַנַּת חֲכָמִים הִיא, כְּדֵי לְקַיֵּים מְצוֹת הַשָּׁבַת אֲבֵידָה, כֵּיוָן דִּיכוֹל לְהִתְבָּרֵר עַל יְדֵי הַכְרָזָה אִם הִיא שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל נַמִּי לֹא מֵיֵאשׁ, דְּמִסְתַּיַּיעְתִּיהּ דִּלְמָא מִשָּׁם אֲדָעְתִּיהּ דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר דְּאָמַר: אֲפִילּוּ בְּעִיר שְׁרוּבָהּ גּוֹיִם חַיָּיב לְהַכְרִיז בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ סִימָן, כֵּיוָן דְּלֵיכָא חֲזָקָה לְחַנּוֹת הַמּוּכָרֶת בְּגְבִינָה וּתְרֵי רַבָּנָן יְצַחֵק בַּר מַרְדְּכַי: דְּאִי מִמַּנְיָיתָא הוּה אָמִינָא: כְּגוֹן דְּאִין דְּאִית לְחַנּוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת, דְּאִיכָּא תְּרֵי רוּבֵי - קָא מִשְׁמַע לַן רַבִּי דִּינָא דְּאֲפִילּוּ דְּלָתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת, דְּלֵיכָא אֶלָּא חַד רוּבָּא. וְרַבִּי זֵירָא דְּפָרֵיךְ לֵיהּ דְּסָמוֹךְ, אַף עַל גַּב דְּרַבִּי זֵירָא נַמִּי אִית לֵיהּ לְקַמָּן אֲפִילּוּ דְּלָתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת - הַיְינוּ בָּתַר דְּשַׁנִּי לֵיהּ, דְּקִיבְּלָה מֵרַבִּי חֲנִינָא. וְאֵין נִרְאֶה לְרַבִּינוּ יְצַחֵק בֶּן אַבְרָהָם, דְּאָמְנָם אֵין פְּרִיךְ לֵיהּ מִקַּרְא? תִּיקְשֵׁי לֵיהּ דְּלָתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת - הֵא טַעְמָא דִּבְעִינַן תְּרֵי רוּבֵי אֵינוּ אֶלָּא מִדִּרַבָּנָן, מְשׁוּם גְּזֵירָה, כִּדְאָמַר בְּסוֹף פֶּרֶק קַמָּא דְּמַכּוֹת (ט,א) וּנְרָאֶה לְרַבִּינוּ יְצַחֵק: דְּאִי מִמַּנְיָיתָא הוּה אָמִינָא בְּנִמְצָא בְּאֶמְצַע. וְעוֹד נִרְאֶה לְרַבִּינוּ יְצַחֵק: דִּדְרֵי חֲנִינָא אַתָּא לְאַשְׁמוּעִינַן דְּאֲפִילּוּ לְקוּרְבָּה דְּמוּכֶּה - דְּאוֹלִינַן בָּתַר רוּבָּא. וְכֵן מְשַׁמַע בְּסַמּוּךְ גְּבֵי חֲבִית שֶׁנִּפְצָה בַּגְּדֵר, דְּבָעֵי לְמִימַר דְּרַב, דְּאָמַר: בְּנִגְדּ עִיר שְׁרוּבָהּ יִשְׂרָאֵל מוּתָּרִין - לֵית דְּאִית לֵיהּ דְּרַבִּי חֲנִינָא.

מִתְקַמְּאָה? דְּהָא מִשְׁמַע דְּמוּתָּרִין אֲפִילּוּ נִמְצְאוּ סָמוּךְ לְבֵית נְצָרִי, וְהָכִי מְטַעֲמָא דְּאוֹזֵל בָּתַר רוּב הָעִיר יִשְׂרָאֵל, וְכִרְבִּי חֲנִינָא אֲלָא דְּאִי לְגַבֵּי קוּרְבָּה דְּבִיתְהוּ שֶׁל נְצָרִי - הוֹי קוּרְבָּה דְּלָא מוּכֶּה, כֵּיוָן שֶׁדְּרֵי רוּב יִשְׂרָאֵל בְּאוֹתָהּ הָעִיר, וְרַב אוֹזֵל בָּתַר רוּבָּא דְּהַקּוּרְבָּה לֹא מוּכְחָא, וְדִלְא כְּרַבִּי חֲנִינָא. אֲבָל אוֹתָהּ עִיר בִּכְנֵגֶד דְּאִי דִּקְיָרָא - הוֹי קוּרְבָּה דְּמוּכֶּה, וְלֵכֶךְ אָזֵיל בָּתְרָהּ. וְכֹל דְּהַלְכְתָּה תַּתְיִישֵׁב כְּמוֹ שֶׁאֲפָרֵשׁ. וּלְהֵכִי לֹא מְיַיתֵי בְּכוֹלְיָא גְּמָרָא דְּרַבִּי חֲנִינָא אֲלָא לְקַמָּן גְּבֵי חֲצִבָה דְּאִישְׁתַּכַּח בְּפַרְדִּיסָא שֶׁל עַרְלָה, דְּקוּרְבָּה דְּמוּכֶּה הוּא, שֶׁנִּמְצָא בְּפַרְדִּיסָא דְּעַרְלָה גּוּפֵיהּ. וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּבִיצָה (י,ב) מְיַיתֵי לֵיהּ נַמִּי גְּבֵי הָא דְּתַנְיָא: זֵימֵן שְׁחוֹרִים וּמָצָא לְבָנִים לְבָנִים וּמָצָא שְׁחוֹרִים אֲסוּרִים, וּמִפְּרָשׁ בַּגְּמָרָא: כְּגוֹן שֶׁזִּימֵּן שְׁחוֹרִים וְלִבְנִים וּמָצָא שְׁחוֹרִים בְּמָקוֹם לְבָנִים וְלִבְנִים בְּמָקוֹם שְׁחוֹרִים; מַהוּ דְּתִימְנֵי: אֲגַן דְּנִיגְּדוּ, וְאֵיתְהַפּוּכִי אֵיתְהַפִּיךְ - קָא מְשַׁמַע לַן דְּדַוְקָא אַזּוּל לְעָלְמָא דְּהֵי אַחֲרִינָא דְּנִיגְּדוּ, וּמֵעֲלְמָא אֲתוּ. וּמִסֵּיק עָלָהּ: לֵימָא מְסֵיֵיע לֵיהּ לְרַבִּי חֲנִינָא כּוּ'. וְהָתָם קוּרְבָּה דְּמוּכֶּה הוּא, דְּהָא שְׁחוֹרִים וְלִבְנִים הֵיוּ שָׁם, וּמוּכָח דְּאִינְהוּ נִיגְּדוּ. **מתיב** רַבִּי זֵירָא וְהֵיכָא דְּאִיכָּא אַחֲרִיתִי דְּנָפִישָׁא מִינָּהּ - אֲמַאי נִיתְּשַׁע חֲנִיוֹת בְּעִיר מְיֻחֶדֶת לְאַשְׁקוֹיֵי. אֲלָא אֲמַאי נִיתְּשַׁע אֵיכָא לְמִשְׁנֵי: בְּדִלֵּיכָא, וְתוּ לֵיכָא לְאַקְשׁוֹיֵי: נִיזִּיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא, דִּלְגַבֵּי רוּבָּא דְּעָלְמָא הָוֵה קוּרְבָּה דְּזוּ הָעִיר קוּרְבָּה דְּמוּכֶּה. אֲבָל לְרַבִּי חֲנִינָא, דְּאֲפִילּוּ בְּקוּרְבָּה דְּמוּכֶּה הַלֵּךְ אַחַר הָרוּב - פְּרִיךְ שְׁפִיר, דִּכֵי נַמִּי מְשַׁנְּיָנַן: בְּדִלֵּיכָא - אִבָּדִי תִּיקְשֵׁי: נִיזִּיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא. **בְּדִלֵּיכָא** - תֵּימָה: דְּהָכָא מְשַׁמַע דְּטַעֲמָא דְּהָעִיר הַקְּרוֹבָה מֻבְיָאה עֲגָלָה עֲרוּפָה, מִשּׁוּם דְּמִתּוֹךְ הַקּוּרְבָּה מוּכָח שֶׁמִּשָּׁם בָּא הַהוֹרֵג. וּבְסוֹטָה (מה,ב) תְּנַן: מִנַּיִן שֶׁאִם נִמְצָא סָמוּךְ לְעִיר שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין, שֶׁמְּנִיחִין אוֹתָהּ שֶׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין הַוּלְכִין לְעִיר אַחֶרֶת שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּית דִּין, וְאַמַּאי? הָכָא מִתּוֹךְ הַקּוּרְבָּה נִרְאֶה שֶׁמֵּאוֹתָהּ שֵׁאֵין בָּהּ בֵּית דִּין הָיָה **בְּיוֹשֶׁבֶת** בֵּין הֶהָרִים - וְאִם תֹּאמַר: וְאַמַּאי אֵיצְטְרִיךְ קְרָא בְּסוֹף פֶּרֶק "מְרוּבֶּה" (בבא קמא פב,ב) דְּאֵין יְרוּשָׁלַיִם מֻבְיָאה עֲגָלָה עֲרוּפָה? וְאַף עַל גַּב דִּכְתִיב (תְּהִלִּים קכה) "יְרוּשָׁלַיִם הָרִים סָבִיב לָהּ" מִכָּל מָקוֹם כָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ בְּאֵין לְרַגֵּל, וְגִם בְּשֵׁאר יָמוֹת הַשָּׁנָה לְהָבִיא נְדָרִים וּנְדָבוֹת, וְגִם אוֹמוֹת הָעוֹלָם הָיוּ בְּאֵין שָׁם בְּסִהוּרָה, שֶׁקְּרִיאָה "רוֹכֶלֶת עַמִּים" וְיֵשׁ לוֹמַר: שֶׁהֵיוּ מְקוֹמוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ רְגִילִים לָבֹא, רַק בֵּית יְרוּשָׁלַיִם. אִי נַמִּי, בִּימֵי חִזְקִיָּה, שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל הָיוּ שָׁם וְלֹא הָיוּ בְּאֵין לְסִהוּרָה. **נִיפּוּל** הַנִּמְצָא בְּתוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה כּוּ' - וְאַמַּאי נִיתְּשַׁע חֲנִיוֹת לֹא מְצִי לְמִיפְרַךְ, דְּהֵיכָא הוֹי קוּרְבָּה דְּמוּכֶּה דְּהוֹי מְשׁוּבָּח זֶה, דְּהוֹי תּוֹךְ חֲמִשִּׁים, וְהֵיכָא דִּנְפִישִׁי אִיתְּרֵי חֲנִיוֹת בְּחֲמִשִּׁים אַמָּה מִכָּל מָקוֹם לֵיכָּא לְמִיפְרַךְ, דְּהָא הוֹי תּוֹךְ חֲמִשִּׁים, וְלָעִיל אַמְרִינַן דְּכַרְמֵיהוּ בְּחֲמִשִּׁים אַמָּה דְּמֵי לְבֵית הַשּׁוֹבָךְ. **בְּדִלֵּיכָא** - לָא מְצִי לְמִיפְרַךְ דִּנְיזִל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא. דְּמֵירֵי דְּלֵיכָא שׁוּם שׁוּבָךְ תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים רֵיס, וְאַמַּאי לְעִיל דְּלָא שַׁיְּיטִי אֲלָא שְׁלֹשִׁים רֵיס, וְתוּ לָא. **וְאִי** דְּלֵיכָא אַחֲרִינִי וְדַאי מְהַהוּא נָפֵל - דְּבִשְׁלֹמָא אִי אֵיכָא דִּנְפִישׁ מִינֵיהּ - אִתֵּי שְׁפִיר דְּהוֹי שֶׁל מוֹצְאוֹ, כְּגוֹן דְּהוֹי הַהוּא דִּנְפִישׁ שֶׁל הַפְקֵר, אוֹ שֶׁל גּוֹיִם. אֲבָל הַשְׁתָּא, דְּלֵיכָא - וְדַאי מְהַהוּא נָפֵל. וְלָא מְצִי לְשַׁנּוֹיֵי: כְּגוֹן דְּלֵיכָא דִּנְפִישׁ, אֲלָא שׁוּיָן - דְּמִכָּל מָקוֹם אֲמַאי הוֹי שֶׁל מוֹצְאוֹ, כֵּיוָן שֶׁקָּרוֹב לָזֶה? דְּהֵכִי מְשַׁמַע דְּחוּץ לַחֲמִשִּׁים אַמָּה הוֹי שֶׁל מוֹצְאוֹ אַף עַל פִּי שֶׁקָּרוֹב לָזֶה מִזֶּה, דְּהָא תְּנַן: מִנַּיִן בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבָכִין, קָרוֹב לָזֶה - שֶׁלּוֹ, דְּשִׁכְחָן שׁוּיָן אוֹלִינַן בָּתַר קָרוֹב. **וְדַאי** מְהַהוּא נָפֵל - וְאִם תֹּאמַר: וּדְלְמָא מְעוּבְרֵי דְּרָכִים נָפֵל, דְּלְאַמְרִינַן לְקַמָּן גְּבֵי דִּיקֵי דְּחַמְרָא דְּאִישְׁתְּכַח בֵּי קוּפְּאֵי וְיֵשׁ לוֹמַר: דְּהֵיכָא דְּוַדַּאי נָפֵל וְלָא יְדִיעָן מִמֵּי - תְּלִינַן בְּעוּבְרֵי דְּרָכִים. אֲבָל הָכָא דְּמִצְיָי לְמִימַר דְּמִשּׁוּבָּח בָּא - לֵית לָן לְמֵימְלֵי דְּלְאִחוּתֵי בְּנִפְלֵי, דְּבִיר אָדָם נוֹדְרָן שֶׁלֹּא יִפֹּל מֵהֶם הַיְינוּ. **וְעַל** דָּא אִפְּקוּהוּ לְרַבִּי יִרְמְיָה מִבֵּי מִדְרָשָׁא - אֵין לְפָרֵשׁ מְשׁוּם דְּבָעֵי מֵילְתָא דְּלָא שְׁכִיחָא כְּלָל, דְּהֵיכִי אֵיתְרְמֵי דְּרָגְלוֹ אַחַת תּוֹךְ חֲמִשִּׁים וּרְגְלוֹ אַחַת חוּץ לַחֲמִשִּׁים בְּצַמְצוּם - דְּהָא אִשְׁכְּחָא דְּמִתְנְיָתִין נַמִּי בְּבֵהֵמָה גַּנּוּבָה אֵיירֵי, דִּקְתָנֵי: מֻחְצָה עַל מֻחְצָה - יְחֻלְּקוּ. וּנְרָאֶה לְרַבִּינוּ תָּם: דִּמְשׁוּם הֵכִי אִפְּקוּהוּ, מְשׁוּם דְּמִדָּרֵשׁ אֵינוּ מִדָּרֵשׁ כְּלָל יוֹתֵר מֵחֲמִשִּׁים אַמָּה אֲפִילּוּ רַגְלוֹ אַחַת, דְּכֹל מִדּוֹת חֲכָמִים כֵּן הוּא. **מֵצְאוֹ** בֵּין שְׁנֵי שׁוֹבְכִין - וְאַף עַל גַּב דְּחַד מִינַּייהוּ נָפֵישׁ. אוֹמֵר רַבֵּינוּ יְצַחֵק: דְּקָא פָּרֵיכָא הֵי מְצִי לְמִיפְרַךְ אַמְּתַנְיָתָא דְּתִשַּׁע חֲנִיוֹת, דְּהֵאי קוּרְבָּה דְּלָא מוּכֶּה הוּא, דְּאִי הוֹי תּוֹךְ חֲמִשִּׁים לָזֶה - הוֹי נַמִּי תּוֹךְ חֲמִשִּׁים לָזֶה, וְאִי נַמִּי הוֹי חוּץ לַחֲמִשִּׁים לָזֶה, אֲפִילּוּ הָכִי אוֹלִינַן בָּתַר קוּרְבָּה. וּמִיהוּ, מְצִינוּ לְמִימַר דְּעִיקָּר לֵיהּ לְפָרֵיךְ אֲלָא מִשּׁוּם דְּבָעֵי לְמִימַר דְּאַף אִם עַל גַּב דְּחַד מִינַּייהוּ נָפֵישׁ לֵיהּ דְּקָתָנֵי: מֻחְצָה עַל מֻחְצָה - שֶׁנִּיהֶם יְחֻלְּקוּן, וְאִי חַד מִינַּייהוּ נָפֵישׁ - נִיזִּיל בָּתַר רוּבָּא וְאוּמַּר רַבִּינוּ יְצַחֵק: דְּהוֹי מְצִי לְמִימַר "וְלִיטַעְמֵיךְ".

וְלֵיזִיל בָּתַר רוּבָּא דְּעָלְמָא - הוֹי מְצִי לְשַׁנּוֹיֵי דְּאִין כְּאִם שְׁנֵי שׁוֹבְכִין תּוֹךְ שְׁלֹשִׁים רֵיס. אֲלָא בְּעִי לְשַׁנּוֹיֵי דּוּמְיָא דְּרִישָׁא, דִּישׁ שׁוֹבְכִין דְּרִחְבָּה. אַף עַל גַּב דְּהַשְׁתָּא דְּמוּקֵי לֵהּ בְּשִׁבּוּלֵי שֶׁל כַּרְמִים לֹא הוֹי דּוּמְיָא דְּרִישָׁא, דְּהָא רִישָׁא לֹא מְיִירֵי בְּשִׁבּוּלֵי שֶׁל כַּרְמִים – בְּהָא לָא קְפִיד בְּמַאי דְּלָא הוֹי דּוּמְיָא דְּרִישָׁא, כֵּיוָן שֶׁאֵין מְזִיחִין בְּמִשְׁנָתֵינוּ שִׁבּוּלֵי שֶׁל כַּרְמִים בְּשׁוּם מָקוֹם. וְעוֹד הוֹה מְצִי לְשַׁנּוֹיֵי קְרוֹב לָזֶה שֶׁלּוֹ - תּוֹךְ חֲמִשִּׁים אַמָּה, וּבְמַדְּדֵה.

דכל

בשביל של כרמים — דעל ידי כרמים נדדה חוץ לחמשים. ומיהו, בתר רובא דעלמא ליכא למיזל, דכל המדדה וחזי לקיניה כשמחזיר ראשו — מדדה, אי לא — לא מדדה. והאי, אי מעלמא אתא — לא מצי חזי לקיניה, דכרמים מפסיקין לפניו. **אף אנן נמי** — כרבי חנינא, דרוב וקרוב הלך אחר הרוב. **נמצא בפרוזדור** — נמצא דם לאשה בין כותלי רחם מבחוץ, הקרוי בית הפיתקון. **ספיקו טמא** — ספק זה טומאה ודאית, מדקתני שחזקתו מן המקור. ומה ספיקא יש באן? רישא דמתניתין במסכת נדה: משל משלו באשה; התחר והפרוזדור והעלייה. דם התחר טמא, והוא המקור. ומפרש בגמרא: התחר מבפנים בעובי גופה לצד אחוריה, והפרוזדור מבחוץ לצד פניה, והעלייה בניה על גבי שניהם, דם העלייה טהור, ולול פתוח מעלייה לפרוזדור. ולקני: נמצא בפרוזדור — חזקתו מן המקור זב, ויצא אל החוץ, והאיל ורוב דמים מצויים בו. ולא אמר מן העלייה נטף דרך הלול, ואף על גב דעלייה קרוב לפרוזדור, שעל גבו. **רוב ומצוי** — דמיו רבים יותר משל עלייה, ועוד שהן תדירין לזוב משם, ודמי העלייה אין תדירין לצאת — בהא ליכא מאן דפליג על רבי חנינא. חייכין עליו על **ביאת מקדש** — דלא מפקינן לה כמביא חולין לעזרה, דוודאי דם נדה הוא. **ושורפין עליו תרומה** — ולא אמרינן ספק הוא, ותולין, לא אוכלין ולא שורפין. **שמע מינה** — מדאתויק ליה בדם נדה ודאי, תלת. **איתא לדרבי זירא** — דאמר גבי ולא תעוזרו, בשילהי פרק קמא דכתובות: ובנמצא הלך אחר הרוב, ומותר. דאף על פי שדלתות מדינה נעולות, דליתא אלא חד רובא להכשירה — רוב העיר, שתשע חנויות שבה מוכרות בשר שחוטה, והאחת מוכרת נבילה. דאיכא מילתא דבעינן ביה תרתי רובי, כדאמרינן התם: כגון דלתות מדינות פתוחות, ורוב טבחים סביבות המדינה ישראל, דאיכא למיזל בתר תרי רובי להכשירה — רוב העיר ורוב הבאין מחוצה לה. **והא אשה בדלתות המדינה נעולות** — בלומר, דליכא למימר בה תרתי רובי אלא חד רובא. שרוב דמים מן המקור, וקא אזלי בה בתר רובא להביא קרבן לעזרה, ולשרוף תרומה, דמידי דאסור לעשותו מספק הוא. **והא רבא הוא דאמר** — לעיל: רוב ומצוי ליכא למאן דאמר, ולא תסייען לרבי חנינא מהא. והכא מסייע ליה מינה, דקאמר: שמע מינה תלת **חבית** — של יין.

מהתיא דקרא — שם מחוז הוא על נהר פרת, כדאמר בקדושין (עא, ב) לענין יוחסין, ובגיטין. ואין ישראל מצויין שם, והוא למעלה מפרת, ויכולה חבית לבוא משם אצלנו. **רב לית ליה דרבי חנינא** — ואזיל בתר קורבא, ושמואל אזל בתר רובא, דאית ליה לדרבי חנינא. **עקולי ושורי הוו מבעי ליה** — הרבה מקומות יש משם ועד כאן, שהמים מתעקלין ומתגלגלין בגלגל במקום אחד, מחמת כיפי סלעים ארוכים הבאים אל תוך הנהר, והמים מכסין עליהם, והספיניות מתגלגלות שם וטובעות. **ושורי** — הפשרות שלגים הנקוים אצל הנהר, וקוו וקיימי. ואם תבא החבית שם — תעמוד, שאין הנהר מוליכה. **חריפותא דנהרא נקט ואתאי** — שמא מתחלה נפלה באמצעית הנהר, במקום חזקו, ומרוצת המים הביאתה, ולא הניחתה לנטות ימין ושמאל. **כפרדיסא דערלה** — בכרם של ערלה. **שרי רבינא** — ולא חש שמא מכרם זה גבב היין זה. **אי נגיב מיניה אצנועי בגויה לא מצנעי** — אין דרך גבבים להצניע היין במקום משם, משום דמתיירא שמא ימצאהו דורך העובדים. **זיקי** = נדות. **בי קופאי** — טמונים בין גפנים שבכרם, והיא של ישראל. **לימא לא מכר לה לדרבי חנינא** — לילך אחר הרוב, אלא אחר הקרוב. וכאן ישראל מצויים יותר מנכרים, ולא אזלינן בתר רובא דעלמא.

דשפוכאי

בי קופאי — פירש בערוך: מקום, כדאמרינן (סוטה מו,ב): רב מרדכי אלויה לרב שימי בר אשי לבי קופאי, ובבכאי גוונא היה, דהוה קורבא דמזכה. **לימא** רבא לית ליה דרבי חנינא — פירוש: והא רבא אית ליה לעיל דרבי חנינא

מרחיקין

דכל דמידעי אי הדר חזי לקיניה מידעי — לא היה צריך למאי דקאמר "אי הדר חזי לקיניה מידעי", בין דשובבין דעלמא יותר מדאפשר מן הכרמים — (אז) ליכא למיחש לרובא דעלמא, דכל המדדה אינו מדדה יותר מחמשים. אבל הנך שני שובבין, שהכרמים בתוך חמשים אמה שלהם — אתי שפיר, דקרוב לזה שלו אפילו נמצא חוץ לחמשים אמה, דלא נפק מתורת מדדה, דעל ידי כרמים מידעי יותר מחמשים. אלא איירי דאפילו אם יהו שובבין דעלמא בין הכרמים. ועוד: מדנקט שביל — משמע שאלו שני השובבין בתוך השביל, והניפוק כמו בן נמצא בתוך השביל, דליכא למיחש שמא משובבין דעלמא אפילו אינם רחוקים כלל, בין דלא מצי חזי לקיניה, אבל מאלו השובבין הוא, דאין דבר מפסיק בינו לבין השובך. **אמר** אביי אף אנן נמי תנינא דם הנמצא בפרוזדור טמא כו' — בנמצא בגג פרוזדור מן הלול ולפנים איירי, כדמוכח בפרק "כל הידי" (נדה יז,ב), וסוגיא דהתם מפרש במקומה. **ואף** על גב דאיכא עלייה דמקרבא — וקרוב דמוכח הוא, דקרוב לעלייה הוא, ומן החדר אינו יכול לבא אלא אם כן שותחה ביותר, כמו שפירש במסכת נדה (שם).

דתני רבי חייא — אי גרסינן "תני" — אתי שפיר, אבל אי גרסינן "דתני" — תימה: היכי מייתי מהכא דרוב ומצוי הוא? דלמא לאו משום דרוב ומצוי קאמר רבי חייא דשורפין עליו את התרומה, אלא משום דרוב וקרוב הלך אחר דרוב כרבי חנינא ונראה לי: דאפילו גרסינן "דתני" — לא מדברי רבא הוא, אלא גמרא הוא דמייתי לה. דשפיר הוה מוכח אביי ממתניתין דנדה דרוב וקרוב הלך אחר הרוב. דאף על גב דתקנוי "ספיקו טמא" — על כרחך לאו ספיקא הוא, מדתני רבי חייא דחייבין עליו על ביאת מקדש ושורפין עליו תרומה. (הג"ה)

ומורינו הרב רבי מאיר אומר: דרבא מייתי לה, דרוב ומצוי הוא, דאי אינו מצוי — אם כן מאי קא משמע לן רבי חנינא, כיון דשמעינן לה מדתני רבי חייא? אבל ממתניתין דנדה לא הייה יכול להוכיח, דאפילו אם אינו רוב ומצוי — הוצרך רבי חנינא לאשמועינן דלא נימא "ספיקו טמא" הוה ספק ממש. ולמאי דהדר ביה רבא, וקאמר דלא הוי רוב ומצוי — איצטריך רבי חנינא לאשמועינן, דאי מדתני רבי חייא הוה אמינא דרוב ומצוי הוא, קא משמע לן רבי חנינא דלאו רוב ומצוי הוא (עד כאן הג"ה).

בְּשְׁבִיל שֶׁל כָּרְמִים, דְּאִם אִיתָא דְּמֵעֶלְמָא אָתֵי, בֵּיוָן דְּמִידֵּדֵי לָא מָצֵי אָתֵי, דְּכָל דְּמִידֵּדֵי וְחָדַר חֲזֵי לֵיהּ לְקִינְיָנֵיהּ - מִידֵּדֵי, וְאִי לָא - לָא מִידֵּדֵי. אָמַר אַבַּיֵי, אַף אֲנַן נְמִי תְּנִינָא: דָּם שֶׁנִּמְצָא בַּפַּרְוְזוֹר - סְפֵיקוֹ טָמֵא, שְׁחֶזְקָתוֹ מִן הַמָּקוֹר; וְאַף עַל גַּב דְּאִיכָּא עֲלֵיָּה דְּמִקַּרְבָא אָמַר לֵיהּ רָבָא: רוֹב וּמְצוּי לֵיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר, דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּיא: דָּם הַנִּמְצָא בַּפַּרְוְזוֹר - חֲיָיבִין עָלָיו עַל בִּיאַת מִקְדָּשׁ, וְשׂוֹרְפִין עָלָיו אֶת הַתְּרוּמָה. וְאָמַר רָבָא, שְׁמַע מִינָּה מֵהָדֵי חִיָּיא תְּלָת: שְׁמַע מִינָּה רוֹב וְקָרוֹב - הַלָּךְ אַחַר הָרוֹב; שְׁמַע מִינָּה רוֹבָא דְּאוֹרַיְיתָא; וּשְׁמַע מִינָּה אִיתָא לְדִרְבִי זֵירָא, דְּאָמַר רַבִּי זֵירָא: אַף עַל פִּי שֶׁדַּלְתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת. הָהָא אִשָּׁה דְּכִי דַּלְתוֹת מְדִינָה נְעוּלוֹת הָמְיָא, וַאֲפִילּוּ הָכִי קָא אָזְלִינַן בָּתְרַי רוֹבָא. וְהָא רָבָא הוּא דְּקָאָמַר: רוֹב וּמְצוּי לֵיכָּא לְמֵאן דְּאָמַר - חַד בֵּי דִּיהּ רָבָא מֵהָהִיא. אֵיתְמַר: חֲבִית שֶׁצָּפָה בְּנָהָר - אָמַר רַב: נִמְצֵאת כְּנֶגֶד עִיר שְׁרוּפָּה יִשְׂרָאֵל - מוּתָּר, כְּנֶגֶד עִיר שְׁרוּפָּה נָכְרִים - אֲסוּרָה; וּשְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִילּוּ נִמְצֵאת כְּנֶגֶד עִיר שְׁרוּפָּה יִשְׂרָאֵל - אֲסוּרָה, אֵימוֹר מֵהָאי דְּקָרֵי אַהָאי. לֵימָא, בְּדִרְבִי חֲנִינָא קָא מִיפַּלְגִי, דְּמָר אִית לֵיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא, וּמָר לֵית לֵיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא? - לָא, דְּכוּלֵּי עָלְמָא אִית לְהוּ דְּרִבִּי חֲנִינָא, וְהָכָא בְּהָא קְמִיפַּלְגִי, דְּמָר סָבַר: אִם אֵיתָא דְּמֵהָאי דְּקָרֵי אַהָאי, עִקּוּלֵי וּשְׁשׁוֹרֵי הָוֵה מַטְבְּעֵי לָהּ; וּמָר סָבַר: חֲרִיפָא דְּנַהֲרָא נָקֵט וַאֲתָאי. הֲהוּא חַצְבָא דְּחַמְרָא דְּאִשְׁתַּכַּח בְּפַרְדֵּיסָא דְּעַרְלָה, שָׁרֵיא רַבִינָא. לֵימָא, מִשּׁוּם דְּסָבַר לָהּ דְּרִבִּי חֲנִינָא? - שָׁאנֵי הָתָם, דְּאִי מְגַנֵּיב מִינֵּיהּ - אֲצַנּוּעֵי בְּגַוֵּיהּ לָא מְצַנְּעֵי. וְהָנֵי מִילֵּי חַמְרָא, אֲבָל עִינְבֵי מְצַנְּעֵי. הָנְהוּ זִקֵּי דְּחַמְרָא דְּאִשְׁתַּכְּחָן בֵּי קוֹפֵאֵי, שָׁרֵינְהוּ רָבָא. לֵימָא, לָא סָבַר לָהּ לְדִרְבִי חֲנִינָא? - שָׁאנֵי הָתָם, דְּרוֹבָּא דְּשִׁפּוֹכֵאי

ושמע מינה איתא לדרבי זירא — נראה לרבינו יצחק בן אברהם: דאף על גב דטעמא דבעינן תרי רובי הוי משום דגזרינן רוב סיעה אטו רוב העיר, מכל מקום איצטריך ליה למימר גבי חנות דלא בעינן תרי רובי. דאף על גב דליכא למימר הכי — מכל מקום איכא למיגזר שמא יקח מן הקבוע, אי לאו דאיכא רובא דעלמא. וגבי אשה נמי, אי גזרינן בעלמא — דוה לן להחמיר שלא לשרוף מן הלול ולפנים אטו מן הלול ולחוץ, ונראה לו דלדלכה כרבי חנינא. דג"ה (נוסח אחר: דכי גרסינן): ושמע מינה רובא דאוריתא — חשיב ליה רובא דליתיה קמן, דברובא דאיתיה קמן לא צריך למידק שמע מינה, דקרא כתיב "אחרי רבים להטות", כדפריך פרק קמא דחולין (יא,א) גבי האי דבעי: מנא לן דאי דאמרינן אין בתר רובא? ופריך: מנא לן — דכתיב "אחרי רבים להטות". **אימור** מהאי דקרא אתאי — ולאו דוקא נמצאת בנגד עיר שרובה ישראל אסר שמואל, אלא אפילו עיר שבולה ישראל איכא למיחש להכי. **לימא** משום דסבר לה כרבי חנינא — וליכא למימר דשריא משום דספק ערלה בחוצה לארץ מותרת, דהא אי ליה כרבי חנינא, אלא רוב וקרוב אוזלינן בתר קרוב — אם כן הויא ודאי ערלה. **ואצנועי** בגויה — ואם תאמר: מכל מקום יהא אסור, דרובא דעלמא נכרים ניתהו והוי יין נסך ויש לומר: דרוב גבני ישראל, כדאמר בפרק בתרא דעבודה זרה (ע,א), מהאי דקרא אתאי — ולאו דוקא נמצאת בנגד עיר שרובה ישראל אסר שמואל, אלא אפילו עיר שבולה ישראל איכא למיחש להכי. **לימא** משום דסבר לה כרבי חנינא — וליכא למימר דשריא משום דספק ערלה בחוצה לארץ מותרת, דהא אי ליה כרבי חנינא, אלא רוב וקרוב אוזלינן בתר קרוב — אם כן הויא ודאי ערלה. **ואצנועי** בגויה — ואם תאמר: מכל מקום יהא אסור, דרובא דעלמא נכרים ניתהו והוי יין נסך ויש לומר: דרוב גבני ישראל, כדאמר בפרק בתרא דעבודה זרה (ע,א),

מרחיקין את האילן (מן העיר) עשרים וחמש אמה — וחרעים צריך להרחיק מן העיר עד אלף אמה, דאין עושין מגרש שדה.

מאי שנא מבור דקוצץ ונותן דמים אמר רב כהנא קיידרא דבי שותפי כו' — תימה לרבינו שמשון בן אברהם: אם כן, בשהאילן קדם נמי, אמאי נותן דמים מהאי טעמא? ויש לומר: דבשהאילן קדם, ביון דסמך בהיתר — אין לחוש אם יתעצלו וישאר האילן עומד. אבל עוד קשה לו: דמאי שייך הכא קיידרא דבי שותפי? והלא קוצץ תחלה קודם שיתנו דמים ואומר רבינו יצחק, דהכי פירושו: דמשום קיידרא דבי שותפי לא הזיימא ולא קריינא — לא רצו לתקן שיתנו דמים. דאף על גב דקוצץ תחלה — פעמים שלא ישמע להם לקוץ תחלה אם לא ידע מי יתן לו הדמים, וכל אחד ואחד יתרשל ולא יקוץ כדי שלא ליתן דמים, כי בעל האילן יודדוש מעמו.

ולימא להו הבו לי ברישא והדר איקוץ — גבי בור לא שייך למיפרך הכי, דניחא, ביון שסמך באיסור — שיקוץ תחלה.

קשיא לאביי — תימה: מאי קשיא ליה? הא ברייתא איירי בגורן קבוע, ומתניתין בגורן שאינו קבוע ויש לומר: דאביי גופיה הוה משני דמה טעם קאמר, אי לאו משום דקשיא ליה מה צריך לפרש טעמא כדי שלא יזיק, והשתא דבברייתא מפרש טעמא כדי שלא יזיק — מתניתין נמי איכא לפרושי הכי.

שעורה

דְּשָׁפוּכֵי יִשְׂרָאֵל נִינְהוּ. וְהֵנֵי מִילֵי בְּרִבְרֵבֵי, אֲבָל זוּטְרֵי - אֵימוֹר: מַעֲוֹבְרֵי דְּרָכִים נָפוֹל. וְאִי אִיכָּא רַבְרְבֵי בַּהֲדַיְיהוּ - אֵימוֹר: בְּאַבָּרוֹרֵי הָוֶה מַנְחִי. **משנה** מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הָעִיר - בְּגֹמֶא מִפְּרָשׁ: מִשּׁוּם נְוֵי הָעִיר, לְפִי שְׁנוֹי לְעִיר כְּשׁוּשׁ מִרְחָב פְּנוּי לְפָנִיהּ. חִרּוּב וְשִׁקְמָה — עֲנָפֵיהֶם רְבִּים. וְאִילָן סָרִיס - אֲגָנִי הוּא לְעִיר. וְנוֹתְנִין דְּמֵים — מִי שֶׁהֶעִיר שְׁלוֹ. **גמרא** וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין עוֹשִׂין מִגְרַשׁ שָׂדֶה — מִשְּׁנָה הִיא בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן שֶׁל עֵרְכִין (לג, ב), וּמִגְרַשׁ אֶלֶף אַמָּה הוּא, וְכָל אֶלֶף אַמָּה אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ שָׂדֶה. וְקָא סְלְקָא דַּעְתָּךְ — לֹא שָׂדֶה לִבְנוֹת עָלָיו אֵילָן. **לֹא צְרִיכָא לִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר** — דְּפְלִיג הָתָם, וְאָמַר: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעֵרֶי הַלִּזִּים אֲבָל בְּעֵרֵי יִשְׂרָאֵל כּוּ'. **תְּנַן נְרְסִינַן; וְלִרְבָּנַן דְּאָמְרִי אֵין עוֹשִׂין הֲנֵי מִילֵי בְּזֹרְעִים אֲבָל בְּאִילָנוֹת עוֹשִׂין** — בְּתוֹךְ אֶלֶף אַמָּה. **וְהָכָא** — בְּתוֹךְ אֶלֶף אַמָּה. וְחִכְמָא אָמַר מְשׁוּם נְוֵי הָעִיר אֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ שָׂדֶה, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה, הֵנֵי מִילֵי זֶרָעִים, אֲבָל אִילָנוֹת עֲבָדִינַן, וְהָכָא מְשׁוּם נְוֵי הָעִיר לָא. וּמַנְיָא תֵּימָרָא דְּשָׁאנֵי בֵּין זֶרָעִים לְאִילָנוֹת? דְּתַנְיָא: קַרְפַּף יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁהוּקַּף לְדִירָה, נִזְרָע רוּבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּגִנָּה וְאָסוּר, נִיטַּע רוּבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּחָצֵר וּמוּתָּר. "וְאִם הָעִיר קְדֻמָּה - קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵים" וְכוּ'. מַאי שְׁנָא גַּבֵּי בּוֹר דְּקָתָנֵי: קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דְּמֵים, וּמַאי שְׁנָא הָכָא דְּקָתָנֵי: קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵים? אָמַר רַב כָּהֲנָא: קִיְּדְרָא דְּבֵי שׁוּתְּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קָרְיָא. וּמַאי קוֹשְׁיָא? דִּלְמָא שָׁאנֵי הֵיזֵיקָא דְּרַבִּים מֵהֵיזֵיקָא דְּיָחִיד אֶלָּא אִי אִיתְמַר דְּרַב כָּהֲנָא - אַסֵּיפָא אִיתְּמַר: אִם הָאִילָן קָדַם - קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דְּמֵים. וְלִימָא לֵיהּ: חֲבוֹ לִי בְּרֵישָׁא דְּמֵי וַהֲדַר אֵיקוֹץ אֲמַר רַב כָּהֲנָא: קִיְּדְרָא דְּבֵי שׁוּתְּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קָרְיָא. "סֻפָּךְ זֶה קָדַם וְסֻפַּךְ זֶה קָדַם - קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵים". מַאי שְׁנָא מִבּוֹר דְּאָמְרַתְּ: לֹא יָקוֹץ? הָתָם דְּוַדַּאי לָאו לְמֵיקַץ קָאֵי - סֻפֵּיקוֹ נַמִּי לָא אָמְרִינַן לֵיהּ קוֹץ, הָכָא דְּוַדַּאי לְמֵיקַץ קָאֵי - סֻפֵּיקוֹ נַמִּי אָמְרִינַן לֵיהּ קוֹץ, וְאִי מְשׁוּם דְּמֵי - אָמְרִינַן לֵיהּ: אֵיתֵי רְאָיָה וְיִשְׁקוֹל. **משנה** מַרְחִיקִין אֶת גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם גֹּרֶן קָבוּעַ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים - אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ, וּמַרְחִיק מִנְּטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמִנִּירוֹ בְּכִדֵּי זְיָק. **גמרא** מַאי שְׁנָא רִישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר אַבָּיֵי: סֵיפָא אַתָּאן לְגֹרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ. הֵיכִי דָּמֵי גֹּרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כָּל שֶׁאֵינוֹ זוֹרֶה בְּרֹחַת. רַב אָשֵׁי אָמַר: מָה טַּעַם קָאָמַר, מַאי טַּעֲמָא מַרְחִיקִין גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה? כְּדֵי שֶׁלֹּא יָזִיק. מֵיתִיבִי: מַרְחִיקִין גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה; וְכֹשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה, כָּךְ מַרְחִיקִין מִדְּלוֹעָיו וּמִקִּשּׁוּאָיו וּמִנְּטִיעוֹתָיו וּמִנִּירוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָזִיק; בְּשִׁלְמָא לְרַב אַשֵׁי נִיחָא, אֶלָּא לְאַבַּיֵי קַשְׁיָא. בְּשִׁלְמָא מִמַּקְשׁוּאָיו וּמִדְּלוֹעָיו, דְּאָזֵיל אֲבָקָא וְאָתֵי בְּלִיבֵּיהּ וּמְצַנֵּי לֵיהּ, אֶלָּא מִנִּירוֹ אַמַּאי? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי אַבָּא בַּר זוּטְרָא: מִפְּנֵי

שעורה

אֵימוֹר אַבְרוּרֵי הוּה מַנְחִי — לְהשׁוות מִשְׁא הַחְמוֹר, כְּשֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי נְדוּדוֹת זֶה גָּדוֹל מִזֶּה מְעַט וּמַכְבִּיד הַמַּשָּׂא לְצַד אֶחָד — מְנִיחִין נוֹד קָטָן אֲצִלוֹ, לְהַשְׁוות הַמַּשָּׂא. **משנה** מַרְחִיקִין **אֶת הָאִילָן מִן הָעִיר** — בְּגֹמֶא מְפֹרָשׁ: מִשּׁוּם נְוֵי הָעִיר, לְפִי שְׁנוֹי לְעִיר כְּשׁוּשׁ מִרְחָב פְּנוּי לְפָנִיהּ. **חִרּוּב וְשִׁקְמָה** — עֲנָפֵיהֶם רַבִּים. **וְאִילָן סָרִיס** — מִי שֶׁהָעִיר שֶׁלּוֹ. **גמרא** **וְתִיפּוֹק לֵיהּ דְּאֵין עוֹשִׂין מִגְרַשׁ שָׂדֶה** — מִשְׁנָה הִיא בְּפֶרֶק אַחֲרוֹן שֶׁל עֵרְכִין (לג, ב), וּמִגְרַשׁ אֶלֶף אַמָּה הוּא, וְכָל אֶלֶף אַמָּה אָסוּר לַעֲשׂוֹתוֹ שָׂדֶה. וְקָא סְלְקָא דַּעְתָּךְ — לֹא שָׂדֶה לִבְנוֹת עָלָיו אִילָן. **לֹא צְרִיכָא לִרְבִּי אֱלִיעֶזֶר** — דְּפְלִיג הָתָם, וְאָמַר: בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים — בְּעֵרֶי הַלִּזִּים אֲבָל בְּעֵרֵי יִשְׂרָאֵל כּוּ'. **תְּנַן נְרְסִינַן; וְלִרְבָּנַן דְּאָמְרִי אֵין עוֹשִׂין הֲנֵי מִילֵי בְּזֹרְעִים אֲבָל בְּאִילָנוֹת עוֹשִׂין** — בְּתוֹךְ אֶלֶף אַמָּה. **וְהָכָא** — בְּתוֹךְ אֶלֶף אַמָּה. וְחִכְמָא אָמַר מְשׁוּם נְוֵי הָעִיר אֵין עוֹשִׂין שָׂדֶה מִגְרָשׁ שָׂדֶה, וְלֹא מִגְרָשׁ שָׂדֶה, הֵנֵי מִילֵי זֶרָעִים, אֲבָל אִילָנוֹת עֲבָדִינַן, וְהָכָא מְשׁוּם נְוֵי הָעִיר לָא. וּמַנְיָא תֵּימָרָא דְּשָׁאנֵי בֵּין זֶרָעִים לְאִילָנוֹת? דְּתַנְיָא: קַרְפַּף יוֹתֵר מִבֵּית סָאתַיִם שֶׁהוּקַּף לְדִירָה, נִזְרָע רוּבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּגִנָּה וְאָסוּר, נִיטַּע רוּבּוֹ - הֲרֵי הוּא כְּחָצֵר וּמוּתָּר. "וְאִם הָעִיר קְדֻמָּה - קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵים" וְכוּ'. מַאי שְׁנָא גַּבֵּי בּוֹר דְּקָתָנֵי: קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דְּמֵים, וּמַאי שְׁנָא הָכָא דְּקָתָנֵי: קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵים? אָמַר רַב כָּהֲנָא: קִיְּדְרָא דְּבֵי שׁוּתְּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קָרְיָא. וּמַאי קוֹשְׁיָא? דִּלְמָא שָׁאנֵי הֵיזֵיקָא דְּרַבִּים מֵהֵיזֵיקָא דְּיָחִיד אֶלָּא אִי אִיתְמַר דְּרַב כָּהֲנָא - אַסֵּיפָא אִיתְּמַר: אִם הָאִילָן קָדַם - קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דְּמֵים. וְלִימָא לֵיהּ: חֲבוֹ לִי בְּרֵישָׁא דְּמֵי וַהֲדַר אֵיקוֹץ אֲמַר רַב כָּהֲנָא: קִיְּדְרָא דְּבֵי שׁוּתְּפֵי לָא חֲמִימָא וְלָא קָרְיָא. "סֻפָּךְ זֶה קָדַם וְסֻפַּךְ זֶה קָדַם - קוֹצֵץ וְאֵינוֹ נוֹתֵן דְּמֵים". מַאי שְׁנָא מִבּוֹר דְּאָמְרַתְּ: לֹא יָקוֹץ? הָתָם דְּוַדַּאי לָאו לְמֵיקַץ קָאֵי - סֻפֵּיקוֹ נַמִּי לָא אָמְרִינַן לֵיהּ קוֹץ, הָכָא דְּוַדַּאי לְמֵיקַץ קָאֵי - סֻפֵּיקוֹ נַמִּי אָמְרִינַן לֵיהּ קוֹץ, וְאִי מְשׁוּם דְּמֵי - אָמְרִינַן לֵיהּ: אֵיתֵי רְאָיָה וְיִשְׁקוֹל. **משנה** מַרְחִיקִין אֶת גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. לֹא יַעֲשֶׂה אָדָם גֹּרֶן קָבוּעַ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים - אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה לְכָל רוּחַ, וּמַרְחִיק מִנְּטִיעוֹתָיו שֶׁל חֲבֵרוֹ וּמִנִּירוֹ בְּכִדֵּי זְיָק. **גמרא** מַאי שְׁנָא רִישָׁא וּמַאי שְׁנָא סֵיפָא? אָמַר אַבָּיֵי: סֵיפָא אַתָּאן לְגֹרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ. הֵיכִי דָּמֵי גֹּרֶן שֶׁאֵינוֹ קָבוּעַ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: כָּל שֶׁאֵינוֹ זוֹרֶה בְּרֹחַת. רַב אָשֵׁי אָמַר: מָה טַּעַם קָאָמַר, מַאי טַּעֲמָא מַרְחִיקִין גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה? כְּדֵי שֶׁלֹּא יָזִיק. מֵיתִיבִי: מַרְחִיקִין גֹּרֶן קָבוּעַ מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה; וְכֹשֵׁם שֶׁמַּרְחִיקִין מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה, כָּךְ מַרְחִיקִין מִדְּלוֹעָיו וּמִקִּשּׁוּאָיו וּמִנְּטִיעוֹתָיו וּמִנִּירוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ חֲמִשִּׁים אַמָּה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָזִיק; בְּשִׁלְמָא לְרַב אַשֵׁי נִיחָא, אֶלָּא לְאַבַּיֵי קַשְׁיָא. בְּשִׁלְמָא מִמַּקְשׁוּאָיו וּמִדְּלוֹעָיו, דְּאָזֵיל אֲבָקָא וְאָתֵי בְּלִיבֵּיהּ וּמְצַנֵּי לֵיהּ, אֶלָּא מִנִּירוֹ אַמַּאי? אָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי אַבָּא בַּר זוּטְרָא: מִפְּנֵי

שעורה

של אילן, אם ודאי קדם — לאו למיקץ קאי, כדקתני: אם האילן קדם לא יקוץ — ספיקו נמי לא אמר ליה קוץ, שעל הניזק להביא ראיה. **הכא דוודאי** — נמי למיקץ קאי, אלא שנוטל דמים, כדקתני: אם האילן קדם קוצץ ונותן דמים — ספיקו נמי אמר ליה: קוץ ממה נפשך על כרחך. וכשבא לגבות דמים אמר ליה: אייתי ראיה דאת קדמת ושקל. **משנה** גורן קבוע — בגמרא מפרש מאי קביעותא. **חמשים אמה** — מפני המוץ המזיק את בני העיר כשהוא זורה, וגם הזרעים הוא מייבש. **ומנירו של חבירו** — ובגמרא מפרש מאי היזק דמוץ לניר. ניר היא הרישה שחורשין בימי הקיץ, ואין זורעין בו עד ימות החורף, כדי שימותו שרשי הקוצים והעשבים, כדכתיב: "ניר לכם ניר ואל תזרעו על קוצים" (ירמיהו ד). **כבדי שלא יזיק** — האי שיערא משמע בציר מחמשים אמה. ובגמרא פריך: מאי שנא מרישא, דאמרת: אלא אם כן יש לו חמשים אמה לכל רוח? **גמרא שאני זורה ברוח** — שאין הכרי גדול, ואין צריך לזורות ברוח, אלא הרוח מנשבת בכרי והמוץ נדף מאליו. רוח פל"ה בלעז, כשהכרי גדול צריך להגביה התבואה ברוח, וזורק בכלי מעלה, והרוח מנשבת ודוחפת המוץ למרחוק. **רב אשי אמר** — שיערא דסיפא כרישא, ומה טעם קאמר. מקשואיו ומדלועיו — נטיעה שהקשואין והדלועין גדילין בה. **בשלמא לרב אשי ניחא** — דקתני בבולהו חמשים אמה. **אלא לאביי קשיא** — (הכי) גרסינן.

שעורה

שעושה אותו גלל – מרבה לו זבל, ושורף את הזורעים שנזרעו בו. **ואת הקבריות כו'** – משום ריח רע. **אלא למזרה העיר** – שאין הרוח מזדרזת קשה תדיר אלא אם כן באה לפורענות, אבל בדרכה היא חמה ומנשבת בנחת, דתניא (יזנה ד) "רוח קדים חרישית ותך השמש" וגו' – לפיכך אינה מביאה הרוח לעיר. חוץ מן מערבה – בגמרא מפרש טעמא. **גמרא** ומסיק – אינו צריך להרחיק חמשים אמה. שאינו עושה כלל – ומרחיק חמשים אמה דקאמר רבי עקיבא – אשאר רוחות דרישא קאי. **תדירא** בריוחות – אותו צד תדיר ברוח, שרוח מערבית מנשבת **אחת** – מהרוחות, לפי שהיא רכה ומתוקה וצלולה, כדאמר בגמרא (עב,א), וממתקתן. **בן גין** – מלאך העשוי בדמות גין. **מעמידה** – בכנפיו. **תדירא כשכינה** – במערב היא שוכנת. **לאבותינו** – אנשי כנסת הגדולה, שאמרו מקרא זה בספר עזרא. **ובצא השפים** – השמש והירח העומדים במזרח. **לך משתחוים** – למערב. **וילמא** – הם למזרח משתחוים וכי תימא אין דרך להשתחוות כמוך לרב – הם עושין כעבד שנטל פרס מרבו וחזר לאחוריו ומשתחוה כשבוזה הולך לאחוריו, משנטל פרס מרחיק תמיד בהשתחויה. **פרס** – מתן. אתה הוא ה' לבדך – בתר "ובצא השמים" כתיב, ועל עסקי שליחות צבא השמים הוא משבח ואומר, אתה הוא שבשבאין לומר עשינו שליחותך – צריכין לשוב אל מקום שהשולחם עומד שם. **למקום שמשתלחין** – פירוש: באותו מקום שנשתלחו שם – אף שם השכינה מצויה, ואומרים לו עשינו שליחותך, **והנח המליאך הדובר בי יוצא** – בנבואת זכריה, למוד את ירושלים כמה ארכה וגו', ומלאך אחר יוצא לסתור שליחותו של ראשון, שחזר בו המקום ולא יתן בה מדה, ואומר "פרזות תשב ירושלים". והרי שניהם מאת השכינה באים, ר"אחריה" לא נאמר, אלא "לקראתו" – זה בא מכאן וזה בא מכאן. **רכ ששת** – מאור עינים הוד. **לכל יוחתא אוקמן** – העמידוני להתפלל. דיומיו בה מיני – תלמידי יש מורים הוראה להתפלל במזרח. **אוריה** – אני מעמיד כך קורין למערב בלשון פרסי, ולי נראה שכך קורין למזרח בלשון לעז, והיינו דקאמר אויר יה, שהשכינה במערב ופניו למזרח, נמצא המזרח אוירו. **יעיקו בסמוי לקחי** – משה רבינו דימה את החורה לארבע רוחות, כשם שאי אפשר בלא הם – כך אי אפשר לעולם בלא תורה. **מעידו של עולם** – אני שמעתי: מחזקו של עולם, על שם שהשכינה במערב, סבירא ליה. ואני אומר: מאהוריו של עולם – שהמערב קרוי אחור, שנאמר "הן קדם אהלך ואינו ואחור ולא אבין" וגו' (איוב כג). **שמזל את הוהב** – שמחממת ומביאה שרב. **ורעבון בא, והזהב זל. ובן הוא אומר** – דכתיב זילותא בני זהב. בשעיר – שד.

לאכסדרה

שעושה אותו גלל – אף על גב דגלל משביח הקרקע, בשהיא כולה גלל – מזיק. **אין** עושין בורסקי אלא למזרח העיר – משום דרוח מערבי שהוא קשה ירחיק ויוליך הריח מן העיר, כדאמרינן (ברכות מ,א); הישן למזרח גרנו – דמו בראשו, מפני שרוח מערבית מביא הקש בחוטמו. **מפני** שהיא תדירה – לא גרסינן "מאי טעמא", דמן הברייתא היא, ודהכי איתא בתוספתא.

וצבא השמים לך משתחוים – ואם תאמר: בלילה נמי במזרח משתחוים ויש לומר: דאין לנו ללמוד אלא ממה שאנו רואין. ואם תאמר: ואמאי לא נדע מקום תפלה מבית המקדש, שהיתה שם שכינה במערב? ויש לומר: דמשם אין ללמוד, דאף על גב דשכינה בכל מקום – אי אפשר להשים ארון וכפורת אלא בצד אחד. ורבינו יצחק בן אברהם אומר: דמשם אין ללמוד דשכינה במערב, דנזיר דבית קדשי הקדשים היה במערב המקדש, מכל מקום הארון שהשכינה שם, כדכתיב (שמות כה) "ונועדתי לך שם" היה במזרח בית קדשי הקדשים. **לכל** רוחותיה אוקמן – כל הני אמוראי לית להו הא דתניא בברכות (ל,א) שחייב אדם להתפלל נגד ירושלים, משום דכתיב "והתפללו אליך דרך ארצם". אלא סברי כרבי ישמעאל דאמר: בכל מקום שכינה. ומאן דאמר שכינה במערב – סבר כרבי עקיבא דאמר: מפני שהיא תדירה. ורבי חנינא דשמעתין, דאמר: כגון אתון דיתבון לצפונא דארעא דישראל אדרימו – סבר לה כברייתא דברכות.

אוריה – לשון שפירש הקונטרס, דאוריה מערב, נראה לרבינו חם ולר"ח עיקר.

רוח מערבית שבא מערפו של עולם – כדפירש בקונטרס; מאחוריו של עולם, דמערב קרוי אחור, דכתיב "אחור וקדם צרתני", ודרשינן (בחגיגה (יב,א) לענין מזרח ומערב. וכתיב נמי "ארם מקדם ופלשתים מאחור" (ישעיה ט), וקרי נמי דרום "ימין", ולצפון "שמאל", כדאמרינן בשמעתין. והיינו משום דשכינה במערב, ופני השכינה למזרח, לכך קרוי מערב אחור ומזרח קדם, ודרום ימין, רצפון שמאל. ולמאן דאמר שכינה בכל מקום — צריך לומר דהאי דקרי מזרח "קדם", ומערב "אחור", ודרום "ימין", רצפון "שמאל" — משום שכינה בבית המקדש שהיה במערב, ופני השכינה כלפי ישראל שהיו במזרח, ומשתחוים שם.

הגה"ה ורבינו יצחק בר יהודה פירש דכשעמד אדם הראשון כשנברא היו פניו למזרח. ואין נראה, שהיה ערפו כלפי השכינה למאן דאמר שכינה במערב. עד כאן הגה"ה.

רוח מזרחית שמטערת כל העולם כולו — והא דמשמע במתניתין שהיא נוחה מכל הרוחות — היינו כשהיא באה בדרכה. אבל כשבאה לפורענות — היא מטערת, כדפירש הקונטרס במתניתין.

וממזרים

שֶׁעוֹשֶׂה אוֹתוֹ גֶּלֶל. משנה מַרְחִיקִין אֶת הַגְּבוֹלוֹת וְאֶת הַקְּבָרוֹת וְאֶת הַבּוֹרְסְקִי מִן הָעִיר חֲמִשִּׁים אַמָּה. אֵין עוֹשִׂין בּוֹרְסְקִי אֶלָּא לְמִזְרַח הָעִיר; רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ, וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה מִן הַיָּרָק, וְאֶת הַכַּרְישִׁין מִן הַבַּצָּלִים, וְאֶת הַחַרְדָּל מִן הַדְּבוּרִים, וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר בְּחַרְדָּל. **גמרא** מֵיבַּעְיָא לְהוּ: רַבִּי עֲקִיבָא הֵיכִי קָאָמַר? לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וְסוֹמֵךְ, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ דְּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה וְעוֹשֶׂה. אוֹ דִלְמָא: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ דְּאֵינוֹ עוֹשֶׂה כְּלָל? תָּא שְׁמַע: דְּתָנְיָא, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לְכָל רוּחַ הוּא עוֹשֶׂה וּמַרְחִיק חֲמִשִּׁים אַמָּה, חוּץ מִמַּעֲרָבָהּ דְּאֵינוֹ עוֹשֶׂה כָּל עִיקָּר, מִפְּנֵי שֶׁהִיא תְּדִירָא. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: מַאי תְּדִירָא? אִילֵימָא תְּדִירָא בְּרוּחוֹת? וְהָא אָמַר רַב חָנָן בַּר אַבָּא אָמַר רַב: אַרְבַּע רוּחוֹת מְנַשְּׁבוֹת בְּכָל יוֹם, וְרוּחַ צְפוֹנִית עִם פּוֹלְן, שֶׁאֵילְמָלָא כֵּן - אֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּים אֲפִילּוּ שָׁעָה אַחַת. וְרוּחַ דְּרוֹמִית קָשָׁה מִפּוֹלְן, וְאֵילְמָלֵא כֵּן גִּין שֶׁמַּעֲמִידָהּ - מַחֲרֶכֶת אֶת הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַמְּמִינֶךָּ יַאֲבֶר גִּין יִפְרֹשׂ כְּנָפָו לְתֵימָן" אֶלָּא מַאי תְּדִירָא? תְּדִירָא בְּשִׁכִּינָה, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בּוֹאוּ וְנַחֲזִיק טוֹבָה לַאֲכוֹתֵינוּ שֶׁהוֹדִיעוּ מְקוֹם תְּפִלָּה, דִּכְתִיב: "וּנְבָא הַשָּׁמַיִם לְךָ מִשְׁתַּחֲוִים". מַתְקִיף לַהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְדִלְמָא בְּעֶבֶד שָׁנוּטֵל פְּרָס מֵרַבּוֹ, וְחוֹזֵר לַאֲחוֹרָיו וּמִשְׁתַּחֲוֶה קְשָׁיָא. וְרַבִּי אוֹשַׁעְיָא סָבַר: שְׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם, דְּאָמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא, מַאי דִּכְתִיב: "אַתָּה הוּא ה' לְבַדֶּךָ אַתָּ עָשִׂיתָ אֶת הַשָּׁמַיִם" וְגוֹ'? שֶׁלְּחֶיךָ לֹא כְּשֶׁלְּחֵי בָּשָׂר וָדָם; שֶׁלְּחֵי בָּשָׂר וָדָם - מִמָּקוֹם מְשַׁמְּשֵׁי לָשֶׂם מַחֲזִירִים שְׁלִיחוּתָן, אֲבָל שֶׁלְּחֶיךָ - לְמָקוֹם שֶׁמְּשַׁלְּחִין מִשָּׁם מַחֲזִירִין שְׁלִיחוּתָן, שֶׁנֶּאֱמַר: "הַתְּשַׁלַּח בְּרָקִים וְיֵלְכוּ וַיֹּאמְרוּ לְךָ הִנֵּנוּ"; "בְּלוּאוּ וַיֹּאמְרוּ" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא: "וַיֵּלְכוּ וַיֹּאמְרוּ", מִלַּמֵּד שֶׁהַשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם. וְאַף רַבִּי יְשְׁמָעֵאל סָבַר: שְׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם, דִּתְנָא דְּבֵי רַבִּי יְשְׁמָעֵאל: מִנַּיִן שֶׁשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם? שֶׁנֶּאֱמַר: "הִנֵּה הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי יֹצֵא וּמַלְאָךְ אַחֵר יֹצֵא לִקְרָאתוֹ"; "אֲחֵרָיו" לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא: "לִקְרָאתוֹ", מִלַּמֵּד שֶׁשְּׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם. וְאַף רַבִּי עֲקִיבָא סָבַר: שְׁכִינָה בְּכָל מָקוֹם, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: מַאי אוֹרְיָה? אַוִּיר יָהּ. אָמַר רַב יְהוּדָה: מַאי דִּכְתִיב "יְעָרֹךְ בַּמַּטָּר לְקֹחִי"? זוֹ רוּחַ מַעֲרָבִית שֶׁבָּאָה מֵעֵרְפּוֹ שֶׁל עוֹלָם; "תִּזֹּל כַּטַּל אִמְרָתִי" - זוֹ רוּחַ צְפוֹנִית שֶׁמְּזַלְזֶלֶת אֶת הַגֶּזֶם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הַגְּלִים זָדִים מִכְּסִים"; "מִשְּׁעִירִים עֲלֵי דֶּשֶׁא" - זוֹ רוּחַ מְזָרְחִית שֶׁמַּסְעֶרֶת אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּשָׁעִיר; "יְכַרְכְּבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב" - זוֹ רוּחַ דְּרוֹמִית שֶׁהִיא מַעֲלָה רְכִיבִים וּמְגַדֶּלֶת עֲשָׂבִים. תַּנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: עוֹלָם

לאכסדרה

וממזרים פירוש: רוח צפונית שבוחל שלה מושלך, כלומר שאינה מסובבת לרבי אליעזר. **ובתיב** צפון וימין וכו' – ד"יגיורו על ימין" איכא למימר דבימין ושמאל של אדם מיירי (הגי"ה. ועוד נראה: שמא מקרא קמא אין להוכיח שבדרום ימין, ולא נאמר איפכא. עד כאן הג"ה). **תנא** בין שהבור למעלה ואילן למטה כו' — איצטרוך לאיתויי הך, אף על גב דמתניתין נמי תנן "בין מלמעלן בין מלמטן" מכל מקום, דאי ממתניתין הוה אמינא דאחרונ ושקמה קאי, דעלה קאי, קא משמע לן בריייתא בכל אילן. (הגה"ה. ולספרים דלא גרסינן במתניתין "בין מלמטן" אתי שפיר, דאי ממתניתין הוה אמינא: "בין מלמעלן" — אאילן קאי ולא אבור, משום דלא תקשי: אלא בור מלמעלה ואילן מלמטה אמאי? כדפריך אברייתא. עד כאן הגה"ה).

עני ועשיר הוה — רבותא נקט, שהיה עני, ולא איבעי לאסוקי אדעתייהו שיבנה האפרנא — אפילו הכי החזקו להרחיק, משום דהוו גירי דידהו. אף על גב דסמך בהיתר אין צריך להרחיק אפילו בגירי דיליה, כדתניא (בבא בתרא כ,ב): אם היה רפת בקר קודמת לארצר — מותר, והוא הדין חנות של נחתומים וצבעין, ואין חילוק בין דירה לשאר, לפי המסקנא — אומר רבינו תם: דהכא היינו טעמא, משום דלא קביעא דשמישיידהו כל כך כי הנך דלעיל. (הג"ה. ועוד: דהכא משום דבאיסור סמך, דכל מרא דמזי — מרפי לארעא. עד כאן הג"ה).

אפומא

לְאַכְסַדְרָה הוּא דּוֹמֶה, וְרוּחַ צְפוֹנִית אֵינָהּ מְסוּבֶּבֶת, וְכֵיוָן שֶׁהַגִּיעָה חַמָּה אֵצֶל קֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית - נִכְפֶּפֶת וְעוֹלָה לְמַעְלָה מִן הָרָקִיעַ; וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: עוֹלָם לְקוּבָּה הוּא דּוֹמֶה, וְרוּחַ צְפוֹנִית מְסוּבֶּבֶת, וְכֵיוָן שֶׁחַמָּה מַגַּעַת לְקֶרֶן מַעֲרָבִית צְפוֹנִית - מַקֶּפֶת וְחוֹזֶרֶת אֲחוֹרֵי כִיפָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: "הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן", וְגו', "הוֹלֵךְ אֶל דָּרוֹם" - בַּיּוֹם, "וְסוֹבֵב אֶל צָפוֹן" - בַּלַּיְלָה, "סוֹבֵב סֹבֵב הוֹלֵךְ הָרוּחַ וְעַל סְבִיבֹתָיו שָׁב הָרוּחַ" - אֵלּוּ פְּנֵי מִזְרָח וּפְנֵי מַעֲרָב, שֶׁפְּעָמִים מְסַבְּבָתָן וּפְעָמִים מְהַלַּכְתָּן. הוּא הָיָה אוֹמֵר, אֲחָאַ לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר: "מִן הַחֶדֶר תָּבֹא סוּפָה" - זוֹ רוּחַ דְּרוֹמִית, "וּמְמַזְּרִים קָרָה" - זוֹ רוּחַ צְפוֹנִית, "מִנִּשְׁמַת אֵל יִתֵּן קָרַח" - זוֹ רוּחַ מַעֲרָבִית, "וְרֹחַב מַיִם בְּמוּצָק" - זוֹ רוּחַ מִזְרָחִית. וְהָאֲמַר מָר: רוּחַ דְּרוֹמִית מַעֲלָה רְבִיבִים וּמְגַלְּלָה עֲשָׂבִים - לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאָתְיָא מִמָּרָא בְּנִיחוּתָא, הָא בְּשִׁפּוּיכוּתָא. אֲמַר רַב חִסְדָּא, מַאי דִּכְתִיב: "מִצָּפוֹן זָהָב יֵאָתֶה" - זוֹ רוּחַ צְפוֹנִית שֶׁמְּזַלֶּלֶת אֶת הַזָּהָב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "הַזָּלִים זָהָב מִכִּיס". אֲמַר רַפְרָם בַּר פָּפָּא אֲמַר רַב חִסְדָּא: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - לֹא הוּגְשְׁמָה רוּחַ דְּרוֹמִית, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְיָגוֹר עַל יָמִין וְרָעֵב וְיֹאכַל עַל שְׂמֹאל וְלֹא שָׂבָעוּ", וּכְתִיב: "צָפוֹן וְיָמִין אַתָּה בְרָאתָם". וְאָמַר רַפְרָם בַּר פָּפָּא אָמַר רַב חִסְדָּא: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - אֵין הַגְּשָׁמִים יוֹרְדִין מְאוֹצָר טוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: "יִפְתַּח ה' לְךָ אֶת אוֹצָרוֹ הַטּוֹב", בְּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם וְיִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אַדְמָתָם - נְשָׁמִים יוֹרְדִין מְאוֹצָר טוֹב, בְּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל שְׁרוּיִין עַל אַדְמָתָם - אֵין גְּשָׁמִים יוֹרְדִין מְאוֹצָר טוֹב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק: הֲרוֹצֶה שֶׁיַּחְכִּים - יִדְרִים, וְשֶׁיַּעֲשִׁיר - יַצְפִּין, וְיִסְתַּנֵּף: שֻׁלְחָן בַּצָּפוֹן וּמְנוֹרָה בַּדָּרוֹם; וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: לְעוֹלָם יִדְרִים, שֶׁמְּתוּקְחָם מִתְעַשֵּׁר, שֶׁנֶּאֱמַר: "אֲרֹךְ יָמִים בִּימִינָהּ בִּשְׂמֹאלָהּ עֹשֶׁר וְכָבוֹד". - וְהָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: שְׁכִינָה בְּמַעֲרָב - דִּמְצַדֵּד אֲצַדּוּדֵי. אָמַר לֵיהּ רַבִּי חֲנִינָא לְרַב אַסִּי: כְּגוֹן אֲתוּן דְּיָתְבִיתוּ בְּצִפּוֹנָהּ דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - אַדְרְמוּ אַדְרְמוּי. וּמָנָא לָן דְּכֶבֶל לְצִפּוֹנָהּ דְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל קַיְימָא? דִּכְתִיב "מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ". "מֵרְחִיקִין אֶת הַמַּשְׁרָה מִן הַיָּרֵךְ" וְכוּ'. תָּנָא: רַבִּי יוֹסֵי מֵתִיר בַּחֲרֵדָל, שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: עַד שֶׁאֹתָה אוֹמֵר לִי הַרְחֵק חֲרֵדָלְךָ מִן דִּבְרֵי, הַרְחֵק דִּבּוּרְךָ מִן חֲרֵדָלַי, שֶׁבָּאוֹת וְאוֹכְלוֹת לְגִלְגּוּלֵי חֲרֵדָלַי. **משנה** מַרְחִיקִין אֶת הָאִילָן מִן הַבּוֹר עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ אַמָּה, וּבְחָרוּב וּבִשְׁקָמָה - חֲמִשִּׁים אַמָּה, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִן הַצַּד. אִם הַבּוֹר קְדָמָהּ - קוֹצֵץ וְנוֹתֵן דָּמִים, וְאִם אִילָן קָדַם - לֹא יְקוֹץ. סָפַק זֶה קָדַם וְסָפַק זֶה קָדַם - לֹא יְקוֹץ; רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לָאִילָן - לֹא יְקוֹץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. **גמרא** תָּנָא: בֵּין שֶׁהַבּוֹר לְמַטָּה לָאִילָן לְמַעְלָה, בֵּין שֶׁהַבּוֹר לְמַעְלָה וְאִילָן לְמַטָּה. בְּשִׁלְמָא בּוֹר לְמַטָּה וְאִילָן לְמַעְלָה - קָא אָזְלִין שָׁרְשִׁין מִזְּקַן לְהָּ לְבּוֹר, אֶלָּא בּוֹר לְמַעְלָה וְאִילָן לְמַטָּה - אַמַּאי? אָמַר רַבִּי חֲנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי: מִפְּנֵי שֶׁמַּחֲלִידִין אֶת הַקַּרְקַע וּמְלַקְּקִין קַרְקָעִיתָהּ שֶׁל בּוֹר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁהַבּוֹר קוֹדֶמֶת לָאִילָן - לֹא יְקוֹץ, שֶׁזֶּה חוֹפֵר בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵעַ בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר רַב אַשִׁי, כִּי הֲוָאן בֵּי רַב כָּהֲנָא הֲוָה אָמְרִינַן: מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בִּגְיֵרֵי דִּידֵיהּ. פָּאנֵי וְנָאנָה עָנִי וְהֶעָשִׁיר הֲוָה, בָּנָה אַפַּרְנָא, הָוֹ הָנָךְ עֲצוֹרֵי בְּשִׁיבְבוּתֵיהּ, דִּכְי הָוֹ דַּיְיקִי שׁוּמְשְׁמֵי הֲוָה נַיְידָא אַפַּרְנָיהּ; אֲתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב אַשִׁי, אָמַר לֵיהּ, כִּי הָוֵאן בֵּי רַב כָּהֲנָא הֲוָה אָמְרִינַן: מוֹדֵי רַבִּי יוֹסֵי בִּגְיֵרֵי דִּילֵיהּ. וְכַמָּה?

כדנייד

לאכסדרה — שאין לה דופן רביעית. **אינה מסובבת** — במזיאה. **למעלה מן הרקיע** — ומהלכת את רוח צפון בגגו של רקיע. **לקובה** — אהל שבולו מוקף. **לקרן מערבית צפונית** — בלילה, שהחמה לעולם מהלכת רוח צפונית בלילה, ומן המערב היא פונה לצפון. **שכך הילוכה:** מן המזרח לדרום, מן הדרום למערב, וממערב לצפון. **ומחזרת אחורי כיפה** — דרך חלון. **הולך אל דרום** — היקף היום קרוי הילוך, שהוא בתוך החלל. ואת היקף הלילה קרוי סיבוב, שהוא מקיף בחוץ. וביום לעולם מהלכת בדרום, אפילו ביום קצר אינו מהלך פחות מרוח דרומית. **וסובב אל צפון בלילה** — אף בלילה קצרה של תקופת תמוז אינו סובב פחות מרוח צפונית. **פעמים מהלכתן** — ביום ארוך של תקופת תמוז, שהיא יוצאה בקרן צפונית מזרחית ושוקעת בקרן מערבית צפונית. **פעמים שובבתן** — ביום קצר, שהיא יוצאה בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן מערבית דרומית, ומהלכת בלילה שלש רוחות. **אתאי לרבי אליעזר** — שאמר לאכסדרה דומה. **וממזרים קרה זו רוח צפונית** — שהדופן מוחזת ופרוצה. **והאמרת רוח דרומית מעלה רביבים** — וכאן אתה אומר רוח מזרחית מביאה מים **הא דאתיא ממרא בניחותא** — בא מן הדרום, וכי אתיא בשפיכותא — בא מן המזרח, כדכתיב "מים במוצק". **לא הונשמה רוח דרומית** — שהיתה רגילה להביא רביבים טובים. **וכתיב צפון וימין** — אלמא ימין הוא דרום, וכתיב ביה רעב. **את אוצרו הטוב** — וסיפא "לתת מטר ארצך". **יחרים** — בתפלתו, יחזיר פניו לדרום. **וסימניך** — שלא בתלקח. **דמצדדי אצדודי** — מעט לצד דרום. אדרימו — שתהיו פונים לצד ירושלים, משום דכתיב "והתפללו אליך דרך ארצם" וגו' (מלכים א ח). **עד שאתה אומר לי** — שאני מזיק, ועלי להרחיק את עצמי, אני אומר לך שאתה מזיק. לגלוגי חרדלי – פרחי חרדלי. **משנה** **חריב ושקמה** — שרשיהם מרובים. **בין מלמעלה** — שאחד מהן מלמעלן בגובה שיפוע הר, והשני בשפולו. בין **מן הצד** — בקרקע שוה. **ונותן דמים** — דבין דברשות נטע, שאינו מזיק עד זמן גדול — לא חיובוהו חכמים לקוץ בלא דמים, בשביל הזיקא דיזיף. **גמרא** **שמחלידין** — לשון חלדה דהלבוות שחיטה (חולין לב,א), שמהלכת מתחת לקרקעית הבור. **הלכה כרבי יוסי** — שעל הניזק לדרוש את עצמו. **בגירי דילי** — היכא דמטי ליה הזיקא מתוך ידיו של מזיק, כההיא דאמרינן ב"הבית והעלייה" (בבא מציעא קיז,א): הנהו בי תרי חד דייר עילאי וחד דייר תתאי, איפחית מעזיבה, וכל אימת דמשי ידיה נפלי עליה דתתאי. דכשנופלין מידו ממש על התחתון — קרי ליה גירי דילי, וכי פסקי והדר נפלי — לא קרי ליה גירי דילי. **אפי יונאה** — כך שמו, על שם מקומו. **עצורי** — ערערי שומשמין לעשות שמן. **בגירי דילי** — והכא נמי מידיהם הוא בא לו, שמכח מכותיהם הוא מרעיד. וכבמה — תנוד אפדנא, דבעי ארחוקי.

כדנייד

מַה מְקַיְּמִים רַבִּי שִׁמְעוֹן "בְּבַיִת אֶחָד יֵאָכֵל" – שֶׁלֹּא תְהֵא חֲבוּרָה מִקְצָתָהּ אוֹכֶלֶת בִּפְנִים וּמִקְצָתָהּ אוֹכֶלֶת בַּחוּץ.

יָחִיד שֶׁהוֹצִיא כַּזַּיִת חוּץ לַחֲבוּרָה, מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבוּרָתוֹ רְאוּיִים לְמָשֵׁךְ אֶצְלוֹ נִפְטַר מִלֹּא תַעֲשֶׂה. רַבִּי חָיָה בַּר בָּא בָּעֵי, לָמָּה לִי בִּרְבִי שִׁמְעוֹן, אֶפִּילוּ כְּרַבָּנָן, מִפְּנֵי שֶׁבְּנֵי חֲבוּרָתָן רְאוּיִין לְמָשֵׁךְ אֶצְלָן נִפְטְרוּ מִלֹּא תַעֲשֶׂה, אֲפִילוּ בַּעֲשֵׂה לֹא יְהוּ.

שַׁמָּשׁ שֶׁאָכְלָן כַּזַּיִת, וְהוּא בְּצַד הַתַּנּוּר, אִם הָיָה פִּקֵּחַ מְמַלֵּא אֶת כְּרֵסוֹ מִמֶּנּוּ. אִם רָצוּ לַחֲלֹק לוֹ כָּבוֹד – בָּאִין וְאוֹכְלִין עִמּוֹ בְּצַד הַתַּנּוּר, וְאִם לָאו – נוֹתְנִין לוֹ חֶלְקוֹ וְאוֹכֵל בִּמְקוֹמוֹ.

[דף נ"ז ע"א]

תַּמָּן אָמַר דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. וְלֹא שְׁמִיעִין דְּאָמַר רַבִּי הִילָא: רַבִּי אִיסִי רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה, הַכֹּל מוֹדִין בַּתְּחִלָּה שֶׁהֵן חוֹלְקִין, בַּסּוֹף שֶׁאֵינָן חוֹלְקִין, מַה פְּלִיגִין? בְּשֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין וְאוֹכְלִין, וּפְקָעָה עֲלֵיהֶן הַקְּוָרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עוֹקְרִין הֵן חֶלְקָן וְאוֹכְלִין בְּמָקוֹם אַחֵר. וְרַבָּנָן אָמְרִין: אֵינָן עוֹקְרִין אֶת חֶלְקָן וְאוֹכְלִין בְּמָקוֹם אַחֵר.

רַבִּי חִיָּא בַּר בָּא אָמַר: רַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בָּעֵי, מֵעַתָּה הַמּוֹצִיא אֵינוֹ חַיָּב עַד שָׁעָה שֶׁיֹּאכַל? אָתָא רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: הַמּוֹצִיא אֵינוֹ חַיָּב עַד שָׁעָה שֶׁיֹּאכַל. אָמַר רַבִּי זְעִירָא: וְתָנֵי תַּמָּן, יָחִיד שֶׁהוֹצִיא כַּזַּיִת חוּץ לַחֲבוּרָה – חַיָּב. וְלֹא פָּסַל עַצְמוֹ מִפְּנֵי חֲבוּרָתוֹ, הָדָא אָמְרָה אֲפִילוּ לֹא אָכַל, אֵין תֵּימַר אָכַל, לָמָּה לִי לֹא פָּסַל עַצְמוֹ מִבְּנֵי חֲבוּרָתוֹ? אָמַר רַבִּי יוֹסָה: כֵּיוָן שֶׁהוֹצִיאוֹ פְּסָלוֹ, אֲפִילוּ אָכַל דָּבָר פָּסוּל אָכַל.

וַיֵּדָא אָמַר דָּא? יֵשׁ שׁוֹבֵר אַחַר שׁוֹבֵר, אֵין מוֹצִיא אַחַר מוֹצִיא. אוֹ הָדָא אָמְרָה, כֵּיוָן שֶׁהוֹצִיאוֹ פְּסָלוֹ. אוֹ הָדָא אָמְרָה, הַמּוֹצִיא אֵינוֹ חַיָּב עַד שָׁעָה שֶׁיֹּאכַל.

פְּשִׁיטָא דָּא מִילְּתָא, הִתְחִילוּ אֵלּוּ וְנִטְמְאוּ אֵלּוּ – זָכוּ טְהוֹרִין בְּחֶלְקָן שֶׁל טְמֵאִין, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִילוּ הִתְחִילוּ אֵלּוּ וְנִטְמְאוּ הֵן – זָכוּ טְהוֹרִין בְּחֶלְקָן שֶׁל טְמֵאִין. אֲבָל הִתְחִילוּ אֵלּוּ וְנִטְמָא אֶחָד מֵהֶן – לֹא זָכוּ טְהוֹרִין בְּחֶלְקָן שֶׁל טְמֵאִין.

יָחִיד מַפְשִׁיט יָדוֹ בְּכָל הַבַּיִת וְאֵין חֲבוּרָה מַפְשֶׁטֶת יָדָהּ בְּכָל הַבַּיִת. וְהָא תְנִינַן שְׁתֵּי חֲבוּרוֹת! לֹא אָמַר אֶלָּא שְׁתַּיִם, הָא אַחַת לֹא. וְהָא תְנִינַן הַמְּיַחֵם בָּאֶמְצַע! מָקוֹם שֶׁהַשָּׁמֶשׁ מוֹכִיחַ עָלָיו – שָׁם הוּא חֲבוּרָתוֹ.

[דף נ"ז ע"ב]

וְהָא תְּנִינַן הַכֹּלָּה הוֹפָכָת פָּנֶיהָ וְאוֹכֶלֶת! אָמַר רַבִּי חִיָּה בַּר בָּא: מִפְּנֵי הַבּוּשָׁה.

הדרן עלך פרק כיצד צולין

פֶּרֶק שְׁמִינִי

הֲלָכָה א' מַתְנִי' – הָאִשָּׁה בִּזְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ, שָׁחַט עָלֶיהָ בַּעְלָהּ וְשָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ, תֹּאכַל מִשֶּׁל בַּעְלָהּ.

הָלְכָה רָגֶל רִאשׁוֹן לַעֲשׂוֹת בְּבֵית אָבִיהָ, שָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ וְשָׁחַט עָלֶיהָ בַּעְלָהּ, תֹּאכַל בְּמָקוֹם שֶׁהִיא רוֹצָה.

יָתוֹם שֶׁשָּׁחֲטוּ עָלָיו אַפּוֹטְרוֹפְּסִים, יֹאכַל בְּמָקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל שְׁנֵיהֶן. מִי שֶׁחֶצְיוֹ עֶבֶד וְחֶצְיוֹ בֶּן חוֹרִין, לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל רַבּוֹ.

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַרְבָּעָה מְחַפְּרֵי כַּפָּרָה מַפְרִישִׁין עֲלֵיהֶן חוּץ מִדַּעְתָּן, וְאֵלּוּ הֵן: זָב, וְזָבָה, וְיוֹלֶדֶת, וּמְצוֹרָע, שֶׁכֵּן אָדָם מַפְרִישׁ עַל בְּנוֹ הַקָּטָן וְהוּא נָתוּן בָּעֲרִיסָה. נִיחָא זָב וְזָבָה וּמְצוֹרָע. וְיוֹלֶדֶת? וְיֵשׁ קְטַנָּה יוֹלֶדֶת? לֹא כֵּן אָמַר רַבִּי רְדִיפָה רַבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב חוֹנָה: עִבְּרָה וְיָלְדָה עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – הֵיא וּבְנָהּ מֵתִים, מִשֶּׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – הִיא וּבְנָהּ חַיִּים. עִבְּרָה עַד שֶׁלֹּא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְיָלְדָה מִשֶּׁהֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – הִיא חַיָּה וּבְנָהּ מֵת.

מַיי כְּדוּן, שֶׁכֵּן אָדָם מַפְרִישׁ עַל בִּתּוֹ קְטַנָּה. מִכֵּיוָן שֶׁהִשִּׁיאָהּ – לֹא כְּבָר יָצְאַת מֵרְשׁוּת אָבִיהָ? אֶלָּא שֶׁכֵּן אָדָם מַפְרִישׁ עַל אִשְׁתּוֹ חֵרֶשֶׁת, וְכָאן סוֹטָה קְטַנָּה אֵין אַתְּ יָכוֹל, דְּאָמַר רַבִּי זְעֵירָה רַבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: קְטַנָּה שֶׁזִּנְּתָה – אֵין לָהּ רָצוֹן לֵאָסֵר עַל בַּעְלָהּ. וְחֵרֶשֶׁת, אֵין אַתְּ יָכוֹל, דִּכְתִיב: "וְאָמְרָה הָאִשָּׁה אָמֵן אָמֵן". אָמַר רַבִּי אָבִין: שַׁנְיָא הִיא,

[דף נ"ח ע"א]

דִּכְתִיב: "וְשָׁמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ".

רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אָדָם קוֹבֵעַ עַל חֲבֵרוֹ קֶרְבָּן נָזִיר שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מַפְרִישׁוֹ אֶלָּא מִדַּעְתּוֹ.

רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: אָדָם קוֹבֵעַ עַל חֲבֵרוֹ חַטָּאת חֵלֶב שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מַפְרִישׁוֹ אֶלָּא מִדַּעְתּוֹ. רַבִּי זְעֵירָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: אָדָם שׁוֹחֵט פִּסְחוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מַפְרִישׁוֹ אֶלָּא מִדַּעְתּוֹ. אָמַר רַבִּי אֶלִיעֶזֶר: מַתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן, הָאִשָּׁה, בִּזְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ, שָׁחַט עָלֶיהָ אָבִיהָ, שָׁחַט עָלֶיהָ בַּעְלָהּ, תֹּאכַל מִשֶּׁל בַּעְלָהּ. מַה נָן קַיָמִין? אִם בִּמְמַחִין סְתָם, הָאִשָּׁה מְמַחָה לוֹמַר אֵצֶל בְּנֵי אָנִי רוֹצָה, אִם בְּשֶׁאֵינָן מְמַחִין, מַתְנִיתָא בִּמְמַחִין אָתָא. רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַתְנִיתָא בִּמְמַחִין לָהּ, הֲדָא פְּלִיגָא עַל דְּרַבִּי אֶלְעָזָר, דְּרַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר: אָדָם שׁוֹחֵט פִּסְחוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ, אֲבָל אֵינוֹ מַפְרִישׁוֹ שֶׁלֹּא מִדַּעְתּוֹ. שַׁנְיָא הִיא פֶּסַח שַׁנְיָיה הִיא חַטָּאת. פֶּסַח לְכְשֶׁתַּגְדִּיל רָאוּי הוּא לְהִתְכַּפֵּר בּוֹ, חַטָּאת לְכְשֶׁתַּגְדִּיל אֵינוֹ רָאוּי לְהִתְכַּפֵּר בָּהּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּרֶגֶל רְדוּפִין שָׁנוּ. אֵי זֶהוּ רֶגֶל רְדוּפִין? אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן: זֶה רֶגֶל רִאשׁוֹן שֶׁאָבִיהָ רוֹדֶפֶת

[דף נ"ח ע"ב]

לְבֵית בַּעְלָהּ.

לֹא הָלְכָה רֶגֶל הָרִאשׁוֹן. רֶגֶל הַשֵּׁנִי מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה רֶגֶל רְדוּפִין? לְעוֹלָם יֵשׁ לָהּ רֶגֶל רְדוּפִין.

אַלְמָנָה, מַהוּ שֶׁיְּהֵא לָהּ רֶגֶל רְדוּפִין? נִישְׁמְעִינָהּ מִן הַדָּא, הָלְכָה רֶגֶל הָרִאשׁוֹן לַעֲשׂוֹת בְּבֵית אָבִיהָ. אִי הֲדָא אָמְרָה לְעוֹלָם יֵשׁ לָהּ רֶגֶל רְדוּפִין, אִי הֲדָא אָמְרָה, אַלְמָנָה יֵשׁ לָהּ רֶגֶל רְדוּפִין. אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן: תִּפְתֵּר שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וְאֵין לָהּ בַּעַל, וּסְתָם הָאִשָּׁה מְמַחָה לוֹמַר – אֵצֶל בְּנֵי אָנִי רוֹצָה.

אָמַר רַבִּי לְעָזָר: פִּסְחָן שֶׁל נָשִׁים רְשׁוּת וְדוֹחִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: פִּסְחָן שֶׁל נָשִׁים וְשֶׁל עֲבָדִים רְשׁוּת, כָּל שֶׁכֵּן דּוֹחִין עָלָיו אֶת הַשַּׁבָּת. מַצָּתָן מַה הִיא? רַבִּי לְעָזָר אָמַר: חוֹבָה. רַבִּי זְעֵירָא אָמַר: רְשׁוּת. רַבִּי הִילָא אָמַר: דִּבְרֵי הַכֹּל. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין, מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי זְעֵירָא, חַזֶּרֶת מַצָּה וּפֶסַח לַיְלָה הָרִאשׁוֹן – חוֹבָה, וּשְׁאָר כָּל הַיָּמִים – רְשׁוּת. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי הִילָא: "לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת לֶחֶם עֹנִי" – אֶת שֶׁהוּא בְּבַל תֹּאכַל חָמֵץ – הֲרֵי הוּא בְּקוּם אֱכוֹל מַצָּה, וְנָשִׁים, הוֹאִיל וְהֵן בְּבַל תֹּאכַל חָמֵץ הֲרֵי הֵן בְּקוּם אֱכוֹל מַצָּה. וְהָא תְּנִינַן, כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא הָאֲנָשִׁים חַיָּבִין וְהַנָּשִׁים פְּטוּרוֹת. אָמַר רַבִּי מָנָא, חוֹמֶר הִיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִיא בָּאָה מִכֹּחַ בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

וְאָתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר: פִּסְחָן שֶׁל נָשִׁים רְשׁוּת.

[דף נ"ט ע"א]

תָּנֵי, הָאִשָּׁה עוֹשָׂה פֶּסַח רִאשׁוֹן לְעַצְמָהּ וְהַשֵּׁנִי טְפֵלָה לַאֲחֵרִים דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסָה אוֹמֵר: הָאִשָּׁה עוֹשָׂה פֶּסַח שֵׁנִי לְעַצְמָהּ אֲפִלּוּ בַּשַּׁבָּת וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר הָרִאשׁוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הָאִשָּׁה עוֹשָׂה פֶּסַח רִאשׁוֹן טְפֵלָה לַאֲחֵרִים וְאֵינָהּ עוֹשָׂה פֶּסַח שֵׁנִי.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? "אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת", אִם רָצוּ לַבַּיִת.

מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי? "אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבוֹת" כָּל שֶׁכֵּן לַבַּיִת.

מַאי טַּעֲמָא דְּרַבִּי לְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן? אִישׁ לֹא אִשָּׁה. מַה מְקַיְמִין רַבָּנָן "אִישׁ"? פְּרָט לְקָטָן.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וַאֲפִילוּ כְּמַאן דְּאָמַר 'פְּסָחִים–שֶׁל–נָשִׁים–רְשׁוּת', שַׁנְיָא הִיא שֶׁהַדָּבָר מְסֻיָּם שֶׁלֹּא יִקָּבַע הַדָּבָר חוֹבָה.

יָתוֹם שֶׁשָּׁחֲטוּ עָלָיו הֶפִיטְרוֹפִין – יֹאכַל מִמָּקוֹם שֶׁהוּא רוֹצֶה. מַתְנִיתָא בְּיָתוֹם קָטָן, אֲבָל בְּיָתוֹם גָּדוֹל נַעֲשֶׂה כְּמַמְנֶה עַצְמוֹ עַל שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאַחַת. דְּתָנֵי רַבִּי חִיָּה: הַנִּמְנֶה עַל שְׁנֵי פְּסָחִים כְּאַחַת – אוֹכֵל מֵאֵי זֶה מֵהֶן שֶׁנִּשְׁחַט רִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מַתְנִיתָא אָמְרָה בֵּן, שָׁחַט גְּדִי וְטָלֶה – יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן.

עָבַד שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין – לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל שְׁנֵיהֶם. רַבִּי יוֹסָה אוֹמֵר: אֵין רְשׁוּת לְרַבּוֹ לוֹמַר לוֹ 'אֵיפְשִׁי שֶׁתְּמָנֶה עַל הַפֶּסַח', אֲבָל אוֹמְרִים לוֹ: 'אֵיפְשִׁי שֶׁתְּמָנֶה עַל זֶה אֶלָּא עַל זֶה.

פְּעָמִים שֶׁהוּא נִמְנֶה עַל שְׁלֹשָׁה פְּסָחִים כְּאַחַת. הֵיךְ עֲבִידָא עֶבֶד שֶׁל שְׁנֵי שֻׁתָּפִין – צָרִיךְ לְהַמָּנוֹת עַל הַפֶּסַח, שִׁחְרֵר אֶחָד מֵהֶן חֶלְקוֹ – צָרִיךְ לְהַמָּנוֹת עַל פֶּסַח אַחֵר, שִׁחְרְרוּ שְׁנֵיהֶן – צָרִיךְ לְהַמָּנוֹת עַל פֶּסַח אַחֵר.

שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בָּעֵי: עֶבֶד, מַהוּ שֶׁיֹּאכַל מִשֶּׁלְּשָׁתָם? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: אִם אוֹמֵר אַתְּ 'עֶבֶד לֹא יֹאכַל מִשֶּׁלְּשָׁתָן', מֵעַתָּה לֹא יִמָּנֶה עַל הַפֶּסַח שֶׁמָּא יִמְלֹךְ רַבּוֹ וְיִשְׁחְרְרוֹ וְנִמְצָא הֶקְדֵּשׁ פָּסוּל מְעֹרָב בְּעַבּוֹדָה?

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר, רַבִּי זְעֵירָא בָּעֵי: הָרַב מַהוּ שֶׁיֵּצֵא בְּהֶקְדֵּשׁ הָעֶבֶד? וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא? הָאוֹמֵר לְעַבְדּוֹ צֵא וּשְׁחוֹט עָלַי אֶת הַפֶּסַח. מַתְנִיתָא מִדַּעַת רַבּוֹ, מַה צְּרִיכָא לֵיהּ – שֶׁלֹּא מִדַּעַת רַבּוֹ!

חֲצִיוֹ עֶבֶד וְחֲצִיוֹ בֶּן חוֹרִין – לֹא יֹאכַל מִשֶּׁל רַבּוֹ. רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מִי שֶׁחֲצִיוֹ עֶבֶד וְחֲצִיוֹ בֶּן חוֹרִין, קִדֵּשׁ אִשָּׁה – אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו. וּדְכְוָתָהּ, גֵּרֵשׁ –

[דף נ"ט ע"ב]

אֵין חוֹשְׁשִׁין לְגֵרוּשָׁיו. שְׁמוּאֵל אָמַר: חוֹשְׁשִׁין לְגֵרוּשָׁיו. אַתְיָא דִּשְׁמוּאֵל בְּרַבִּי יוּדָה, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: גָּנַב מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין רַבִּי יוּדָה מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין׃

הֲלָכָה ב' מַתְנִי' – הָאוֹמֵר לְעַבְדּוֹ, צֵא וּשְׁחוֹט עָלַי אֶת הַפֶּסַח, שָׁחַט גִּדִּי, יֹאכַל. שָׁחַט טָלֶה, יֹאכַל. שָׁחַט גִּדִּי וְטָלֶה, יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן. שָׁכַח מָה אָמַר לוֹ רַבּוֹ, כֵּיצַד יַעֲשֶׂה, יִשְׁחוֹט טָלֶה וּגְדִי וְיֹאמַר, אִם גְּדִי אָמַר לִי רַבִּי, גְּדִי שֶׁלּוֹ וְטָלֶה שֶׁלִּי. וְאִם טָלֶה אָמַר לִי רַבִּי הַטָּלֶה שֶׁלּוֹ וּגְדִי שֶׁלִּי. שָׁכַח רַבּוֹ מָה אָמַר לוֹ, שְׁנֵיהֶם יֵצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרֵפָה, וּפְטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי.

גְּמָרָא – תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: הַנִּמְנָה עַל שְׁנֵי פְסָחִין כְּאַחַת – אוֹכֵל מֵאֵי זֶה מֵהֶן שֶׁנִּשְׁחַט רִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, שָׁחַט גְּדִי וְטָלֶה – יֹאכַל מִן הָרִאשׁוֹן.

רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי יוֹחָנָן, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: דְּרַבִּי נָתָן הִיא, דְּרַבִּי נָתָן אָמַר, יוֹצְאִין בְּזְרִיקָה בִּלֹא אֲכִילָה. רַבִּי חִזְקִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: תִּפְתֵּר, שֶׁשָּׁכַח רַבּוֹ בֵּין שְׁחִיטָה לִזְרִיקָה.

אָמַר רַבִּי חִזְקִיָּה: מֵתִיב חַד מִן רַבָּנָן וְאָמְרִין הוּא הָיָה. וְהָא תְּנִינָן, שָׁכַח רַבּוֹ מַה אָמַר לוֹ – יִשְׁחַט גְּדִי וְטָלֶה!

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הִפְרִישׁ פִּסְחוֹ עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּיֵּר, וְנִתְגַּיֵּר עַד שֶׁלֹּא נִשְׁתַּחֲרֵר, וְנִשְׁתַּחֲרֵר. עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וְהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת – צְרִיךְ לְהַמְנוֹת עַל פֶּסַח אַחֵר.

אָמַר רַבִּי יוּדָן: כָּל הַמְפֻקָּפוֹת דְּרַבִּי נָתָן אִינוּן, חוּץ מִן הַזּוֹרֵק דַּם חַטָּאתוֹ וְדַם אֲשָׁמוֹ, סָפֵק בַּלַּיְלָה זָרַק, סָפֵק בַּיּוֹם זָרַק – נַעֲשֶׂה כְסָפֵק כַּפָּרָה, וְסָפֵק כַּפָּרָה כְּפֵרָה׃

הֲלָכָה ג' מַתְנִי' –הָאוֹמֵר לְבָנָיו, הֲרֵינִי שׁוֹחֵט אֶת הַפֶּסַח עַל מִי שֶׁיַּעֲלֶה מִכֶּם רִאשׁוֹן לִירוּשָׁלַיִם, בֵּיוָן שֶׁהִכְנִיס הָרִאשׁוֹן רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ, זָכָה בְּחֶלְקוֹ וּמְזַכֶּה אֶת אֶחָיו עִמּוֹ.

לְעוֹלָם נִמְנִין עָלָיו עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. נִמְנִין וּמוֹשְׁכִין אֶת יְדֵיהֶן מִמֶּנּוּ עַד שֶׁיִּשְׁחוֹט. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁיְּזַרְזֵק עָלָיו אֶת הַדָּם.

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֵית כָּאן 'הֲרֵינִי שׁוֹחֵט' אֶלָּא 'הֲרֵינִי מַפְרִישׁ',

[דף ס' ע"א]

וְלָמָּה תְּנִינָתָהּ ׳חֲרִינִי שׁוֹחֵט׳? – בִּשְׁבִיל לְזָרְזוֹ.

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: תְּנַיי בֵּית דִּין הוּא שֶׁיְּהֵא זָהָ מַפְרִישׁ אֶת פִּסְחוֹ וְזֶה מַפְרִישׁ אֶת מְעוֹתָיו, מְמַנֶּה אוֹתוֹ עַל שֶׁלּוֹ וְהַמָּעוֹת יוֹצְאִין לְחוּלִין מֵאֵילֵיהֶן. מַה יוֹצֵא לְחוּלִין וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ, אוֹ לְכָךְ הִקְדִּישׁוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה? מַה נָפַק מִבֵּינֵיהֶן? הִפְרִישׁ מֵאָה מָנָה לְפִסְחוֹ וְהִמְנָה אוֹתוֹ עַל חֲמִשִּׁים, אֵין תֵּימַר יוֹצֵא לְחוּלִין וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ – שְׁאָר הַמָּעוֹת חֻלִּין הֵן, אֵין תֵּימַר לְכָךְ הִקְדִּישׁוֹ מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה – שְׁאָר הַמָּעוֹת הֶקְדֵּשׁ הֵן.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא אָמַר: שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא בָּעֵי, הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהִימְנָה אוֹתוֹ עַל חִנָּם. מַה אִית לְךָ יוֹצֵא לְחוּלִין וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ? מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן אָמְרִי, שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא לַחֻלִּין וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ. תַּמָּן תְּנִינַן, נָתַן לָהּ כְּסָפִים – חֲרֵי אֵלּוּ מַתָּרִים. יֵינוֹת שְׁמָנִים וּסְלָתוֹת כָּל דָּבָר שֶׁצַּיּוּצֵא בּוֹ קָרֵב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ – אָסוּר. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: בְּמְמַנֶּה אוֹתוֹ עַל פִּסְחוֹ וְעַל חֲגִיגָתוֹ, הָדָא אָמְרָה שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא לְחֻלִּין וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ, אֵין תֵּימַר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְחֻלִּין וְחָזַר וְקָדֵשׁ – יְהֵא אָסוּר מִשּׁוּם אֶתְנַן? פָּתַר לָהּ בְּשֶׁלֹּא נִטְּנַם לְתוֹךְ יָדוֹ כְּלוּם. תֵּדַע לְךָ, דְּתָנֵינַן תַּמָּן,

[דף ס' ע"ב]

מַקְרִיב עָלָיו קִנֵּי זָבִים קִנֵּי יוֹלְדוֹת, לֹא בְּשֶׁלֹּא נִטְּנַם לְתוֹךְ יָדוֹ כְּלוּם? אוּף הָכָא בְּשֶׁלֹּא נִטְּנַם לְתוֹךְ יָדוֹ כְּלוּם.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אֵימִי: אִיתְפַּלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, חַד אָמַר: מַקְדִּישִׁין, וְחַד אָמַר: אֵין מַקְדִּישִׁין. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין מְפָרְשִׁין לְהוֹן, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם טוֹב. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אֵין מַקְדִּישִׁין בַּתְּחִלָּה בְּיוֹם טוֹב. אִית תַּנַּיי תָּנֵי, הוֹלֵךְ לוֹ אֵצֶל מוֹכְרֵי טְלָאִים. אִית תַּנַּיי תָּנֵי, הוֹלֵךְ לוֹ אֵצֶל מוֹכְרֵי פְּסָחִים. מַאן דְּאָמַר הוֹלֵךְ אֵצֶל מוֹכְרֵי טְלָאִים – כְּמַאן דְּאָמַר: מַקְדִּישִׁין. מַאן דְּאָמַר הוֹלֵךְ לוֹ אֵצֶל מוֹכְרֵי פְּסָחִים – כְּמַאן דְּאָמַר: אֵין מַקְדִּישִׁין.

הָדָא אָמְרָה, אֵינוֹ יוֹצֵא לְחוּלִין וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ. אֵין תֵּימַר שֶׁהוּא יוֹצֵא לְחוּלִין, וְחוֹזֵר וְקָדֵשׁ – יְהֵא אָסוּר מִשּׁוּם מַקְדִּישׁ, וּתְנִינַן אֵין מַקְדִּישִׁין. רַבִּי חֲנַנְיָא וְרַבִּי מָנָא, חַד אָמַר: בְּמַקְדִּישׁ לְמָחָר. וְחוֹרָנָה אָמַר: בְּמַקְדִּישׁ לְבֶדֶק הַבַּיִת. אָמַר רַבִּי שַׁמַּי: וְאַפְלוּ כְּמַאן דְּאָמַר בְּמַקְדִּישׁ בָּעֲזָרָה, מִשּׁוּם שְׁבוּת שֶׁהִתִּירוּ בַּמִּקְדָּשׁ.

מִנַּיִן שֶׁהֵן נִמְנִין? תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּמִכְסַת נְפָשׁוֹת". מִנַּיִן שֶׁהֵן מְמַנִּין? נֶאֱמַר כָּאן "שֶׂה", נֶאֱמַר בְּמִצְרַיִם "שֶׂה", מַה שֶּׂה שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם – חַי לֹא שָׁחוּט, אַף זֶה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן – חַי לֹא שָׁחוּט. מַה פֹּעֲמָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן? אִלּוּ מֵתוּ בֵּין שְׁחִיטָה לִזְרִיקָה, שֶׁמָּא אֵין הַבְּעָלִים מִתְכַּפְּרִין? מַה בֵּין מֵתוּ מַה בֵּין מָשְׁכוּ הַבְּעָלִים אֶת יְדֵיהֶם מִמֶּנּוּ.

הֲלָכָה ד' מַתְנִי' – הַמְמַנֶּה עִמּוֹ אֲחֵרִים בְּחֶלְקוֹ, רַשָּׁאִין בְּנֵי חֲבוּרָה לִתֵּן לוֹ אֶת שֶׁלּוֹ, וְהוּא אוֹכֵל מִשֶּׁלּוֹ, וְהֵן אוֹכְלִין מִשֶּׁלָּהֶם.

גְּמָרָא – בְּנֵי חֲבוּרָה שֶׁהָיוּ יָדָיו שֶׁל אֶחָד מֵהֶן יָפוֹת, רַשָּׁאִין לוֹמַר לוֹ: טוֹל חֶלְקְךָ וֶאֱכוֹל לְעַצְמְךָ, לֹא סוֹף דָּבָר פֶּסַח, אֶלָּא אֲפִלּוּ עֹשׂוּ סִינְבּוֹל – רַשָּׁאִין לוֹמַר לוֹ טוֹל חֶלְקְךָ וֶאֱכוֹל לְעַצְמְךָ. אִם הָיוּ מַכִּירִין אוֹתוֹ לְכָךְ, הִתְנוּ עִמּוֹ בְּשָׁעָה רִאשׁוֹנָה.

רַב הוּנָא אָמַר: הִפְרִישׁ פִּסְחוֹ, וְאָמַר עַל מְנָת שֶׁלֹּא יִמָּנֶה אַחֵר עִמִּי, אֵין אַחֵר נִמְנֶה עִמּוֹ. הִפְרִישׁוֹ סְתָם

[דף ס"א ע"א]

– כָּל מַה שֶּׁיָּבוֹאוּ מִינְיָיו הֵם.

רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת – מְלַמֵּד שֶׁהֵן מִתְמַעֲטִין וְהוֹלְכִין, בְּלָבַד שֶׁיְּהֵא שָׁם אֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה הָרִאשׁוֹנָה, וְאֶחָד מִבְּנֵי חֲבוּרָה הַשְּׁנִיָּה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסָה אוֹמֵר: בֵּין מִן הָרִאשׁוֹנָה בֵּין מִן הַשְּׁנִיָּה בִּלְבַד שֶׁלֹּא יַנִּיחוּ אֶת הַפֶּסַח כְּמוֹת שֶׁהוּא. אֵין תֵּימַר כָּל מַה שֶּׁיָּבוֹאוּ מִינְיָיו הֵן הֵן בְּנֵי חֲבוּרָה הָרִאשׁוֹן הֵן בְּנֵי חֲבוּרָה הַשְּׁנִיָּה.

מַה נָפַק מִבֵּינֵיהֶן? הִפְרִישׁ פִּסְחוֹ וּמָשַׁךְ יָדוֹ וְנִמְנָה אַחֵר עִמּוֹ, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב חוֹנָה – כָּשֵׁר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב זְעֵירָא – פָּסוּל.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב חוֹנָה: הֶקְדֵּשׁ יָחִיד הוּא, וְהֶקְדֵּשׁ יָחִיד עוֹשָׂה תְמוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי זְעֵירָא – הֶקְדֵּשׁ שֻׁתָּפִין הוּא, וְאֵין הֶקְדֵּשׁ שֻׁתָּפִין עוֹשָׂה תְמוּרָה.

נִמְנוּ עָלָיו מֵאָה בְּנֵי אָדָם כְּאַחַת, רַב חוֹנָה אָמַר: יֵשׁ כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד – כָּשֵׁר. וְאִם לָאו –פָּסוּל. אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם – כָּשֵׁר, וְאִם לָאו – פָּסוּל. וְתָנֵי בֵּן: נִמְנוּ עָלָיו וְחָזְרוּ וְנִמְנוּ עָלָיו, עַד מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ כַּזַּיִת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם – כָּשֵׁר. וְאִם לָאו – פָּסוּל:

הֲלָכָה ה' מַתְנִי' – זָב שֶׁרָאָה שְׁתֵּי רְאִיּוֹת, שׁוֹחֲטִין עָלָיו בַּשְּׁבִיעִי. רָאָה שָׁלֹשׁ, שׁוֹחֲטִין עָלָיו בַּשְּׁמִינִי שֶׁלּוֹ. שׁוֹמֶרֶת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בַּשֵּׁנִי שֶׁלָּהּ. רָאֲתָה שְׁנֵי יָמִים, שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בַּשְּׁלִישִׁי. וְהַזָּבָה שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בַּשְּׁמִינִי.

[דף ס"א ע"ב]

גְּמָרָא – תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: נִדָּה – שׁוֹחֲטִין עָלֶיהָ בַּשְּׁמִינִי. בוֹעֵל נִדָּה – שׁוֹחֲטִין עָלָיו בַּשְּׁבִיעִי. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: הֲדָא אָמְרָה שֶׁבּוֹעֵל נִדָּה טָהוֹר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שֶׁלּוֹ:

הֲלָכָה ו' מַתְנִי' – הָאוֹנֵן, וְהַמְפַקֵּחַ אֶת הַגֹּל, וְכֵן מִי שֶׁהִכְטִיחוּהוּ לְהוֹצִיאוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים, וְהַחוֹלֶה וְהַזָּקֵן שֶׁהֵן יְכוֹלִין לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת, שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. עַל בֵּן אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן בִּפְנֵי עַצְמָן, שֶׁמָּא יָבִיאוּ אֶת הַפֶּסַח לִידֵי פְּסוּל. לְפִיכָךְ אִם אֵרַע בָּהֶן פְּסוּל, פְּטוּרִין מִלַּעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁנִי, חוּץ מִן הַמְפַקֵּחַ בַּגֹּל שֶׁהוּא טָמֵא מִתְּחִלָּתוֹ.

גְּמָרָא – רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוֹן, אַבָּא בַּר חַנָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן: מַתְנִיתָא בְּשֶׁחָבְשׁוּהוּ יִשְׂרָאֵל אֲבָל אִם חָבְשׁוּהוּ עַכּוּ"ם אֲשֶׁר "פִּיהֶם דִּבֶּר שָׁוְא וִימִינָם יְמִין שֶׁקֶר". בַּנָּתוּן חוּץ לִירוּשָׁלַם, אֲבָל בַּנָּתוּן בְּתוֹךְ יְרוּשָׁלַם אֲפִלּוּ לֹא הִכְטִיחוּ, כְּמִי שֶׁהִכְטִיחוּ.

רַבִּי יוֹנָה וְרַבִּי יוֹסֵי, תְּרֵיהוֹן, בְּקַדְמֵיתָא הֲווֹינָן אָמְרִין: יִשְׂרָאֵל עֶרֶל – מַזִּין עָלָיו, וְלֹא הֲווֹינָן אָמְרִין כְּלוּם. תַּנָּא, רַבִּי סִימוֹן בַּר זַבְדִּי קוֹמֵי רַבִּי הִילָא: נֶאֱמַר כָּאן "וְאָז יִקְרַב לַעֲשׂוֹתוֹ", וְנֶאֱמַר לְהַלָּן "אָז יֹאכַל בּוֹ", מַה "אָז" שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עַד שֶׁיְּהֵא כָּשֵׁר בִּשְׁעַת אֲכִילָה, אַף "אָז" שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן עַד שֶׁיְּהֵא כָּשֵׁר בִּשְׁעַת שְׁחִיטָה.

פְּעָמִים שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה כַּיּוֹצֵא בָּהֶם, פְּעָמִים שֶׁהֵן נַעֲשִׂים כַּיּוֹצֵא בּוֹ. פְּעָמִים שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה כַּיּוֹצֵא בָּהֶם – בְּגַל אָרוֹךְ אֲנִי אוֹמֵר נִזְרָק עָלָיו הַדָּם עַד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לַטֻּמְאָה, פְּעָמִים שֶׁהֵן נַעֲשִׂין כַּיּוֹצֵא בּוֹ –

[דף ס"ב ע"א]

בְּגַל עָגוֹל. אֶרַע בָּהֶן פְּסוּל בֵּין שְׁחִיטָה לִזְרִיקָה הֵן נַעֲשִׂין כַּיּוֹצֵא בּוֹ בְּגַל עָגוֹל.

הֲלָכָה ז' מַתְנִי' – אֵין שׁוֹחֲטִין אֶת הַפֶּסַח עַל הַיָּחִיד, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי מַתִּיר. אֲפִלּוּ חֲבוּרָה שֶׁל מֵאָה שֶׁאֵין יְכוֹלִין לֶאֱכוֹל כַּזַּיִת, אֵין שׁוֹחֲטִין עֲלֵיהֶן. וְאֵין עוֹשִׂין חֲבוּרַת נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים:

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה – "לֹא תוֹכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ" (דְּבָרִים טז, ה). מַה מְקַיֵּם רַבִּי יוֹסֵי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוּדָה? פָּתַר לָהּ כְּרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן מַתְיָא, דְּתָנֵי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יָכוֹל יְהֵא הַיָּחִיד מַכְרִיעַ עַל הַטֻּמְאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר "לֹא תוּכַל לִזְבֹּחַ אֶת הַפֶּסַח בְּאַחַד".

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוֹדֶה רַבִּי יְהוּדָה, שֶׁאִם עָבַר וְזָרַק אֶת הַדָּם שֶׁהֲרֵצָה. עָבַר וְשָׁחַט – מַתִּירִין לוֹ לִזְרֹק.

תָּנֵי, אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה נָשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים, מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַרְבִּין בַּתִּפְלָּה. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: שֶׁלֹּא יְבִיאוּ אֶת הַקֳּדָשִׁים לִידֵי בְּזָיוֹן. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי אִיסִי: אֵין עוֹשִׂין חֲבוּרָה שֶׁל גֵּרִים, מִתּוֹךְ שֶׁהֵן מְקַלְקְלִין – אֵין מְדַקְדְּקִין בּוֹ, וְהֵם מְבִיאִין אוֹתוֹ לִידֵי פְּסוּל.

הֲלָכָה ח' מַתְנִי' – אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב, אֲבָל לֹא בַּקָּדָשִׁים. הַשּׁוֹמֵעַ עַל מֵתוֹ, וְהַמְלַקֵּט לוֹ עֲצָמוֹת, טוֹבֵל וְאוֹכֵל בַּקָּדָשִׁים. גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּעֶרֶב פֶּסַח, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, טוֹבֵל וְאוֹכֵל אֶת פִּסְחוֹ לָעֶרֶב. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים, הַפּוֹרֵשׁ מִן הָעָרְלָה כְּפוֹרֵשׁ מִן הַקֶּבֶר:

גְּמָרָא – אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוֹן: מַתְנִיתָא בְּשֶׁנַּעֲשָׂה אוֹנֵן מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה בֵּין שְׁחִיטָה לִזְרִיקָה, אֲבָל אִם נַעֲשָׂה אוֹנֵן לְאַחַר כַּפָּרָה – כְּבָר הֶרְצָה.

וְתָנֵי כֵּן, אִי זוֹ הִיא אֲנִינָה? מִשָּׁעַת מִיתָה וְעַד שָׁעַת קְבוּרָה; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. אַשְׁכָּחַת חָמַר קַלַּת וְחָמְרַת. עַל דְּרַבִּי קַלַּת וְחָמְרַת. עַל דְּרַבָּנָן קַלַּת עַל דְּרַבִּי – מֵת וְנִקְבַּר בְּשָׁעָתוֹ, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא אוֹתָהּ שָׁעָה בִּלְבַד, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבָּנָן אָסוּר כָּל הַיּוֹם כֻּלּוֹ. קַלַּת עַל דְּרַבָּנָן – מֵת וְנִקְבַּר

[דף ס"ב ע"ב]

לְאַחַר שְׁלֹשָׁה יָמִים, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבָּנָן – אָסוּר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי – אָסוּר עַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. אָתָא רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן וְרַב חוּנָה, תְּרֵיהוֹן אָמְרִין, מוֹדֶה רַבִּי לַחֲכָמִים שֶׁאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד.

וְתָנֵי כֵּן, רַבִּי אוֹמֵר: תֵּדַע לְךָ שֶׁאֵין אֲנִינוּת הַלַּיְלָה תּוֹרָה, שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ – אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב. וַהֲרֵי אֲנִינוּת יוֹם עָשׂוּ אוֹתָהּ תּוֹרָה? רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוֹן בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: תִּפָּתֵר בְּשֶׁנִּקְבַּר עִם דִּמְדּוּמֵי הַחַמָּה, וְלֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם.

רַבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רַבִּי לְעָזָר: אֵין אֲנִינָה אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד, דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ג, כו): "וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְּתָחֶיהָ". הֵתִיב רַבִּי חַיֶּיהָ בַּר אָדָא, וְהָכְתִיב (שָׁם יט, ח): "וְאָנוּ הַדַּיָּגִים וְאָבְלוּ כָּל מַשְׁלִיכֵי בִיאוֹר חַכָּה"?! אָמַר רַבִּי חִינָּנָא: כִּינִי מַתְנִיתָא אֵין אֲנִינָה טְמֵאָה אֶלָּא לַמֵּת בִּלְבַד.

תָּנֵי, יוֹם שְׁמוּעָה כְּיוֹם קְבוּרָה – לִקְרֹעַ, וּלְאִיבּוּל, וְלִסְפִירַת שְׁבָעָה, וְלִסְפִירַת שְׁלֹשִׁים, וְלֶאֱכֹל בַּקָּדָשִׁים חֲרֵי הֵן כְּלִקּוּטֵי עֲצָמוֹת. וְלִקּוּט עֲצָמוֹת טוֹבֵל וְאוֹכֵל בְּקָדָשִׁים? רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא: תִּפָּתֵר שֶׁנִּקְבַּר מִשֶּׁחֲשֵׁכָה, וְזֶה וְזֶה טוֹבְלִין וְאוֹכְלִין אֶת פִּסְחֵיהֶן לָעֶרֶב. וּקְבוּרָה אוֹכֶלֶת בַּקָּדָשִׁים? אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בּוֹן: תַּרְתֵּיהוֹן בִּשְׁמִיעָה. שָׁמַע שֶׁמֵּת לוֹ מֵת מֵאֲתְמוֹל – טוֹבֵל וְאוֹכֵל בַּקָּדָשִׁים, שָׁמַע שֶׁנִּתְלַקְּטוּ לוֹ עֲצָמוֹת מֵאֲתְמוֹל – טוֹבֵל וְאוֹכֵל בַּקָּדָשִׁים.

תָּנֵי, הַמַּעֲבִיר אָרוֹן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם – אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִקּוּטֵי עֲצָמוֹת. אָמַר רַבִּי אַחָא: חָדָא דְּאַתְּ אָמַר בָּאָרוֹן שֶׁל אֶבֶן, אֲבָל בָּאָרוֹן שֶׁל עֵץ – יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם לִקּוּטֵי עֲצָמוֹת. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: וַאֲפִילוּ בָּאָרוֹן שֶׁל עֵץ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִקּוּטֵי עֲצָמוֹת. אֵיזֶהוּ לִקּוּטֵי עֲצָמוֹת? הַמַּעֲבִירָן בְּאַפִּיקְרִיסִין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. רַבִּי חַגַּיי בְּשֵׁם רַבִּי זְעֵירָא: לִקֵּט עֲצָמוֹת כְּשִׁמְוָן, וְתָנֵי בֵּן, לִקֵּט עֲצָמוֹת מִלְּקֵט עֲצָם עֲצָם מִשֶּׁיִּתְאַבֵּל הַבָּשָׂר.

תָּנֵי, אֵין שְׁמוּעָה לְלִקּוּט עֲצָמוֹת. אָמַר רַבִּי חַגַּי:

[דף ס"ג ע"א]

וְהוּא שֶׁשָּׁמַע לְמָחָר אֲבָל אִם שָׁמַע בּוֹ בַּיּוֹם יֵשׁ שְׁמִיעָה לְלִקּוּט עֲצָמוֹת.

וְיֵשׁ שִׁעוּר לְלִקּוּט עֲצָמוֹת. תַּנָּא, נִיקוֹמַכִי קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָא. אֵין שִׁעוּר לְלִקּוּט עֲצָמוֹת.

כַּהֲדָא רַבִּי מָנָא, הוֹרֵי לְרַבִּי הִלֵּל דְּכִיפְּרָא לִקְרֹעַ וּלְהִתְאַבֵּל כְּרַבִּי אַחָא. וְשָׁלֹא לְהִיטַמְּאוֹת כְּרַבִּי יוֹסֵי.

תָּנֵי, לִקּוּט עֲצָמוֹת אֵין אוֹמֵר עֲלֵיהֶן קִינִים וּנְהִי, וְאֵין אוֹמְרִין עֲלֵיהֶן לֹא בִּרְכַּת אֲבֵלִים וְלֹא תַּנְחוּמֵי אֲבֵלִים. אֵלּוּ הֵן בִּרְכוֹת אֲבֵלִים: מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אֵלּוּ הֵן תַּנְחוּמֵי אֲבֵלִים: מַה שֶּׁהֵן אוֹמְרִים בְּשׁוּרָה. תָּנֵי, אֲבָל אוֹמֵר עֲלֵיהֶן דְּבָרִים, מַהוּ דְּבָרִים? רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין: קִילּוּסִין.

מַה טַּעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּאי? "אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם" – מַה אַתֶּם לֹא נִטְמֵאתֶם עַד שֶׁנִּכְנַסְתֶּם לִבְרִית אַף שְׁבִיכֶם לֹא נִטְמְאוּ עַד שֶׁנִּכְנְסוּ לִבְרִית,

מַה טַעַם דְּבֵית הִלֵּל? "אַתֶּם וּשְׁבִיכֶם", מַה אַתֶּם טְעוּנִין הַזָּיָה בַּשְּׁלִישִׁי וּבַשְּׁבִיעִי, אַף שְׁבִיכֶם טְעוּנִין הַזָּיָה בַּשְּׁלִישִׁי וּבַשְּׁבִיעִי. וְאֵינוֹ מְחַוֵּור, דְּאָמַר רַב חִיָּה בַּר יוֹסֵף גְּדוּל בַּר בְּנָימִין בְּשֵׁם רַב: מוֹדֵיי בֵּית הִלֵּל, שֶׁאִם עָבַר וְזָרַק אֶת הַדָּם שֶׁהַרְצָה.

נָזִיר שֶׁנִּטְמָא בְּסָפֵק רְשׁוּת הַיָּחִיד וְאֵינוֹ בְּפֶסַח. רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר: הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ, דְּתָנֵינַן תַּמָּן: כָּל טֻמְאָה מִן הַמֵּת שֶׁהַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ – חַיָּבִין עָלֶיהָ, וְעַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ. וְכָל טֻמְאָה מִן הַמֵּת שֶׁאֵין הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ עָלֶיהָ – אֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ וְעַל בִּיאַת הַמִּקְדָּשׁ. הֵיידֵינוּ סָפֵק? רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: רֹאשָׁהּ דִּפְרָקָא. הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר: הָהֵן דְּהָכָא

יָחִיד שֶׁנִּטְמָא וּבְסָפֵק רְשׁוּת הַיָּחִיד בְּפֶסַח. רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר: יְדֻחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: מְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ לְדֶרֶךְ רְחוֹקָה, וְאָתְיָא כַּיי דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נִטְמָא בְּטֻמְאַת בֵּית פְּרַס – מְשַׁלְּחִין אוֹתוֹ דֶּרֶךְ רְחוֹקָה. צִבּוּר שֶׁנִּטְמָא בְּסָפֵק רְשׁוּת הַיָּחִיד בְּפֶסַח, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: יַעֲשׂוּ בְּסָפֵיקָן. רַבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר: יַעֲשׂוּ בְּטֻמְאָה. אַף רַבִּי הוֹשַׁעְיָה מוֹדֶה שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּסָפֵיקָן, לֹא אָמַר רַב הוֹשַׁעְיָא אֶלָּא לְחִימְרִין. רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי בָּנַיי: יִשְׂרָאֵל עָרֵל מַזִּין עָלָיו, שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁקִּבְּלוּ אֲבוֹתֵינוּ בְּמִדְבָּר הַזָּיָה עֲרֵלִים. אָמַר רַב חִסְדָּא: אַתְיָא כְּמַאן דְּאָמַר בְּאַחַד עָשָׂר מָלוֹ,

[דף ס"ג ע"ב]

בְּרַם כְּמַאן דְּאָמַר בָּעֶשְׂרִי מָלוֹ – לֹא קִבְּלוּ הַזָּיָה עֲרֵלִים. אָמַר רַבִּי אָבוֹן: מִכָּל מָקוֹם לֹא מָנוּ לְהַזָּיָה עֲרֵלִים.

רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חֲנִינָה: מַעֲשֶׂה בְּכֹהֵן עָרֵל שֶׁהִזָּה וְהוּכְשְׁרוּ הַזָּיוֹתָיו.

וְתָנֵי בֵּן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אִיטַרְטִיוֹטוֹת הָיוּ שׁוֹמְרֵי צִירִין בִּירוּשָׁלַם וְטָבְלוּ וְאָכְלוּ פִּסְחֵיהֶן לָעֶרֶב.

הדרן עלך האשה

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הַלָּכָה א' מַתְנִי' – מִי שֶׁהָיָה טָמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה, וְלֹא עָשָׂה אֶת הָרִאשׁוֹן – יַעֲשֶׂה אֶת הַשֵּׁנִי.

שָׁגַג אוֹ נֶאֱנַס וְלֹא עָשָׂה אֶת הָרִאשׁוֹן – יַעֲשֶׂה אֶת הַשֵּׁנִי. אִם כֵּן, לָמָּה נֶאֱמַר טָמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה? שֶׁאִלּוּ פְּטוּרִין מִן הַהִכָּרֵת וְאֵלּוּ חַיָּבִין בְּהִכָּרֵת.

גְּמָרָא –"טְמֵא לְנֶפֶשׁ", אֵין לִי אֶלָּא טְמֵא לְנֶפֶשׁ, אֲנוּסִים אוֹ שׁוֹגְגִין מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר "אִישׁ" "אִישׁ" רִיבָּה,

עַד בְּדוּן כְּרַבִּי עֲקִיבָא. כְּרַבִּי יִשְׁמָעֵאל? תָּנֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, לֹא טְמֵא נֶפֶשׁ כַּהֲרֵי דֶּרֶךְ רְחוֹקָה, וְלֹא דֶּרֶךְ רְחוֹקָה כַּהֲרֵי טְמֵא נֶפֶשׁ. הַצַּד הַשָּׁוֶה שֶׁבָּהֶן שֶׁלֹּא עָשָׂה אֶת הָרִאשׁוֹן – יַעֲשֶׂה אֶת הַשֵּׁנִי, אַף אֲנִי אֲרַבֶּה אֲנוּסִין אוֹ שׁוֹגְגִין שֶׁלֹּא עָשׂוּ אֶת הָרִאשׁוֹן – יַעֲשׂוּ אֶת הַשֵּׁנִי.

מִזִּיד מִנַּיִן? אָמַר רַבִּי זְעֵירָא: "וְהָאִישׁ" – לְרַבּוֹת אֶת הַמְּזִיד. אֲנַן תְּנִינַן שָׁגַג אוֹ נֶאֱנַס. תָּנֵי רַבִּי חִיָּה: שָׁגַג אוֹ הֵזִיד, אָמַר רַבִּי יוֹסָה: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, שֶׁאֵלּוּ פְּטוּרִין מִן הַהִכָּרֵת וְאֵלּוּ חַיָּבִין בְּהִכָּרֵת. מַה אִית לָךְ חַיָּב בְּהִכָּרֵת לֹא מֵזִיד

טְמֵא לְנֶפֶשׁ? אֵין לִי אֶלָּא טְמֵא לְנֶפֶשׁ, טְמֵא זִיבָה וּטְמֵא צָרַעַת מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר טְמֵא מֵת רִיבָּה, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר טְמֵא נֶפֶשׁ? אֶלָּא אִישׁ טְמֵא–נֶפֶשׁ נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי וְאֵין צִבּוּר טְמֵא–נֶפֶשׁ נִדְחֶה לְפֶסַח שֵׁנִי. טְמֵא–זִיבָה וּטְמֵא–צָרַעַת נִדְחִין לְפֶסַח שֵׁנִי. טַמְאַת עֲבוֹדָה זָרָה עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּטַמְאַת זִיבָה וְטָמֵא צָרַעַת. נִתַּן לְיִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת הַבַּיִת הַבְּחִירָה.

יָחִיד עוֹשֶׂה פֶּסַח שֵׁנִי וְאֵין צִבּוּר עוֹשִׂין פֶּסַח שֵׁנִי. רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר: צִבּוּר עוֹשֶׂה פֶּסַח שֵׁנִי, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּחִזְקִיָּה שֶׁעָשָׂה פֶּסַח שֵׁנִי, הֲדָא הוּא דִכְתִיב: "כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה" וְגוֹ' (דִּבְרֵי הַיָּמִים– ב ל, יח).

[דף ס"ד ע"א]

אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי – 'מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה', אִית תַּנָּיֵי תָּנֵי 'אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה'. מַאן דְּאָמַר אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה מִפְּנֵי הַטֻּמְאָה מַה מְקַיְּמִים "כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב" (דִּבְרֵי הַיָּמִים–ב ל, יח). שֶׁעִבְּרוּ אֶת נִיסָן וְאֵינוֹ מְעֻבָּר אֶלָּא אֲדָר וְאָתְיָא כַּיי דְּאָמַר רַבִּי סִימוֹן בֶּן רַבִּי זַבְדִּי גּוּלְגּוֹלְתּוֹ שֶׁל אַרְנוֹן הַיְבוּסִי מָצְאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ.

כְּתִיב (דִּבְרֵי הַיָּמִים–ב כט, יז): "וַיָּחֵלּוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ וּבְיוֹם שְׁמוֹנָה לַחֹדֶשׁ". וְהַלֹּא בְּיוֹם אֶחָד הָיוּ יְכוֹלִין לְבָעֵר כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיְתָה שָׁם. אָמַר רַבִּי אִידִי: מִפְּנֵי צַלְמֵי כַּשְׂדִּים שֶׁהָיוּ חֲקוּקִים בַּשֶּׁשֶׁר, כְּתִיב: "כָּל לְבָבוֹ הֵכִין לִדְרוֹשׁ הָאֱלֹהִים ה' אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו". רַבִּי סִימוֹן בַּר זַבְדִּי וְרַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, חַד אָמַר: אֲפִלּוּ עָשָׂה כַּמָּה בְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ – לֹא יָצָא יְדֵי טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ. וְחוֹרָנָה אָמַר: אֲפִלּוּ כָּל מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעָשָׂה – לֹא יָצָא דֵּי טָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. כְּסוּי הַדָּם נוֹהֵג בְּכֹלְאַיִם וּבְכוּי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כִּלְאַיִם מִן הַגִּדִּי וּמִן הָרָחֵל - נוֹהֵגִין בּוֹ. מִן הַכּוּי - אֵין נוֹהֲגִין בּוֹ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּיוֹם טוֹב מִפְּנֵי שֶׁפָּקַק, וְאִם שְׁחָטוֹ - אֵין מְכַסִּין אֶת דָּמוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וּמַה אִם מִילָה, שֶׁוַּדָּאָהּ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, אֵין סְפֵקָהּ דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב, כְּסוּי הַדָּם שֶׁאֵין וַדָּאוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, דִּין הוּא שֶׁלֹּא יְהֵא סְפֵקוֹ דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב! אָמְרוּ לוֹ: שׁוֹפָרוֹת שֶׁבַּגְּבוּלִין יוֹכִיחוּ! שֶׁאֵין וַדָּאָן דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, וְסְפֵקָן דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב, הֵן יוֹכִיחוּ לְכְסוּי הַדָּם, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁאֵין וַדָּאָן דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת, שֶׁלֹּא יְהֵא סְפֵקוֹ דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב. הֵשִׁיב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר: וּמַה לְמִילָה שֶׁאֵין סְפֵקָהּ דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב, שֶׁאֵין וַדָּאָהּ דּוֹחֶה אֶת לֵילֵי יוֹם טוֹב, תֹּאמַר בְּכְסוּי הַדָּם שֶׁוַּדָּאָהּ דּוֹחֶה אֶת לֵילֵי יוֹם טוֹב? הוֹאִיל וַוַּדַּאי דּוֹחֶה אֶת לֵילֵי יוֹם טוֹב, דִּין הוּא שֶׁיְּהֵא סְפֵקוֹ דּוֹחֶה אֶת יוֹם טוֹב! אָמַר רַבִּי אַבָּא: זֶה אֶחָד מִן הַדְּבָרִים, שֶׁהָיָה רַבִּי אֲחִיָּה אוֹמֵר אֵין לָהֶן תְּשׁוּבָה, וְהֵשִׁיבוֹ רַבִּי חִיָּא.

ב. הַשּׁוֹחֵט לִרְפוּאָה, לַאֲכִילַת עוֹבְדֵי כוֹכָבִים, לַאֲכִילַת כְּלָבִים - חַיָּב לְכַסּוֹת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר, וְהַמְעַקֵּר - פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. הַשּׁוֹחֵט בְּשַׁבָּת וּבְיוֹם הַכִּפּוּרִים, אַף עַל פִּי שֶׁמִּתְחַיֵּב בְּנַפְשׁוֹ, כֵּינָן שֶׁחֻשְּׁכָה, אִם הָיָה הַדָּם קָיֵם - חַיָּב לְכַסּוֹת. הַשּׁוֹחֵט בִּסְפִינָה, כֵּינָן שֶׁהִגִּיעַ לַיַּבָּשָׁה, אִם הָיָה הַדָּם קָיֵם - חַיָּב לְכַסּוֹת. אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: לֹא יִשְׁחֹט אָדָם בַּסְּפִינָה, אֶלָּא אִם כֵּן הָיָה לוֹ עָפָר מוּכָן. הַשּׁוֹחֵט וְצָרִיךְ לַדָּם, לֹא יִשְׁחֹט כְּדֶרֶךְ שֶׁשּׁוֹחֲטִין, אֶלָּא כְּיַצַּד עוֹשֶׂה? אוֹ נוֹחֲרוֹ אוֹ מוֹלְקוֹ. הַשּׁוֹחֵט וְהִקְדִּישׁ אֶת הַדָּם - חַיָּב לְכַסּוֹת, מִפְּנֵי שֶׁקְּדֻמָּה מִצְוַת כִּסּוּי לְהֶקְדֵּשׁ. הַשּׁוֹחֵט וּבְלָעַתּוּ הָאָרֶץ - פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. כִּסָּתוּ הָרוּחַ - חַיָּב לְכַסּוֹת. הַשּׁוֹחֵט דָּם שֶׁעַל הַסַּכִּין, וְדָם שֶׁעַל הַכְּנָפַיִם - חַיָּב לְכַסּוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הוֹאִיל וְנִתְכַּסָּה דָּם הַזָּבַח - פָּטוּר מִלְּכַסּוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הַשּׁוֹחֵט צָרִיךְ בְּרָכָה לְעַצְמוֹ, שָׁחַט וְלֹא כִסָּהוּ, וְרָאָהוּ אַחֵר - חַיָּב לְכַסּוֹתוֹ אֲפִלּוּ בְּיוֹם טוֹב. הַמְכַסֶּה אֶת הַדָּם: יְכַסֶּנּוּ בְּיָד וְאַל יְכַסֶּנּוּ בָּרֶגֶל, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶת הַמִּצְוָה עֲרַאי. בַּמֶּה מְכַסִּין וּבַמֶּה אֵין מְכַסִּין? אֵין מְכַסִּין, לֹא בְתֶבֶן וְלֹא בְקַשׁ, וְלֹא בִּגְבָבָא, לֹא בְּעֵצִים, וְלֹא בְּנוֹצָה, וְלֹא בִּכְנָפֵי יוֹנָה, וְלֹא בִּנְסֹרֶת שֶׁל חֲרָשִׁין, וְלֹא בִּנְעֹרֶת שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְלֹא בַּגְּדוּרוֹת וְלֹא בַקְּצוּצוֹת, וְלֹא בְּקֶמְחִין וְלֹא בַסְּלָתוֹת. וְלֹא יִתֵּן תֶּבֶן עַל גַּבֵּי הַדָּם וִיכַסֶּה. אֲבָל מְכַסֶּה בְּסִיד, בְּגִפְסִים, וּבְחָרָסִים שֶׁכְּתָשָׁם וַעֲשָׂאָן עָפָר. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁהוּא מִין עָפָר, בּוֹלֵעַ וּמַצְמִיחַ - מְכַסִּין בּוֹ. וְכָל שֶׁאֵינוֹ מַצְמִיחַ - אֵין מְכַסִּין בּוֹ.

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בְּכֹלְאַיִם וּבַכּוּי. נוֹהֵג בְּשִׁתֵּי יְרֵכוֹת: בַּיָּרֵךְ שֶׁל יָמִין וּבְיָרֵךְ שֶׁל שְׂמאל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין נוֹהֵג אֶלָּא בְּאַחַת; דַּעַת מַכְרַעַת שֶׁהִיא שֶׁל יָמִין. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּף יָרֵךְ - גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בּוֹ. כָּל שֶׁאֵין בּוֹ כַּף יָרֵךְ - אֵין גִּיד הַנָּשֶׁה נוֹהֵג בּוֹ. נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ אָסוּר; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין נוֹהֵג בַּשְּׁלִיל וְחֶלְבּוֹ מֻתָּר; דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נֶאֱמָנִין עָלָיו וְעַל הַחֶלֶב. הַשּׁוֹלֵחַ יָרֵךְ מְחֻתֶּכֶת לַחֲבֵרוֹ - צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. שְׁלָמָה - אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. הַלּוֹקֵחַ יָרֵךְ מְחֻתֶּכֶת מִן הַטַּבָּח - אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. שְׁלָמָה - צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה. הַמּוֹכֵר יָרֵךְ מְחֻתֶּכֶת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים - אֵין צָרִיךְ לְהַפְרִישׁ מִמֶּנָּה גִּיד הַנָּשֶׁה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִמְכְּרֶנָּה לוֹ בִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל, מִפְּנֵי שֶׁחוֹזֵר וְלוֹקְחָהּ הֵימֶנּוּ. וּמִשּׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים אָמְרוּ אֵין מוֹכְרִין בָּשָׂר שֶׁל נְבֵלָה וְשֶׁל טְרֵפוֹת לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, מִפְּנֵי שֶׁחוֹזֵר וּמַאֲכִילָן לְיִשְׂרָאֵל. דָּבָר אַחֵר: שֶׁאֵין

תּוֹסֶפְתָּא

מַאֲכִילִין אֶת הָאָדָם בְּטָעוּת. וּמְשׁוּם שְׁנֵי דְּבָרִים אָמְרוּ לֹא יֹאמַר אָדָם יִשְׂרָאֵל לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים: ׳קַח לִי בָּשָׂר מְשׁוּם נְבֵלוֹת וּמְשׁוּם טְרֵפוֹת׳. דָּבָר אַחֵר: מְשׁוּם אוֹנְסִין.

ב. גִּיד הַנָּשֶׁה מְחַסֵּט אַחֲרָיו כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, וְנוֹטֵל הַשָּׁמָן שֶׁלּוֹ - הֲרֵי זֶה מֻתָּר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: נוֹטְלוֹ מִן הַשּׁוֹק שֶׁל יֶרֶךְ. שְׁנֵי גִּידִים הֵן: הַחִיצוֹן סָמוּךְ לַבָּשָׂר - אָסוּר, וְחַיָּבִין עָלָיו. הַפְּנִימִי סָמוּךְ לָעֶצֶם - אָסוּר, וְאֵין חַיָּבִין עָלָיו. הָאוֹכֵל מִגִּיד הַנָּשֶׁה כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר, עַד שֶׁיֹּאכַל מִשְּׁנֵיהֶם. אָכְלוֹ וְאֵין בּוֹ כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. רַבִּי יְהוּדָה פּוֹטֵר עַד שֶׁיְּהֵא בּוֹ כַּזַּיִת. אָכַל שְׁנֵי גִידִים מִשְּׁתֵּי יְרֵכוֹת, מִשְּׁתֵּי בְּהֵמוֹת - סוֹפֵג שְׁמוֹנִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ סוֹפֵג אֶלָּא אַרְבָּעִים.

ג. יֶרֶךְ שֶׁבִּשְּׁלָהּ בְּגִיד הַנָּשֶׁה שֶׁלָּהּ, אִם בִּשְּׁלָהּ בְּנוֹתַן טַעַם - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. כֵּיצַד מְשַׁעֲרִין אוֹתָהּ? כְּבָשָׂר בַּלֶּפֶת. נִתְבַּשְּׁלָה עִם הַגִּידִים - הֲרֵי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמֵר: אֵין בְּגִיד בְּנוֹתֵן טַעַם. חֲתִיכָה אֲסוּרָה שֶׁנִּתְעָרְבָה בַּחֲתִיכוֹת, אֲפִלּוּ הֵן אֶלֶף - כֻּלָּן אֲסוּרוֹת. הִרְטִב - בְּנוֹתֵן טַעַם. נִמּוֹחָה - הֲרֵי זֶה בְּנוֹתֵן טַעַם.

ד. נוֹהֵג בַּטְּהוֹרָה וְאֵין נוֹהֵג בַּטְּמֵאָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף בַּטְּמֵאָה, מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּרִין קֹדֶם לְמַתַּן תּוֹרָה. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: אֵינוֹ אוֹמֵר "עַל כֵּן לֹא יֹאכְלוּ בְּנֵי יַעֲקֹב רֹאובֵן וְשִׁמְעוֹן אֶת גִּיד הַנָּשֶׁה", אֶלָּא "בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - אֵלּוּ שֶׁעוֹמְדִין לִפְנֵי הַר סִינַי. אֶלָּא לָמָּה כָתְבוּ שָׁם? לְהוֹדִיעַ בַּמָּה נֶאֱסַר אֲבָר מִן הַחַי! נוֹהֵג בִּבְהֵמָה טְמֵאָה כַּטְּהוֹרָה, מִפְּנֵי שֶׁאֲסוּרוֹ נוֹהֵג בִּבְנֵי נֹחַ כְּיִשְׂרָאֵל, וְחַיָּב עָלָיו מִשּׁוּם א�ֵבֶר מִן הַחַי, וּמִשּׁוּם בְּהֵמָה טְמֵאָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵינוֹ חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם אֵבֶר מִן הַחַי, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים יב, כג): "לֹא תֹאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר", אֶת שֶׁאֲסוּרוֹ מִשּׁוּם "כַּל תֹּאכַל הַנֶּפֶשׁ עִם הַבָּשָׂר" - חַיָּבִין עָלָיו, יָצְאת בְּהֵמָה טְמֵאָה שֶׁכְּלָהּ אֲסוּרָה. הָאוֹכֵל אֵבֶר מִן הַחַי עוֹבֵר בְּ׳לֹא תַעֲשֶׂה׳, חֵלֶב מִן הַחַי חַיָּבִין עָלָיו. חֵלֶב מִן הַחַי חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין - מִשּׁוּם חֵלֶב וּמִשּׁוּם חַי. דָּם מִן הַחַי - חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין. מִשּׁוּם דָּם וּמִשּׁוּם חַי, אֵבֶר מִן הַחַי חַיָּב מִשּׁוּם נְבֵלָה. דַּם מִן הַמְקֻדָּשִׁין חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין, מִשּׁוּם דָּם וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין חַיָּב אֶלָּא מִשּׁוּם לָאו אֶחָד בִּלְבַד. אֵלְיָה מִן הַמְקֻדָּשִׁין חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין, מִשּׁוּם אֵלְיָה וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין. חֵלֶב מִן הַמְקֻדָּשִׁין חַיָּב מִשּׁוּם שְׁנֵי לָאוִין, מִשּׁוּם חֵלֶב וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין. רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב שְׁלֹשָׁה, מִשּׁוּם חֵלֶב, וּמִשּׁוּם מְקֻדָּשִׁין, וּמִשּׁוּם חֵלֶב שֶׁל מְקֻדָּשִׁין.

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. בָּשָׂר בֶּחָלָב נוֹהֵג בָּאָרֶץ וּבְחוּץ לָאָרֶץ, בְּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בְּפְנֵי הַבַּיִת, בַּחֻלִּין וּבַמְקֻדָּשִׁים. הַנּוֹדֵר מִן הַבָּשָׂר - אָסוּר בְּכָל מִין בָּשָׂר, וּמֻתָּר בִּבְשַׂר דָּגִים וַחֲגָבִים. הָעוֹף לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: זֶה מִקּוּלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: עוֹלֶה וְאֵין נֶאֱכָל. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: לֹא עוֹלֶה וְלֹא נֶאֱכָל. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: הָעוֹף עוֹלֶה עִם הַגְּבִינָה עַל הַשֻּׁלְחָן. אַפִּיקוֹלוֹס אוֹמֵר: אֵין נֶאֱכָל. אֲחֵרִים אוֹמְרִים מִשְּׁמוֹ: אַף נֶאֱכָל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּשֻׁלְחָן שֶׁהוּא שֶׁל מַאֲכָל, אֲבָל בְּשֻׁלְחָן שֶׁאֵינוֹ שֶׁל מַאֲכָל - נוֹתֵן אָדָם חֲתִיכָה בְּצַד זֶה וּגְבִינָה בְּצַד זֶה. נוֹתֵן בַּקֻּפּוּד וּבַמַּחוֹק, וּמַפְשִׁילָן לַאֲחוֹרָיו, הֲרֵי לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בְּשֻׁלְחָן שֶׁהוּא שֶׁל מַאֲכָל. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אַף שֻׁלְחָן שֶׁל מַאֲכָל. שְׁנַיִם שֶׁנִּכְנְסוּ לַפַּנְדָּק, זֶה בָּא מִן הַצָּפוֹן וְזֶה בָּא מִן הַדָּרוֹם, זֶה אוֹכֵל בַּחֲתִיכָתוֹ, וְזֶה אוֹכֵל בִּגְבִינָתוֹ, וְאֵין חוֹשְׁשִׁין, הֲרֵי לֹא אָסְרוּ אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁכָּלוּ תְּפִיסָה אַחַת.

ב. טִפַּת חָלָב שֶׁנָּפְלָה עַל הַחֲתִיכָה, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם יֵשׁ בְּנוֹתֵן טַעַם בְּאוֹתָהּ

תּוֹסֶפְתָּא

חֲתִיכָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בְּאוֹתוֹ הַקְּדָרָה. אָמַר רַבִּי: נִרְאִין דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה בִּזְמַן שֶׁלֹּא נִעֵר וְלֹא כִסָּה, וְדִבְרֵי חֲכָמִים בִּזְמַן שֶׁנִּעֵר וְכִסָּה. חַם לְתוֹךְ חַם וְצוֹנֵן לְתוֹךְ חַם - אָסוּר. חַם לְתוֹךְ צוֹנֵן - מְדִיחוֹ וְאוֹכְלוֹ. כָּחָל שֶׁל מְנִיקָה - קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת חֶלְבּוֹ. לֹא קוֹרְעוֹ - אֵין עוֹבֵר עָלָיו. הַלֵּב - קוֹרְעוֹ וּמוֹצִיא אֶת דָּמוֹ. אִם בִּשְּׁלוֹ - קוֹרְעוֹ לְאַחַר בִּשּׁוּלוֹ.

ג. כָּחָל שֶׁבִּשְּׁלוֹ בְּחֶלְבּוֹ - מֻתָּר. קִבָּה שֶׁבִּשְּׁלָהּ - חַיָּב. הַמְבַשֵּׁל בָּשָׂר בֶּחָלָב - הֲרֵי זֶה חַיָּב. כַּמָּה יְבַשְּׁלָהּ וְיֵהָא חַיָּב? כַּחֲצִי זַיִת בָּשָׂר וְכַחֲצִי זַיִת חָלָב, כְּדֵי שֶׁיְּהוּ זֶה בְּכָזַיִת. כְּשֵׁם שֶׁחַיָּב עַל בִּשּׁוּלוֹ - כָּךְ חַיָּב עַל אֲכִילָתוֹ. כַּמָּה יֹאכַל וְיֵהָא חַיָּב? כְּדֵי שֶׁיֵּהָא נֶאֱכָל מִשּׁוּם בִּשּׁוּל. הַמְבַשֵּׁל בִּמֵי חָלָב - פָּטוּר. בַּחֲלֵב זָכָר - פָּטוּר. דָּם שֶׁבִּשֵּׁל בֶּחָלָב - פָּטוּר. הָעֲצָמוֹת, וְהַגִּידִים, וְהַקְּרָנַיִם, וְהַטְּלָפַיִם, שֶׁבִּשְּׁלָן בֶּחָלָב - פָּטוּר. הַפִּגּוּל וְהַנּוֹתָר וְהַטָּמֵא שֶׁבִּשְּׁלָן בֶּחָלָב - חַיָּב עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּגּוּל נוֹתָר וְטָמֵא. בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְהוֹרָה - אָסוּר בִּרְפוּאָה וּבַהֲנָאָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בַּהֲנָאָה. בְּשַׂר בְּהֵמָה טְהוֹרָה בַּחֲלֵב חַיָּה טְמֵאָה. בְּשַׂר חַיָּה וְעוֹפוֹת טְהוֹרִין בַּחֲלֵב בְּהֵמָה טְמֵאָה. רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר עַל בִּשּׁוּלוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר "גְּדִי גְּדִי" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים.

ד. קִבָּה שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁל נְבֵלָה - הֲרֵי זוֹ אֲסוּרָה. חֲזְרוּ לוֹמַר: מַעֲמִידִין בְּקִיבַּת עוֹבֵד כּוֹכָבִים וּבְקִיבַּת נְבֵלָה וְאֵין חוֹשְׁשִׁין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כְּשֵׁרָה שֶׁיְּנָקָה מִן הַטְּרֵפָה - קִיבָּתָהּ אֲסוּרָה. וּטְרֵפָה שֶׁיְּנָקָה מִן הַכְּשֵׁרָה - קִיבָּתָהּ מֻתֶּרֶת, מִפְּנֵי שֶׁכְּנוּס בְּמֵעֶיהָ חָלָב.

ה. חֹמֶר בְּחֵלֶב מִבָּשָׂר, וּבָשָׂר מִבַּחֵלֶב, שֶׁהַחֵלֶב נוֹהֵג בַּחַי, וְקָרֵב עַל גַּבֵּי הָאִישִׁים, וּמוֹעֲלִין בּוֹ, וְחַיָּבִין עָלָיו מִשּׁוּם פִּגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּשָׂר, שֶׁהַדָּם מַתִּיר מַכְשִׁיר וּמְפַגֵּל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּחֶלֶב.

ו. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הָאֶלֶל שֶׁכְּנוּסוֹ וְיֵשׁ בּוֹ כַּזַּיִת - הֲרֵי זֶה חַיָּב. עוֹר פַּרְסוֹת בְּהֵמָה דַּקָּה - הֲרֵי הוּא כִּבְשָׂרָהּ. וְכֻלָּן שֶׁעִבְּדוּ, אוֹ שֶׁהִלֵּךְ

הַשָּׁלֵם

בָּהֶן כְּדֵי עֲבוֹדָה - טְהוֹרִין מִשּׁוּם עוֹר, וּטְמֵאִין מִשּׁוּם בָּשָׂר, חוּץ מֵעוֹר הָאָדָם מִפְּנֵי שֶׁמְּטַמְּאָתוֹ לְעוֹלָם, מִכָּאן אָמְרוּ: לְגִיּוֹן עוֹבֵר מִמָּקוֹם לְמָקוֹם - הַמַּאֲהִיל עָלָיו טָמֵא. אֵין לְךָ לְגִיּוֹן שֶׁאֵין בּוֹ קְרָקַפְלִין. וְכֻלָּן שֶׁנִּמְלְחוּ - הֲרֵי אֵלּוּ כַּעֲבוּדִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלְּטָאָה אֵין לָהּ עוֹר. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר: שְׁמוֹנָה שְׁרָצִים יֵשׁ לָהֶן עוֹרוֹת: הַצָּדָן, וְהוֹרְגָן, וְהַחוֹבֵל בָּהֶן, וְהָעוֹשֶׂה בָּהֶן חֲבוּרָה - הֲרֵי זֶה חַיָּב. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין עוֹר אֶלָּא מַה שֶּׁמָּנוּ חֲכָמִים. הַמַּפְשִׁיט בִּבְהֵמָה וּבְחַיָּה וּבְטֻמְאָה, וּבַדָּקָה וּבַגַּסָּה - לִשְׁטֹחַ כְּדֵי אֲחִיזָה. וְכַמָּה הוּא כְּדֵי אֲחִיזָה? מְלֹא טֶפַח כָּפוּל. הַמַּפְשִׁיט כְּשְׁעוֹר הַזֶּה, הַנּוֹגֵעַ בַּמַּפְשֵׁט - טָהוֹר. בְּעוֹר שֶׁל צַוָּאר - טָמֵא. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר: הַנּוֹגֵעַ בְּעוֹר שֶׁל צַוָּאר - טָהוֹר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא נוֹתְקוֹ. רַבִּי דּוֹסְתַּאי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַמַּפְשִׁיט בְּשְׂרָצִים - כֻּלּוֹ חָבוּר אֶחָד הוּא. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: עוֹר שֶׁיֵּשׁ לוֹ כַּזַּיִת בָּשָׂר, הַנּוֹגֵעַ בְּעוֹר שֶׁכְּנֶגֶד הַבָּשָׂר, מְאַחֲרִיו - טָמֵא. בֵּיצַת הַשֶּׁרֶץ: מְרֻקֶּמֶת - טְהוֹרָה. וְכַמָּה הִיא רִיקוּמָהּ? כְּדֵי שֶׁיֵּרָאֶה שֶׁרֶץ מִתּוֹכָהּ. נִקְּבָה כָּל שֶׁהוּא - טְמֵאָה. וְכַמָּה יְהֵא הַנֶּקֶב? מְלֹא שְׂעָרָה. הָאֹבֶר וְהַבָּשָׂר הַמְדֻלְדָּלִין, בַּבְּהֵמָה - מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵין מְטַמְּאִין טֻמְאַת אוֹכָלִין.

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. הַזְּרוֹעַ וְהַלְּחָיַיִם וְהַקֵּבָה, נוֹהֲגִין בַּכְּלָאִים וּבַכּוֹי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם מִן הָרֶחֶל וּמִן הַגְּדִי - נוֹהֲגִין בּוֹ. מִן הַכּוֹי - הַמּוֹצִיא מֻחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. הַשּׁוֹחֵט לִרְפוּאָה, לַאֲכִילַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְלַאֲכִילַת כְּלָבִים - חַיָּב בְּמַתָּנוֹת. הַשּׁוֹחֵט וְנִתְנַבְּלָה בְּיָדוֹ, הַנּוֹחֵר וְהַמְעַקֵּר, וּשְׁחִיטַת עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁמָּכְרוּ בְּהֶמְתָּן לְיִשְׂרָאֵל לְשְׁחוֹט - חַיָּב בְּמַתָּנוֹת. נִשְׁחֲטָה בִּרְשׁוּתָן וְאַחַר כָּךְ מְכָרוּהָ לוֹ - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת. יִשְׂרָאֵל שֶׁמָּכַר בְּהֶמְתּוֹ לַכֹּהֵן לִשְׁחוֹט - פָּטוּר מִן

תּוֹסֶפְתָּא

הַמַּתָּנוֹת. נִשְׁחֲטָה בִּרְשׁוּתוֹ וְאַחַר כָּךְ מְכָרָהּ לוֹ - חַיָּב בַּמַּתָּנוֹת.

ב. כֹּהֵן - פָּטוּר. וְהַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן - פָּטוּר. עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פָּטוּר. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים - פָּטוּר. הַמִּשְׁתַּתֵּף עִם הַכֹּהֵן צָרִיךְ לְרַשֵּׁם, עִם עוֹבֵד כּוֹכָבִים - אֵינוֹ צָרִיךְ לְרַשֵּׁם. וּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין - אֵין צָרִיךְ לְרַשֵּׁם. אָמַר לוֹ כֹּהֵן: כָּלָה שֶׁלְּךָ וְהַיָּד שֶׁלִּי, אֶפְלוּ אֶחָד מִמֵּאָה בַּיָּד - פָּטוּר מִן הַזְּרוֹעַ. כָּלָה שֶׁלְּךָ וְהָרֹאשׁ שֶׁלִּי, אֶפְלוּ אֶחָד מִמֵּאָה - פָּטוּר מִן הַלֶּחִי. כָּלָה שֶׁלְּךָ וּבְנֵי מֵעַיִם שֶׁלִּי, אֶפְלוּ אֶחָד מִמֵּאָה מִבְּנֵי מֵעַיִם - פָּטוּר מִן הַקֵּבָה. מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַפְשִׁיט אֶת הָרֹאשׁ - אֵינוֹ רַשַּׁאי לְהַפְשִׁיט אֶת הַלֶּחִי. לִמְלוֹג אֶת הָעֲגָלִים - אֵינוֹ רַשַּׁאי לִמְלוֹג אֶת הַזְּרוֹעַ. וְאִם יֵשׁ כֹּהֵן - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן. וְאִם לָאו - מַעֲלֶה אוֹתָן דְּמִים. מָכַר לוֹ יַד כְּמוֹת שֶׁהִיא, וְרֹאשׁ כְּמוֹת שֶׁהוּא, וּבְנֵי מֵעַיִם כְּמוֹת שֶׁהֵן - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וְאֵין מְנַכֶּה לוֹ מִן הַטַּבָּח אֶת הַדְּמִים. לָקַח הֵימֶנּוּ בְּמִשְׁקָל - נוֹתְנָן לַכֹּהֵן וּמְנַכֶּה מִן הַטַּבָּח אֶת הַדְּמִים. מַתָּנוֹת אֵין בָּהֶם מִשּׁוּם קְדֻשָּׁה, אֶפְלוּ מוֹכְרָן לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ נוֹתְנָן לְפָנֵי כַּלְבּוֹ - אֵין בָּהֶן אֶלָּא מִצְוַת כְּהֻנָּה בִּלְבַד. הַמְשֻׁלָּחַ בָּשָׂר לַחֲבֵרוֹ, וְהָיוּ בוֹ מַתָּנוֹת, אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא מַתְּנוֹת כְּהֻנָּה הֵן.

ג. אֵי זֶה הוּא הַזְּרוֹעַ? נוֹטְלוֹ מִבֵּית הַפֶּרֶק, וְכָל הַפֶּרֶק עִמּוֹ, בְּזְרוֹעַ שֶׁל מֻקְדָּשִׁין, בִּזְרוֹעַ שֶׁל גְּבוּלִין. אֵיזֶה הוּא לֶחִי? נוֹטְלוֹ מִבֵּית הַשְּׁחִיטָה וְכָל בֵּית הַשְּׁחִיטָה עִמּוֹ. קֵבָה כְּמַשְׁמָעוֹ, חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה - נוֹתְנוֹ לַכֹּהֵן. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: נָהֲגוּ כֹּהֲנִים עַיִן יָפָה, שֶׁיִּהוּ נוֹתְנִין אוֹתוֹ לַבְּעָלִים. זְרוֹעַ - זֶה זְרוֹעַ שֶׁל יָמִין! אַתָּה אוֹמֵר "זֶה זְרוֹעַ שֶׁל יָמִין" אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא שְׂמֹאל? הֲרֵי אַתָּה דָּן: הוֹאִיל וְשׂוֹק מַתָּנָה לַכֹּהֵן, וּזְרוֹעַ מַתָּנָה לַכֹּהֵן, מָה שׂוֹק אֵינוֹ נוֹהֵג אֶלָּא בִּימִין, אַף זְרוֹעַ לֹא יְנַהֵג אֶלָּא בִּימִין. שׂוֹק - מֵאַרְכּוּבָה וּלְמַטָּה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאַרְכּוּבָה וּלְמַעְלָה. אֵיזֶה הוּא חָזֶה? כָּל שֶׁרוֹאֶה אֶת הָאָרֶץ, מִלְמַעְלָה - וְעַד שֶׁמַּגִּיעַ לַצַּוָּאר. מִלְמַטָּה - עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַכֶּרֶס. חוֹתְכוֹ וְנוֹטְלוֹ מִבֵּין שְׁתֵּי דְּפָנוֹת מִכָּן וּמִכָּן. וְאֵיזֶהוּ אַלְיָה? חוֹתֵךְ וְיוֹרֵד עַד שֶׁמַּגִּיעַ לָעֻצָּה. נִכְנָס לִפְנִים מִן הָעֻצָּה, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לַפֶּרֶק, חוֹתֵךְ וְנוֹטֵל אֶת כֻּלָּהּ. וְאֵלּוּ הֵן אֲמוּרִין: שְׁתֵּי כְּלָיוֹת וְיוֹתֶרֶת הַכָּבֵד וְאַלְיָה. וְאֵלּוּ הֵן הַחֲלָבִים: הַחֵלֶב הַמְכַסֶּה אֶת הַקֶּרֶב - זֶה הוּא חֵלֶב הַחוֹפֶה אֶת הַכֶּרֶס. "וְאֶת כָּל הַחֵלֶב אֲשֶׁר עַל הַקֶּרֶב" (ויקרא ג, ג) - זֶה חֵלֶב שֶׁעַל הַדַּקִּין; דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה. וַחֲכָמִים לֹא הוֹדוּ לוֹ. שֶׁעַל הַכְּסָלִים, שֶׁבֵּין פְּקוּקֹרוֹת - שֶׁהוּא מְחַטֵּט אַחֲרָיו כָּל מָקוֹם שֶׁהוּא וְנוֹטֵל; דִּבְרֵי רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: חֵלֶב שֶׁעַל הַקֵּבָה תּוֹתֵב קֵרוּם נְקֵלָף. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: קֵרוּם וְנִקְלָף - אֲסוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: קֵרוּם שֶׁעַל הַכְּלָיָא - אָסוּר, וְחַיָּבִים עָלָיו. גִּידִים שֶׁבַּכְּלָיוֹת וּבַמֻּקְדָּשִׁין - אֲסוּרִין, וְאֵין חַיָּבִין עֲלֵיהֶן.

מַסֶּכֶת חֻלִּין פֶּרֶק עֲשִׂירִי

י. רֹאשׁית הַגֵּז נוֹהֵג בַּטְּרֵפָה, וְאֵינוֹ נוֹהֵג בַּמֵּתָה, וְנוֹהֵג בַּכִּלְאַיִם וּבַכּוּי. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: בְּכִלְאַיִם - מִן הָרָחֵל וּמִן הַגְּדִי נוֹהֵג בּוֹ. מִן הַכּוּי - אֵין נוֹהֵגִין בּוֹ. כֹּהֵן וְעוֹבֵד כּוֹכָבִים שֶׁנָּתְנוּ בְּהֶמְתָּן לְיִשְׂרָאֵל - פָּטוּר מֵרֹאשִׁית הַגֵּז. זֶה חֹמֶר בַּלְּחָיַיִם וּבַקֵּבָה מֵרֹאשִׁית הַגֵּז. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּמָן קְבוּעַ לְהֶקְדֵּשָׁן, וְנִפְדּוּ - חַיָּבִין בְּרֹאשִׁית הַגֵּז. אֲבָל אִם קָדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן אוֹ מוּם עוֹבֵר לְהֶקְדֵּשָׁן, לְאַחַר מִכָּאן נוֹלָד לָהֶן מוּם וְנִפְדּוּ - פְּטוּרִין מֵרֹאשִׁית הַגֵּז. הַגּוֹזֵז עִזָּיו - פָּטוּר מֵרֹאשִׁית הַגֵּז. הַשּׁוֹטֵף רְחָלָיו - חַיָּב בְּרֹאשִׁית הַגֵּז. הַלּוֹקֵחַ מִבַּעַל הַבַּיִת - חַיָּב. וְרַבִּי אֶלְעָאי פּוֹטֵר. הַשְּׁתָפִין - חַיָּבִין. רַבִּי עֲקִיבָא פּוֹטֵר. רַבִּי אֶלְעָאי אוֹמֵר: אֵין רֹאשִׁית אֶלָּא שֵׁשׁ אַחֲרִיָּה אַחֲרִית. "גֵּז צֹאנְךָ" - אַרְבַּע. "תִּתֵּן לוֹ" - חָמֵשׁ. חָמֵשׁ רְחָלוֹת גּוֹזְזוֹת מָנֶה, מָנֶה וּפְרָס שֶׁהֵן שִׁבְעִים וַחֲמִשָּׁה סְלָעִים - חַיָּבוֹת בְּרֹאשִׁית הַגֵּז; דִּבְרֵי רַבִּי דּוֹסָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חָמֵשׁ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

רְחָלוֹת גּוֹזְזוֹת כָּל שֶׁהֵן. כַּמָּה נוֹתֵן לוֹ? מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים בִּיהוּדָה שֶׁהֵן עֶשְׂרָה סְלָעִים בַּגָּלִיל. מְלֻבָּן וְלֹא צוֹאִי, וְלֹא שֶׁיְּלַבְּנֵנוּ וְיִתְּנֵנוּ לוֹ, אֶלָּא נוֹתֵן לְצֶמֶר צוֹאִי, כְּדֵי שֶׁיְּלַבְּנֵנוּ, וְיַעֲמֹד בְּיָדוֹ מִשְׁקַל חֲמֵשׁ סְלָעִים בִּיהוּדָה, שֶׁהֵן עֶשְׂרָה סְלָעִים בַּגָּלִיל, שֶׁנֶּאֱמַר: ״תִּתֵּן לוֹ״ - שֶׁיְּהֵא בּוֹ כְּדֵי מַתָּנָה. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי צֹאן, גּוֹזֵז וּמַנִּיחַ, גּוֹזֵז וּמַנִּיחַ, אַף עַל פִּי שֶׁעָתִיד לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶן - אֵין מְצָטָרְפוֹת. הָיוּ לוֹ חֲמֵשׁ גּוֹזֵז וּמַנִּיחַ, אֲפִלּוּ שְׁתַּיִם וְשָׁלֹשׁ שָׁנִים - הֲרֵי אֵלּוּ מְצָטָרְפוֹת. צָבְעָן טָוְאָן וּמְכָרָן - אֵין מְצָטָרְפוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: צָבְעָן - הֲרֵי אֵלּוּ מְצָטָרְפוֹת. הַמַּפְרִישׁ גִּזָּז צֹאנוֹ וְאָבַד - חַיָּב בְּאַחֲרָיוּת. רֵאשִׁית הַגֵּז - מְצֻוָּתָהּ בַּתְּחִלָּה. אִם נָתַן, בֵּין בַּתְּחִלָּה בֵּין בָּאֶמְצַע וּבֵין בַּסּוֹף - יָצָא. כַּמָּה שִׁעוּרָהּ? אֶחָד מִשִּׁשִּׁים כַּתְּרוּמָה. הַלּוֹקֵחַ גִּזָּז צֹאנוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וְלֹא הִפְרִישׁ הֵימֶנּוּ רֵאשִׁית הַגֵּז - הַלּוֹקֵחַ פָּטוּר. חֹמֶר בַּזְּרוֹעַ וּבַלְּחָיַיִם וּבַקֵּבָה מִבְּרֵאשִׁית הַגֵּז. אֻוְזִין וְתַרְנְגוֹלִין וְיוֹנִין הַרְדָּסִיּוֹת שֶׁמְּרָדוּ, אוֹ שֶׁקִּנְּנוּ בַּפַּרְדֵּס - חַיָּבִין בְּשִׁלּוּחַ.

ב. זָכָר - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. קוֹרֵא זָכָר; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְחַיֵּב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. עוֹף טָמֵא - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. עוֹף טָהוֹר רוֹבֵץ עַל בֵּיצֵי עוֹף שֶׁאֵינוֹ מִינוֹ - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. הָיְתָה עוֹמֶדֶת בֵּינֵיהֶן - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת עַל גַּבֵּיהֶן - חַיָּב לְשַׁלֵּחַ. הָיְתָה מְעוֹפֶפֶת, בִּזְמַן שֶׁכְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בָּהֶן - פָּטוּר לְשַׁלֵּחַ. אֵין כְּנָפֶיהָ נוֹגְעוֹת בָּהֶן - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אִם אֶפְרוֹחִים - הַטָּרָפָה פְּטוּרָה מִלְּשַׁלֵּחַ. בֵּיצִים - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אֶפְרוֹחִים שֶׁפָּרְחוּ וְאֵין צְרִיכִין לְאִמָּן - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. נָטַל אֶת הָאֵם וְלֹא הִסְפִּיק לִטּוֹל אֶת הַבָּנִים עַד שֶׁמֵּתוּ, אוֹ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ טְרֵפָה - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. נָטַל אֶת הָאֵם וְאַחַר כָּךְ נָטַל אֶת הַבָּנִים - חַיָּב לְשַׁלֵּחַ. נָטַל אֶת הַבָּנִים וְאַחַר כָּךְ נָטַל אֶת הָאֵם - פָּטוּר מִלְּשַׁלֵּחַ. אֶחָד נוֹטֵל אֶת הָאֵם וְאֶחָד נוֹטֵל אֶת הַבָּנִים - הַנּוֹטֵל אֶת הָאֵם חַיָּב. הַמּוֹצִיא קֵן בְּבוּרוֹת בַּשִּׁיחִין וּבַמְּעָרוֹת - מְתָרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל וְחַיָּבוֹת בְּשִׁלּוּחַ. וְאִם מְקֻשָּׁרוֹת - אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל וּפְטוּרוֹת מִן הַשִּׁלּוּחַ. יוֹנֵי שׁוֹבָךְ וְיוֹנֵי עֲלִיָּה - חַיָּבוֹת בְּשִׁלּוּחַ, וַאֲסוּרוֹת מִשּׁוּם גָּזֵל מִפְּנֵי דַּרְכֵי שָׁלוֹם.

ג. הַמּוֹצֵא קֵן - לֹא יְטַהֵר בָּהּ אֶת הַמִּצְרָע, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְלָקַח״. הַנּוֹטֵל אֵם מֵעַל הַבָּנִים; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לוֹקֶה וְאֵינוֹ מְשַׁלֵּחַ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְשַׁלֵּחַ וְאֵינוֹ לוֹקֶה. זֶה הַכְּלָל, כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ קוּם עֲשֵׂה - אֵין חַיָּבִין עֲלֶיהָ. לֹא יִטּוֹל אָדָם אֵם מֵעַל הַבָּנִים, וַאֲפִלּוּ לְטַהֵר בָּהּ אֶת הַמִּצְרָע, מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲבָדָה בָּהּ עֲבֵרָה; רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֵין לְךָ מִצְוָה בַּתּוֹרָה שֶׁאֵין מַתַּן שְׂכָרָהּ בְּצִדָּהּ, וּתְחִית הַמֵּתִים כְּתוּבָה בָּהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כב, ז): ״שַׁלֵּחַ תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם״ וְגוֹ׳. עָלָה זֶה לְרֹאשׁ הָאִילָן וְנָפַל וָמֵת, אוֹ לְרֹאשׁ הַבִּנְיָן וְנָפַל וּמֵת, הֵיכָן טוּבוֹ שֶׁל זֶה? אֱמוֹר מֵעַתָּה: ״לְמַעַן יִיטַב לָךְ״ - בְּעוֹלָם הַטּוֹב; ״וְהַאֲרַכְתָּ יָמִים״ - בְּעוֹלָם אָרוֹךְ;

מַסֶּכֶת בְּכוֹרוֹת פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. הַלּוֹקֵחַ עֻבָּר חֲמוֹרוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְהַמּוֹכֵר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, וְהַמִּשְׁתַּתֵּף לוֹ, הַנּוֹתֵן לוֹ בִּשְׁתָּפוּת, וְהַמְקַבֵּל הֵימֶנּוּ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקַבָּלָה - פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ג, יג): ״בְּיִשְׂרָאֵל״ - וְלֹא בַּאֲחֵרִים. וְכֵן אַתָּה אוֹמֵר בַּכֹּהֲנִים וּבַלְוִיִּם, מִפְּנֵי שֶׁהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם חַיָּבִין בַּבְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, יָכוֹל יְהוּ חַיָּבִין בִּבְכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה? תַּלְמוּד לוֹמַר (שָׁם ח, יז): ״בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה״ - אֶת שֶׁיֵּשׁ לְךָ בּוֹ בָּאָדָם, יֵשׁ לְךָ בּוֹ בַּבְּהֵמָה, אֶת שֶׁאֵין לְךָ בּוֹ בָּאָדָם - אֵין לְךָ בּוֹ בַּבְּהֵמָה, יָצְאוּ לְוִיִּם מִבְּכוֹר בְּהֵמָה טְמֵאָה, אֲבָל אֵין נוֹתְנִין פִּדְיוֹן הַבֵּן וּפִדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר, אֶלָּא לַכֹּהֲנִים בִּלְבַד.

ב. בְּכָל בְּהֵמָה טְמֵאָה אֵין לְךָ שֶׁחַיָּב בַּבְּכוֹרָה אֶלָּא חֲמוֹר בִּלְבַד. בְּכָל חַיָּה אֵין לְךָ שֶׁאָסוּר מִשּׁוּם מְחִיר אֶלָּא כֶּלֶב בִּלְבַד. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל הַמְקֻיָּם מִצְוַת

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

פֶּטֶר חֲמוֹר - מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ קַיִּם מִצְוַת בְּהֵמָה טְמֵאָה כָּלָהּ, וְכָל הַמְבַטֵּל מִצְוַת פֶּטֶר חֲמוֹר מַעֲלִין עָלָיו כְּאִלּוּ בִּטֵּל מִצְוַת בְּהֵמָה טְמֵאָה כָּלָהּ. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (בְּמִדְבַּר יח, יז): "אַךְ בְּכוֹר שׁוֹר אוֹ בְּכוֹר כֶּשֶׂב אוֹ בְּכוֹר עֵז לֹא תִפְדֶּה קֹדֶשׁ הֵם". "בְּכוֹר שׁוֹר" - עַד שֶׁיֵּהֵא הַיּוֹלֵד וְהַנּוֹלָד שׁוֹר. בְּכוֹר כֶּשֶׂב - עַד שֶׁיֵּהֵא הַיּוֹלֵד וְהַנּוֹלָד כֶּשֶׂב. בְּכוֹר עֵז - עַד שֶׁיֵּהֵא הַיּוֹלֵד וְהַנּוֹלָד עֵז. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִים דּוֹמוֹת לְאִמּוֹ - חַיָּב בַּבְּכוֹרָה.

ג. בְּהֵמָה טְהוֹרָה שֶׁיָּלְדָה מִין בְּהֵמָה טְמֵאָה - מָתָר בָּאֲכִילָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיָּב בַּבְּכוֹרָה. וּטְמֵאָה שֶׁיָּלְדָה בְּהֵמָה טְהוֹרָה - אָסוּר בַּאֲכִילָה, שֶׁהַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא. וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר.

ד. דָּג טָמֵא שֶׁבָּלַע דָּג טָהוֹר - מָתָר בָּאֲכִילָה. וְטָהוֹר שֶׁבָּלַע דָּג - טָמֵא אָסוּר בָּאֲכִילָה, לְפִי שֶׁאֵין גִּדּוּלָיו.

ה. מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ דְּבַשׁ דְּבוֹרִים מָתָר? שֶׁאֵין מוֹצִיאוֹת אוֹתוֹ, אֶלָּא מַכְנִיסוֹת אוֹתוֹ. דְּבַשׁ הַזִּיזִין - אָסוּר, שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא רִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מָה תַּלְמוּד לוֹמַר "גָּמָל, גָּמָל" שְׁתֵּי פְּעָמִים? לְרַבּוֹת אֶת הַגָּמָל הַנּוֹלָד מִן הַפָּרָה, כְּנוֹלַד מִן הַגָּמָלָה, וְאִם רֹאשׁהּ וְרֻבָּהּ דּוֹמֶה לְאִמּוֹ - מָתָר בָּאֲכִילָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הַיּוֹצֵא מִן הַטָּמֵא - טָמֵא, וְהַיּוֹצֵא מִן הַטָּהוֹר - טָהוֹר, שֶׁאֵין בְּהֵמָה טְמֵאָה יוֹלֶדֶת מִן הַטְּהוֹרָה, וְלֹא טְהוֹרָה יוֹלֶדֶת מִן הַטְּמֵאָה, וְלֹא גַּסָּה מִדַּקָּה, וְלֹא דַּקָּה מִגַּסָּה, וְלֹא אָדֹם מִכֻּלָּן, וְלֹא כֻלָּן מֵאָדֹם, אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ: בְּהֵמָה טְהוֹרָה דַּקָּה - יוֹלֶדֶת לַחֲמִשָּׁה חֲדָשִׁים, בְּהֵמָה טְהוֹרָה גַּסָּה - לְתִשְׁעָה חֲדָשִׁים, בְּהֵמָה טְמֵאָה גַּסָּה - לְשִׁנִּים עָשָׂר חֹדֶשׁ, הַכֹּל - לַחֲמִשִּׁים יוֹם, חָתוּל - לַחֲמִשִּׁים וּשְׁנַיִם יוֹם, חֲזִיר - לְשִׁשִּׁים יוֹם, שׁוּעָל וְכָל שְׂרָצִים - לְשִׁשָּׁה חֲדָשִׁים. הַזְּאֵב, וְהָאֲרִי, וְהַדֹּב, וְהַנָּמֵר, וְהַבַּרְדְּלָס, וְהַפִּיל, וְהַקּוֹף, וְהַקִּפּוֹד - לְשָׁלֹשׁ שָׁנִים, וְהַנָּחָשׁ - לְשִׁבַּע שָׁנִים.

הַשָּׁלֵם

הַדּוֹלְפִינִין - מוֹלִידִין וּמְגַדְּלִין כְּאָדָם. דָּג טָמֵא - מַשְׁרִיץ, דָּג טָהוֹר - מֵטִיל בֵּיצִים. קִרְבֵי דָּגִים וְעֵבֶר - אֵין נֶאֱכָלִין אֶלָּא מִן הַמְּמֻחֶה. הָעוֹף - נֶאֱכָל בַּמָּסֹרֶת, נֶאֱמָן צַיָּד לוֹמַר: 'עוֹף זֶה טָהוֹר'.

ו. פָּרָה שֶׁיָּלְדָה מִין שֶׂה - אֵין פּוֹדִין בּוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר, שֶׁכָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר "שֶׂה" תּוֹפֵס כְּבָשִׂים וְעִזִּים גְּדוֹלִים וּקְטַנִּים, זְכָרִים וּנְקֵבוֹת תְּמִימִים וּבַעֲלֵי מוּמִין, פּוֹדֶה בּוֹ שׁוֹנֶה וּמְשַׁלֵּשׁ, וּמְבִיאוֹ בְּנֶדֶר וּנְדָבָה לְחַטָּאתוֹ וְלַאֲשָׁמוֹ, וְחַיָּב בַּבְּכוֹרָה וּבַמַּתָּנוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הַכִּלְאַיִם מִן הָרָחֵל, וּמִן הַגְּדִי - פּוֹדִין בּוֹ. מִן הַחַיָּה - אֵין פּוֹדִין בּוֹ. כְּשֵׁם שֶׁאֵין פּוֹדִין בִּשְׁחוּטָה - כָּךְ אֵין פּוֹדִין בְּפֶטֶר חֲמוֹר שֶׁמֵּת. פֶּטֶר חֲמוֹר - מְצִוָּתוֹ לְקַיְּמוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם, מִכָּאן וָאֵילָךְ, אוֹ פּוֹדוֹ, אוֹ עוֹרְפוֹ. מִכַּמָּה לֹא יִפְחוֹת? רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא יִפְחוֹת מִשָּׁוֶה שֶׁקֶל. אֵיזֶה הוּא פִּדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר? הַנִּכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר, יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ לוֹ סְפֵקוֹת, וְעָמַד וּפָדָאן. וְכֵן כֹּהֵן שֶׁיָּרַשׁ אֶת אָבִיו וְאֶת אִמּוֹ יִשְׂרָאֵל, אוֹ שֶׁנִּתַּן לוֹ בְּמַתָּנָה פֶּטֶר חֲמוֹר לְפִדְיוֹתוֹ. אֵיזֶה הוּא פִּדְיוֹן פֶּטֶר חֲמוֹר? הַנִּכְנָס לַדִּיר לְהִתְעַשֵּׂר, הֲרֵי שֶׁיֵּשׁ לוֹ פֶּטֶר חֲמוֹר - אֵין לוֹ לְפִדּוֹתוֹ. אָמַר לוֹ כֹּהֵן: 'תְּנֵהוּ לִי וַאֲנִי פּוֹדֶה אוֹתוֹ' - הֲרֵי זֶה לֹא יִתְּנֶנּוּ לוֹ, אֶלָּא אִם כֵּן יוֹדֵעַ שֶׁהוּא פּוֹדֶה אוֹתוֹ. עוֹרְפוֹ בְּקוֹפֵץ מֵאַחֲרָיו וְקוֹבְרוֹ, וְאָסוּר בַּהֲנָאָה. לֹא יִמְיַתֶּנּוּ לֹא בַּמַּקֵּל וְלֹא בַּקֶּנָה, וְלֹא יִנְעוֹל דֶּלֶת בְּפָנָיו בִּשְׁבִיל שֶׁיָּמוּת, וְאִם עָשָׂה כֵּן - הֲרֵי זֶה יָצָא. בְּחַיָּיו - אָסוּר בִּגְזָזָה וּבַעֲבוֹדָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר, וּבְכוֹר אָדָם - מָתָר בְּכָלָּן. חֲמוֹרָה שֶׁלֹּא בִּכְּרָה וְיָלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים - נוֹתֵן טָלֶה אֶחָד לַכֹּהֵן, זָכָר וּנְקֵבָה - מַפְרִישׁ טָלֶה וְהוּא לְעַצְמוֹ. חֲמוֹר וְטָלֶה שֶׁהָיוּ בְּכוּרוֹ, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים - נוֹתֵן שְׁנֵי טְלָאִים לַכֹּהֵן. זָכָר וּנְקֵבָה אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקֵבָה - נוֹתֵן טָלֶה אֶחָד לַכֹּהֵן. שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת, וְאֵין יוֹדֵעַ - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא מַפְרִישׁ טָלֶה אֶחָד, וּפוֹדֶה בּוֹ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְעַצְמוֹ.

תוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת בִּכּוּרוֹת פֶּרֶק שֵׁנִי

א. הַלּוֹקֵחַ עֵבֶר פָּרָתוֹ שֶׁל עוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְהַמּוֹכֵר לוֹ, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, וְהַמְשַׁתֵּף לוֹ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּשֻׁתָּפוּת, וְהַמְקַבֵּל הֵימֶנּוּ, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקִבָּלָה - פָּטוּר מִן הַבִּכּוּרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף הַמְקַבֵּל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה בְּשָׁוְיוֹ, וְנוֹתֵן חֲצִי דָמָיו לַכֹּהֵן, וְהַנּוֹתֵן לוֹ בְּקִבָּלָה, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - הֲרֵי זֶה מַעֲלֶה אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ עֲשָׂרָה בְּשָׁוְיוֹ, לִתֵּן דָּמָיו לַכֹּהֵן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: הוֹאִיל וְאָצְבַּע הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים בְּאֶמְצַע - פָּטוּר מִן הַבִּכּוּרָה.

ב. בְּהֵמַת הַמִּדְבָּר, וּבְהֵמַת הַקֹּדֶשׁ, וּבְהֵמַת הַגֵּר שֶׁמֵּת, וְאֵין לוֹ יוֹרְשִׁים - פְּטוּרָה מִן הַבִּכּוּרָה, וּבְהֵמַת אֲרַנּוֹנָה - חַיֶּבֶת בַּבִּכּוּרָה.

ג. כָּל הַקָּדָשִׁים שֶׁקָּדַם מוּמָן קָבוּעַ לְהֶקְדֵּשָׁן וְנִפְדּוּ - חַיָּבִים בַּבִּכּוּרָה וּבַמַּתָּנוֹת - וְלָדוֹתֵיהֶן חוֹל, וְנִפְדִּים תְּמִימִין, וּמְבִיאָן לְכָל זֶבַח שֶׁיִּרְצֶה, לְפָנֵי פְדִיוֹנָם, וּמוֹעֲלִין בָּהֶן לְאַחַר פְּדִיוֹנָם, וּבֵין לִפְנֵי פְדִיוֹנָם וּבֵין לְאַחַר פְּדִיוֹנָם - אֵין עוֹשִׂין תְּמוּרָה. בֵּין לִפְנֵי פְדִיוֹנָן בֵּין לְאַחַר פְּדִיוֹנָן. הַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - אֵין לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים. כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הֵן כְּחֹלִין לְכָל דָּבָר, וְאֵין בָּהֶן אֶלָּא עִלּוּי מִצְוֹת בִּלְבַד. אֲבָל אִם קָדַם הֶקְדֵּשָׁן אֶת מוּמָן, אוֹ מוּם עוֹבֵר לְהֶקְדֵּשָׁן, וּלְאַחַר מִכֵּן נוֹלַד לָהֶן מוּם קָבוּעַ, וְנִפְדּוּ - פְּטוּרִין מִן הַבִּכּוּרָה וּמִן הַמַּתָּנוֹת, וְלָדוֹתֵיהֶן קֹדֶשׁ, וְאֵין נִפְדִּין תְּמִימִין, וְאֵין מְבִיאָן לְכָל זֶבַח שֶׁיִּרְצֶה, וּלְפָנֵי פְדִיוֹנָן מוּעָלִין בָּהֶן, וּלְאַחַר פְּדִיוֹנָן - אֵין מוּעָלִין בָּהֶן, וּבֵין לִפְנֵי פְדִיוֹנָן וּבֵין לְאַחַר פְּדִיוֹנָן - עוֹשִׂין תְּמוּרָה. וּבֵין לִפְנֵי פְדִיוֹנָן וּבֵין לְאַחַר פְּדִיוֹנָן, הַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - הֲרֵי זֶה לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים, כְּלָלוֹ שֶׁל דָּבָר: הֲרֵי הֵן כְּקָדָשִׁים לְכָל דָּבָר, וְאֵין בָּהֶן אֶלָּא שֶׁהֻתְּרוּ בִּשְׁחִיטָה בִּלְבַד.

ד. הַמְקַבֵּל צֹאן בָּרְזֶל מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים - וְלָדוֹת פְּטוּרִין, וְלָדֵי וְלָדוֹת - חַיָּבִין. מֵתוּ אִמָּהוֹת, וְהֶע�ֲמִיד הַוְלָדוֹת תַּחַת אִמּוֹתֵיהֶן - וְלָדוֹת פְּטוּרִין, וְלָדֵי וְלָדוֹת - חַיָּבִין. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֵן, וְלָדוֹתֵיהֶן, וּוְלָדֵי וְלָדוֹתֵיהֶן - פְּטוּרִין מִן הַבִּכּוּרָה וּמִן הַמַּתָּנוֹת אֲפִלּוּ עַד סוֹף הָעוֹלָם.

ה. רָחֵל שֶׁיָּלְדָה מִן עֵז, וְעֵז שֶׁיָּלְדָה מִן רָחֵל - פְּטוּרָה מִן הַבִּכּוּרָה. וְאִם יֵשׁ בּוֹ מִקְצָת סִימָנִין - חַיָּב בַּבִּכּוּרָה. רָחֵלָה שֶׁלֹּא בִּכְּרָה, וְיָלְדָה שְׁנֵי זְכָרִים, וְיָצְאוּ רָאשֵׁיהֶן כְּאֶחָד. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: שְׁנֵיהֶן לַכֹּהֵן, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יג, יב): "הַזְּכָרִים לַה'". וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אִי אֶפְשָׁר, אֶלָּא אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. הַשֵּׁנִי יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְחַיָּב בְּמַתָּנוֹת. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר. מֵת אֶחָד מֵהֶן; רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יַחֲלֹקוּ. מֵת אֶחָד מֵהֶן; רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. זָכָר וּנְקֵבָה, וְאֵין יָדוּעַ, אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא זָכָר יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְיֵאָכֵל בְּמוּמוֹ לַבְּעָלִים. שְׁנֵי רְחֵלִים שֶׁלֹּא בִּכְּרוּ וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים - נוֹתֵן שְׁנֵיהֶן לַכֹּהֵן. זָכָר וּנְקֵבָה - זָכָר לַכֹּהֵן. שְׁנֵי זְכָרִים וּנְקֵבָה - אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. הַכּוֹי - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב וְחַיָּב בַּמַּתָּנוֹת. וְרַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר אֶחָד מֵהֶן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יַחֲלֹקוּ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו הָרְאָיָה. שְׁתֵּי נְקֵבוֹת וְזָכָר, אוֹ שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת, וְאֵין יָדוּעַ - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא הַזְּכָרִים יִרְעוּ עַד שֶׁיִּסְתָּאֲבוּ וְיֵאָכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. אַחַת בִּכְּרָה וְאַחַת שֶׁלֹּא בִּכְּרָה, וְיָלְדוּ שְׁנֵי זְכָרִים, אֶחָד לוֹ וְאֶחָד לַכֹּהֵן. רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: הַיָּפֶה שֶׁבָּהֶן. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַכּוֹשֵׁל שֶׁבָּהֶן. הַשֵּׁנִי - יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְחַיָּב בְּמַתָּנוֹת. רַבִּי יוֹסֵי פּוֹטֵר. שֶׁהָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל שֶׁחֲלִיפָיו בְּיַד כֹּהֵן - פָּטוּר מִן הַמַּתָּנוֹת, וְרַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּב, שֶׁהָיָה אוֹמֵר, אִם בְּכוֹר - 'תְּנֵהוּ לִי'. וְאִם לָאו - 'תֵּן לִי מַתָּנוֹתֶיךָ'. מֵת אֶחָד מֵהֶן; רַבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר: יַחֲלֹקוּ. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: הַמּוֹצִיא מֵחֲבֵרוֹ עָלָיו

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

הֲרָאָיָה. זָכָר וּנְקֵבָה, וְאֵין יָדוּעַ - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, אֶלָּא הַזָּכָר יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיֵאָכֵל בְּמוּמוֹ לַבְּעָלִים.

ו. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, וְאֵין יָדוּעַ אִם בְּכָרָה אוֹ לֹא בְּכָרָה. עֵז בַּת שְׁנָתָהּ - וַדַּאי לַכֹּהֵן. מִכָּאן וָאֵילָךְ - סָפֵק. רָחֵל בַּת שְׁנָתַיִם - וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וָאֵילָךְ - סָפֵק. פָּרָה בַּת שָׁלֹשׁ - וַדַּאי לַכֹּהֵן, מִכָּאן וָאֵילָךְ - סָפֵק, וַחֲמוֹרָה כַּפָּרָה. רַבִּי יוֹסֵי בַּר רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: חֲמוֹרָה בַּת אַרְבַּע. עַד כָּאן דִּבְרֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל. וּכְשֶׁנֶּאֶמְרוּ הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, אָמַר: צָאוּ וְאִמְרוּ לוֹ לְיִשְׁמָעֵאל: טָעִיתָ! אִילּוּ בְּוָדָּאי בִּלְבַד הָיְתָה פּוֹטֵר בִּבְהֵמָה זָפָה הָיְתָה אוֹמֵר, אֶלָּא אָמְרוּ, סִימָן וָלָד בַּבְּהֵמָה דַּקָּה טְנוּף, וּבַגַּסָּה שִׁלְיָא, וּבְאִשָּׁה שְׁפִיר וְשִׁלְיָא. וַאֲנִי אוֹמֵר: עֵז שֶׁטְּנָפָה בַּת שִׁשָּׁה - יוֹלֶדֶת בַּת שְׁנָתָהּ, רָחֵל שֶׁטְּנָפָה בַּת שְׁנָתָהּ - יוֹלֶדֶת בַּת שִׁשָּׁה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר: אֵינָהּ בָּאָה לַמִּדָּה הַזֹּאת, אֶלָּא כָּל שֶׁיָּדוּעַ שֶׁבְּכָרָה - אֵין כָּאן לַכֹּהֵן כְּלוּם, וְשֶׁלֹּא בְכָרָה - הֲרֵי זֶה לַכֹּהֵן. סָפֵק - יֵאָכְלוּ בְּמוּמָן לַבְּעָלִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: בְּהֵמָה גַּסָּה שֶׁשָּׁפְעָה חֲרָרַת דָּם - טְעוּנָה קְבוּרָה, וְאֵין מְטַמֵּא בְּמַשָּׂא. וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ - פָּטוּר מִן הַבְּכוֹרָה.

ז. הַלּוֹקֵחַ בְּהֵמָה מִנִּיקָה מִן הָעוֹבֵד כּוֹכָבִים, הַבָּא אַחֲרֶיהָ - בְּכוֹר מִסָּפֵק, שֶׁמִּרַחֶמֶת אֶת שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הֲרֵי הוּא בְּחֶזְקָתוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַנִּכְנָס לְתוֹךְ עֶדְרוֹ בַּלַּיְלָה. וְרָאָה כְּעֶשֶׂר כַּחֻמֵּשׁ עֶשְׂרֵה מַכְּכִירוֹת שֶׁיָּלְדוּ. וּלְשַׁחֲרִית בָּא וּמָצָא זְכָרִים תְּלוּאִים בְּזִקְנוֹת וּנְקֵבוֹת בְּמַכְּכִירוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ שֶׁמָּא בְּנָהּ שֶׁל זוֹ בָּא אֵצֶל זוֹ, וְשֶׁמָּא בְּנָהּ שֶׁל זוֹ בָּא אֵצֶל זוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַמּוֹסֵר בְּהֶמְתּוֹ לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים לִרְעוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי, וּלְשַׁחֲרִית בָּא וּמָצָא זְכָרִים בְּזִקְנוֹת, וּנְקֵבוֹת בְּמַכְּכִירוֹת - אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ, שֶׁמָּא הֵבִיא עוֹבֵד כּוֹכָבִים אֶת בְּנָהּ שֶׁל זוֹ אֵצֶל זוֹ, וְאֶת בְּנָהּ שֶׁל זוֹ אֵצֶל זוֹ. הַתּוֹלֵשׁ צֶמֶר

הַשָּׁלֵם

מִבְּכוֹר תָּם, וְהִנִּיחַ בְּחַלּוֹן, אַף עַל פִּי שֶׁנּוֹלַד לְאַחַר מִכֵּן וּשְׁחָטוֹ - הֲרֵי זֶה יִקָּבֵר בְּכוֹר. בַּעַל מוּם שֶׁתָּלַשׁ הֵימֶנּוּ, וְאַחַר כָּךְ מֵת; עֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי רַבִּי יְהוּדָה: מוֹדָה עֲקַבְיָא בָּזֶה שֶׁהוּא אָסוּר, עַל מָה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא, שֶׁתָּלַשׁ הֵימֶנּוּ וְאַחַר כָּךְ שְׁחָטוֹ, שֶׁעֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: מוֹדָה רַבִּי חֲלַפְתָּא בָּזֶה שֶׁהוּא מֻתָּר, אֲבָל בִּיחוּד אָמְרוּ חֲכָמִים: יַנִּיחֶנּוּ בַּחַלּוֹן, שֶׁמָּא יֵשׁ תִּקּוּן, שֶׁאִם יְהֵא מֵת - אָסוּר. וְאִם שְׁחָטוֹ - יְהֵא מֻתָּר, עַל מָה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁנִּטְמָא, שֶׁתָּלַשׁ הֵימֶנּוּ וְאַחַר כָּךְ מֵת, שֶׁעֲקַבְיָא בֶּן מַהֲלַלְאֵל מַתִּיר, וַחֲכָמִים אוֹסְרִין.

קהלת פרק י

א זְבוּבֵי מָוֶת יַבְאִישׁ יַבִּיעַ שֶׁמֶן רוֹקֵחַ יָקָר
מֵחָכְמָה מִכָּבוֹד סִכְלוּת מְעָט: ב לֵב חָכָם לִימִינוֹ
וְלֵב כְּסִיל לִשְׂמאלוֹ: ג וְגַם־בַּדֶּרֶךְ
כשהסכל בְּשֶׁסָּכָל הֹלֵךְ לִבּוֹ חָסֵר וְאָמַר לַכֹּל
סָכָל הוּא: ד אִם־רוּחַ הַמּוֹשֵׁל תַּעֲלֶה עָלֶיךָ
מְקוֹמְךָ אַל־תַּנַּח כִּי מַרְפֵּא יַנִּיחַ חֲטָאִים
גְּדוֹלִים: ה יֵשׁ רָעָה רָאִיתִי תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ כִּשְׁגָגָה
שֶׁיֹּצֵא מִלִּפְנֵי הַשַּׁלִּיט: ו נִתַּן הַסָּכָל בַּמְּרוֹמִים
רַבִּים וַעֲשִׁירִים בַּשֵּׁפֶל יֵשֵׁבוּ: ז רָאִיתִי עֲבָדִים
עַל־סוּסִים וּשָׂרִים הֹלְכִים כָּעֲבָדִים עַל־
הָאָרֶץ: ח חֹפֵר גּוּמָּץ בּוֹ יִפּוֹל וּפֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכֶּנּוּ
נָחָשׁ: ט מַסִּיעַ אֲבָנִים יֵעָצֵב בָּהֶם בּוֹקֵעַ עֵצִים
יִסָּכֵן בָּם: י אִם־קֵהָה הַבַּרְזֶל וְהוּא לֹא־פָנִים
קִלְקַל וְחַיָּלִים יְגַבֵּר וְיִתְרוֹן הַכְשֵׁיר
חָכְמָה: יא אִם־יִשֹּׁךְ הַנָּחָשׁ בְּלוֹא־לָחַשׁ וְאֵין
יִתְרוֹן לְבַעַל הַלָּשׁוֹן: יב דִּבְרֵי פִי־חָכָם חֵן
וְשִׂפְתוֹת כְּסִיל תְּבַלְּעֶנּוּ: יג תְּחִלַּת דִּבְרֵי־פִיהוּ
סִכְלוּת וְאַחֲרִית פִּיהוּ הוֹלֵלוּת רָעָה: יד וְהַסָּכָל
יַרְבֶּה דְבָרִים לֹא־יֵדַע הָאָדָם מַה־שֶּׁיִּהְיֶה וַאֲשֶׁר
יִהְיֶה מֵאַחֲרָיו מִי יַגִּיד לוֹ: טו עֲמַל הַכְּסִילִים
תְּיַגְּעֶנּוּ אֲשֶׁר לֹא־יָדַע לָלֶכֶת אֶל־עִיר: טז אִי־לָךְ
אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ נָעַר וְשָׂרַיִךְ בַּבֹּקֶר
יֹאכֵלוּ: יז אַשְׁרֶיךָ אֶרֶץ שֶׁמַּלְכֵּךְ בֶּן־חוֹרִים וְשָׂרַיִךְ
בָּעֵת יֹאכֵלוּ בִּגְבוּרָה וְלֹא בַשְּׁתִי: יח בַּעֲצַלְתַּיִם
יִמַּךְ הַמְּקָרֶה וּבְשִׁפְלוּת יָדַיִם יִדְלֹף
הַבָּיִת: יט לִשְׂחוֹק עֹשִׂים לֶחֶם וְיַיִן יְשַׂמַּח חַיִּים
וְהַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת־הַכֹּל: כ גַּם בְּמַדָּעֲךָ מֶלֶךְ אַל־
תְּקַלֵּל וּבְחַדְרֵי מִשְׁכָּבְךָ אַל־תְּקַלֵּל עָשִׁיר כִּי עוֹף
הַשָּׁמַיִם יוֹלִיךְ אֶת־הַקּוֹל וּבַעַל
הכנפים כְּנָפַיִם יַגִּיד דָּבָר:

קהלת פרק יא

א שַׁלַּח לַחְמְךָ עַל־פְּנֵי הַמָּיִם כִּי־בְרֹב הַיָּמִים
תִּמְצָאֶנּוּ: ב תֵּן־חֵלֶק לְשִׁבְעָה וְגַם לִשְׁמוֹנָה כִּי לֹא
תֵדַע מַה־יִּהְיֶה רָעָה עַל־הָאָרֶץ: ג אִם־יִמָּלְאוּ
הֶעָבִים גֶּשֶׁם עַל־הָאָרֶץ יָרִיקוּ וְאִם־יִפּוֹל עֵץ
בַּדָּרוֹם וְאִם בַּצָּפוֹן מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ שָׁם
יִהְיֶה: ד שֹׁמֵר רוּחַ לֹא יִזְרָע וְרֹאֶה בֶּעָבִים לֹא
יִקְצוֹר: ה כַּאֲשֶׁר אֵינְךָ יוֹדֵעַ מַה־דֶּרֶךְ הָרוּחַ
כַּעֲצָמִים בְּבֶטֶן הַמְּלֵאָה כָּכָה לֹא תֵדַע אֶת־
מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת־הַכֹּל: ו בַּבֹּקֶר
זְרַע אֶת־זַרְעֶךָ וְלָעֶרֶב אַל־תַּנַּח יָדֶךָ כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ
אֵי זֶה יִכְשָׁר הֲזֶה אוֹ־זֶה וְאִם־שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד
טוֹבִים: ז וּמָתוֹק הָאוֹר וְטוֹב לָעֵינַיִם לִרְאוֹת אֶת־
הַשָּׁמֶשׁ: ח כִּי אִם־שָׁנִים הַרְבֵּה יִחְיֶה הָאָדָם
בְּכֻלָּם יִשְׂמָח וְיִזְכֹּר אֶת־יְמֵי הַחֹשֶׁךְ כִּי־הַרְבֵּה יִהְיוּ
כָּל־שֶׁבָּא הָבֶל: ט שְׂמַח בָּחוּר בְּיַלְדוּתֶיךָ וְיִטֵיבְךָ
לִבְּךָ בִּימֵי בְחוּרוֹתֶיךָ וְהַלֵּךְ בְּדַרְכֵי לִבְּךָ וּבְמַרְאֵי
עֵינֶיךָ וְדָע כִּי עַל־כָּל־אֵלֶּה יְבִיאֲךָ הָאֱלֹהִים
בַּמִּשְׁפָּט: י וְהָסֵר כַּעַס מִלִּבֶּךָ וְהַעֲבֵר רָעָה
מִבְּשָׂרֶךָ כִּי־הַיַּלְדוּת וְהַשַּׁחֲרוּת הָבֶל:

קהלת פרק יב

א וּזְכֹר אֶת־בּוֹרְאֶיךָ בִּימֵי בְחוּרֹתֶיךָ עַד אֲשֶׁר
לֹא־יָבֹאוּ יְמֵי הָרָעָה וְהִגִּיעוּ שָׁנִים אֲשֶׁר תֹּאמַר
אֵין־לִי בָּהֶם חֵפֶץ: ב עַד אֲשֶׁר לֹא־תֶחְשַׁךְ
הַשֶּׁמֶשׁ וְהָאוֹר וְהַיָּרֵחַ וְהַכּוֹכָבִים וְשָׁבוּ הֶעָבִים
אַחַר הַגָּשֶׁם: ג בַּיּוֹם שָׁיָּזֻעוּ שֹׁמְרֵי הַבַּיִת
וְהִתְעַוְּתוּ אַנְשֵׁי הֶחָיִל וּבָטְלוּ הַטֹּחֲנוֹת כִּי מִעֵטוּ

וְחָשְׁכוּ הָרְאוֹת בָּאֲרֻבּוֹת: **ד** וְסֻגְּרוּ דְלָתַיִם בַּשּׁוּק
בִּשְׁפַל קוֹל הַטַּחֲנָה וְיָקוּם לְקוֹל הַצִּפּוֹר וְיִשַּׁחוּ
כָּל־בְּנוֹת הַשִּׁיר: **ה** גַּם מִגָּבֹהַּ יִרָּאוּ וְחַתְחִתִּים
בַּדָּרֶךְ וְיִנָּאץ הַשָּׁקֵד וְיִסְתַּבֵּל הֶחָגָב וְתָפֵר
הָאֲבִיוֹנָה כִּי־הֹלֵךְ הָאָדָם אֶל־בֵּית עוֹלָמוֹ וְסָבְבוּ
בַשּׁוּק הַסּוֹפְדִים: **ו** עַד אֲשֶׁר לֹא־
ירחק יֵרָתֵק חֶבֶל הַכֶּסֶף וְתָרוּץ גֻּלַּת הַזָּהָב
וְתִשָּׁבֵר כַּד עַל־הַמַּבּוּעַ וְנָרַץ הַגַּלְגַּל אֶל־
הַבּוֹר: **ז** וְיָשָׁב הֶעָפָר עַל־הָאָרֶץ כְּשֶׁהָיָה וְהָרוּחַ
תָּשׁוּב אֶל־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נְתָנָהּ: **ח** הֶבֶל הֲבָלִים
אָמַר הַקּוֹהֶלֶת הַכֹּל הָבֶל: **ט** וְיוֹתֵר שֶׁהָיָה קֹהֶלֶת
חָכָם עוֹד לִמַּד־דַּעַת אֶת־הָעָם וְאִזֵּן וְחִקֵּר תִּקֵּן
מְשָׁלִים הַרְבֵּה: **י** בִּקֵּשׁ קֹהֶלֶת לִמְצֹא דִּבְרֵי־חֵפֶץ
וְכָתוּב יֹשֶׁר דִּבְרֵי אֱמֶת: **יא** דִּבְרֵי חֲכָמִים
כַּדָּרְבֹנוֹת וְכִמַסְמְרוֹת נְטוּעִים בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת נִתְּנוּ
מֵרֹעֶה אֶחָד: **יב** וְיוֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִזָּהֵר עֲשׂוֹת
סְפָרִים הַרְבֵּה אֵין קֵץ וְלַהַג הַרְבֵּה יְגִעַת
בָּשָׂר: **יג** סוֹף דָּבָר הַכֹּל נִשְׁמָע אֶת־הָאֱלֹהִים יְרָא
וְאֶת־מִצְוֹתָיו שְׁמוֹר כִּי־זֶה כָּל־הָאָדָם: **יד** כִּי אֶת־
כָּל־מַעֲשֶׂה הָאֱלֹהִים יָבִא בְמִשְׁפָּט עַל כָּל־נֶעְלָם
אִם־טוֹב וְאִם־רָע: {ש}

אסתר פרק א

א וַיְהִי בִּימֵי אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֹּלֵךְ
מֵהֹדּוּ וְעַד־כּוּשׁ שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה
מְדִינָה: **ב** בַּיָּמִים הָהֵם כְּשֶׁבֶת | הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מַלְכוּתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן
הַבִּירָה: **ג** בִּשְׁנַת שָׁלוֹשׁ לְמָלְכוֹ עָשָׂה מִשְׁתֶּה
לְכָל־שָׂרָיו וַעֲבָדָיו חֵיל | פָּרַס וּמָדַי הַפַּרְתְּמִים
וְשָׂרֵי הַמְּדִינוֹת לְפָנָיו: **ד** בְּהַרְאֹתוֹ אֶת־עֹשֶׁר
כְּבוֹד מַלְכוּתּוֹ וְאֶת־יְקָר תִּפְאֶרֶת גְּדוּלָּתוֹ יָמִים
רַבִּים שְׁמוֹנִים וּמְאַת יוֹם: **ה** וּבִמְלוֹאת | הַיָּמִים
הָאֵלֶּה עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְכָל־הָעָם הַנִּמְצְאִים בְּשׁוּשַׁן
הַבִּירָה לְמִגָּדוֹל וְעַד־קָטֹן מִשְׁתֶּה שִׁבְעַת יָמִים
בַּחֲצַר גִּנַּת בִּיתַן הַמֶּלֶךְ: **ו** חוּר | כַּרְפַּס וּתְכֵלֶת
אָחוּז בְּחַבְלֵי־בוּץ וְאַרְגָּמָן עַל־גְּלִילֵי כֶסֶף וְעַמּוּדֵי
שֵׁשׁ מִטּוֹת | זָהָב וָכֶסֶף עַל רִצְפַת בַּהַט־וָשֶׁשׁ וְדַר
וְסֹחָרֶת: **ז** וְהַשְׁקוֹת בִּכְלֵי זָהָב וְכֵלִים מִכֵּלִים
שׁוֹנִים וְיֵין מַלְכוּת רָב כְּיַד הַמֶּלֶךְ: **ח** וְהַשְׁתִיָּה
כַּדָּת אֵין אֹנֵס כִּי־כֵן | יִסַּד הַמֶּלֶךְ עַל כָּל־רַב בֵּיתוֹ
לַעֲשׂוֹת כִּרְצוֹן אִישׁ־וָאִישׁ: {ס} **ט** גַּם וַשְׁתִּי
הַמַּלְכָּה עָשְׂתָה מִשְׁתֶּה נָשִׁים בֵּית הַמַּלְכוּת אֲשֶׁר
לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: **י** בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי כְּטוֹב לֵב־
הַמֶּלֶךְ בַּיָּיִן אָמַר לִמְהוּמָן בִּזְתָא חַרְבוֹנָא בִּגְתָא
וַאֲבַגְתָא זֵתַר וְכַרְכַּס שִׁבְעַת הַסָּרִיסִים
הַמְשָׁרְתִים אֶת־פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: **יא** לְהָבִיא
אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּכֶתֶר מַלְכוּת
לְהַרְאוֹת הָעַמִּים וְהַשָּׂרִים אֶת־יָפְיָהּ כִּי־טוֹבַת
מַרְאֶה הִיא: **יב** וַתְּמָאֵן הַמַּלְכָּה וַשְׁתִּי לָבוֹא
בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּיַד הַסָּרִיסִים וַיִּקְצֹף הַמֶּלֶךְ
מְאֹד וַחֲמָתוֹ בָּעֲרָה בוֹ: {ס} **יג** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לַחֲכָמִים יֹדְעֵי הָעִתִּים כִּי־כֵן דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לִפְנֵי כָּל־
יֹדְעֵי דָּת וָדִין: **יד** וְהַקָּרֹב אֵלָיו כַּרְשְׁנָא שֵׁתָר
אַדְמָתָא תַּרְשִׁישׁ מֶרֶס מַרְסְנָא מְמוּכָן שִׁבְעַת
שָׂרֵי | פָּרַס וּמָדַי רֹאֵי פְּנֵי הַמֶּלֶךְ הַיֹּשְׁבִים רִאשֹׁנָה
בַּמַּלְכוּת: **טו** כְּדָת מַה־לַּעֲשׂוֹת בַּמַּלְכָּה וַשְׁתִּי
עַל | אֲשֶׁר לֹא־עָשְׂתָה אֶת־מַאֲמַר הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ בְּיַד הַסָּרִיסִים: {ס} **טז** וַיֹּאמֶר
מומכן מְמוּכָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לֹא עַל־הַמֶּלֶךְ
לְבַדּוֹ עָוְתָה וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה כִּי עַל־כָּל־הַשָּׂרִים

וְעַל־כָּל־הָעַמִּים אֲשֶׁר בְּכָל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ: יז כִּי־יֵצֵא דְבַר־הַמַּלְכָּה עַל־כָּל־
הַנָּשִׁים לְהַבְזוֹת בַּעְלֵיהֶן בְּעֵינֵיהֶן בְּאָמְרָם הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אָמַר לְהָבִיא אֶת־וַשְׁתִּי הַמַּלְכָּה לְפָנָיו
וְלֹא־בָאָה: יח וְהַיּוֹם הַזֶּה תֹּאמַרְנָה | שָׂרוֹת
פָּרַס־וּמָדַי אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־דְּבַר הַמַּלְכָּה לְכָל
שָׂרֵי הַמֶּלֶךְ וּכְדֵי בְזָיוֹן וָקָצֶף: יט אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ
טוֹב יֵצֵא דְבַר־מַלְכוּת מִלְּפָנָיו וְיִכָּתֵב בְּדָתֵי פָרַס־
וּמָדַי וְלֹא יַעֲבוֹר אֲשֶׁר לֹא־תָבוֹא וַשְׁתִּי לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וּמַלְכוּתָהּ יִתֵּן הַמֶּלֶךְ לִרְעוּתָהּ
הַטּוֹבָה מִמֶּנָּה: כ וְנִשְׁמַע פִּתְגָם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־
יַעֲשֶׂה בְּכָל־מַלְכוּתוֹ כִּי רַבָּה הִיא וְכָל־הַנָּשִׁים
יִתְּנוּ יְקָר לְבַעְלֵיהֶן לְמִגָּדוֹל וְעַד־קָטָן: כא וַיִּיטַב
הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּדְבַר
מְמוּכָן: כב וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל־כָּל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ
אֶל־מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְאֶל־עַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ
לִהְיוֹת כָּל־אִישׁ שֹׁרֵר בְּבֵיתוֹ וּמְדַבֵּר כִּלְשׁוֹן עַמּוֹ:
{ס}

אסתר פרק ב

א אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה כְּשֹׁךְ חֲמַת הַמֶּלֶךְ
אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ זָכַר אֶת־וַשְׁתִּי וְאֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה וְאֵת
אֲשֶׁר־נִגְזַר עָלֶיהָ: ב וַיֹּאמְרוּ נַעֲרֵי־הַמֶּלֶךְ
מְשָׁרְתָיו יְבַקְשׁוּ לַמֶּלֶךְ נְעָרוֹת בְּתוּלוֹת טוֹבוֹת
מַרְאֶה: ג וְיַפְקֵד הַמֶּלֶךְ פְּקִידִים בְּכָל־מְדִינוֹת
מַלְכוּתוֹ וְיִקְבְּצוּ אֶת־כָּל־נַעֲרָה־בְתוּלָה טוֹבַת
מַרְאֶה אֶל־שׁוּשַׁן הַבִּירָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים אֶל־יַד
הֵגֵא סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וְנָתוֹן
תַּמְרֻקֵיהֶן: ד וְהַנַּעֲרָה אֲשֶׁר תִּיטַב בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
תִּמְלֹךְ תַּחַת וַשְׁתִּי וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ
וַיַּעַשׂ כֵּן: {ס} ה אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה
וּשְׁמוֹ מָרְדֳּכַי בֶּן יָאִיר בֶּן־שִׁמְעִי בֶּן־קִישׁ אִישׁ
יְמִינִי: ו אֲשֶׁר הָגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם־הַגָּלָה אֲשֶׁר
הָגְלְתָה עִם יְכָנְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֲשֶׁר הֶגְלָה
נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל: ז וַיְהִי אֹמֵן אֶת־הַדַּסָּה הִיא
אֶסְתֵּר בַּת־דֹּדוֹ כִּי אֵין לָהּ אָב וָאֵם וְהַנַּעֲרָה יְפַת־
תֹּאַר וְטוֹבַת מַרְאֶה וּבְמוֹת אָבִיהָ וְאִמָּהּ לְקָחָהּ
מָרְדֳּכַי לוֹ לְבַת: ח וַיְהִי בְּהִשָּׁמַע דְּבַר־הַמֶּלֶךְ
וְדָתוֹ וּבְהִקָּבֵץ נְעָרוֹת רַבּוֹת אֶל־שׁוּשַׁן הַבִּירָה
אֶל־יַד הֵגֶא וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל־בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד
הֵגֶא שֹׁמֵר הַנָּשִׁים: ט וַתִּיטַב הַנַּעֲרָה בְּעֵינָיו
וַתִּשָּׂא חֶסֶד לְפָנָיו וַיְבַהֵל אֶת־תַּמְרוּקֶיהָ וְאֶת־
מָנוֹתֶהָ לָתֵת לָהּ וְאֵת שֶׁבַע הַנְּעָרוֹת הָרְאוּיוֹת
לָתֵת־לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁנֶּהָ וְאֶת־נַעֲרוֹתֶיהָ
לְטוֹב בֵּית הַנָּשִׁים: י לֹא־הִגִּידָה אֶסְתֵּר אֶת־עַמָּהּ
וְאֶת־מוֹלַדְתָּהּ כִּי מָרְדֳּכַי צִוָּה עָלֶיהָ אֲשֶׁר לֹא־
תַגִּיד: יא וּבְכָל־יוֹם וָיוֹם מָרְדֳּכַי מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי
חַצַר בֵּית־הַנָּשִׁים לָדַעַת אֶת־שְׁלוֹם אֶסְתֵּר וּמַה־
יֵּעָשֶׂה בָּהּ: יב וּבְהַגִּיעַ תֹּר נַעֲרָה וְנַעֲרָה לָבוֹא |
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ מִקֵּץ הֱיוֹת לָהּ כְּדָת הַנָּשִׁים
שְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ כִּי כֵן יִמְלְאוּ יְמֵי מְרוּקֵיהֶן שִׁשָּׁה
חֳדָשִׁים בְּשֶׁמֶן הַמֹּר וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בַּבְּשָׂמִים
וּבְתַמְרוּקֵי הַנָּשִׁים: יג וּבָזֹּה הַנַּעֲרָה בָּאָה אֶל־
הַמֶּלֶךְ אֵת כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר יִנָּתֶן לָהּ לָבוֹא עִמָּהּ
מִבֵּית הַנָּשִׁים עַד־בֵּית הַמֶּלֶךְ: יד בָּעֶרֶב | הִיא
בָאָה וּבַבֹּקֶר הִיא שָׁבָה אֶל־בֵּית הַנָּשִׁים שֵׁנִי אֶל־
יַד שַׁעַשְׁגַּז סְרִיס הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַפִּילַגְשִׁים לֹא־
תָבוֹא עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־חָפֵץ בָּהּ הַמֶּלֶךְ
וְנִקְרְאָה בְשֵׁם: טו וּבְהַגִּיעַ תֹּר־אֶסְתֵּר בַּת־
אֲבִיחַיִל דֹּד מָרְדֳּכַי אֲשֶׁר לָקַח־לוֹ לְבַת לָבוֹא אֶל־

הַמֶּלֶךְ לְאׇ בִקְשָׁהּ דָּבָר ׀ כִּי אִם אֶת־אֲשֶׁר יֹאמַר הֵגַי סְרִיס־הַמֶּלֶךְ שֹׁמֵר הַנָּשִׁים וַתְּהִי אֶסְתֵּר נֹשֵׂאת חֵן בְּעֵינֵי כׇּל־רֹאֶיהָ׃ **טז** וַתִּלָּקַח אֶסְתֵּר אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶל־בֵּית מַלְכוּתוֹ בַּחׇדֶשׁ הָעֲשִׂירִי הוּא־חׇדֶשׁ טֵבֵת בִּשְׁנַת־שֶׁבַע לְמַלְכוּתוֹ׃ **יז** וַיֶּאֱהַב הַמֶּלֶךְ אֶת־אֶסְתֵּר מִכׇּל־הַנָּשִׁים וַתִּשָּׂא־חֵן וָחֶסֶד לְפָנָיו מִכׇּל־הַבְּתוּלוֹת וַיָּשֶׂם כֶּתֶר־מַלְכוּת בְּרֹאשָׁהּ וַיַּמְלִיכֶהָ תַּחַת וַשְׁתִּי׃ **יח** וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ מִשְׁתֶּה גָּדוֹל לְכׇל־שָׂרָיו וַעֲבָדָיו אֵת מִשְׁתֵּה אֶסְתֵּר וַהֲנָחָה לַמְּדִינוֹת עָשָׂה וַיִּתֵּן מַשְׂאֵת כְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ **יט** וּבְהִקָּבֵץ בְּתוּלוֹת שֵׁנִית וּמָרְדֳּכַי יֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ׃ **כ** אֵין אֶסְתֵּר מַגֶּדֶת מוֹלַדְתָּהּ וְאֶת־עַמָּהּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה עָלֶיהָ מָרְדֳּכָי וְאֶת־מַאֲמַר מָרְדֳּכַי אֶסְתֵּר עֹשָׂה כַּאֲשֶׁר הָיְתָה בְאָמְנָה אִתּוֹ׃ {ס} **כא** בַּיָּמִים הָהֵם וּמָרְדֳּכַי יוֹשֵׁב בְּשַׁעַר־הַמֶּלֶךְ קָצַף בִּגְתָן וָתֶרֶשׁ שְׁנֵי־סָרִיסֵי הַמֶּלֶךְ מִשֹּׁמְרֵי הַסַּף וַיְבַקְשׁוּ לִשְׁלַח יָד בַּמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ׃ **כב** וַיִּוָּדַע הַדָּבָר לְמָרְדֳּכַי וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַמֶּלֶךְ בְּשֵׁם מָרְדֳּכָי׃ **כג** וַיְבֻקַּשׁ הַדָּבָר וַיִּמָּצֵא וַיִּתָּלוּ שְׁנֵיהֶם עַל־עֵץ וַיִּכָּתֵב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ {ס}

אסתר פרק ג

א אַחַר ׀ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה גִּדַּל ׀ הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ אֶת־הָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי וַיְנַשְּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם אֶת־כִּסְאוֹ מֵעַל כׇּל־הַשָּׂרִים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ **ב** וְכׇל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ כֹּרְעִים וּמִשְׁתַּחֲוִים לְהָמָן כִּי־כֵן צִוָּה־לוֹ הַמֶּלֶךְ וּמָרְדֳּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה׃ **ג** וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־בְּשַׁעַר הַמֶּלֶךְ לְמָרְדֳּכָי מַדּוּעַ אַתָּה עוֹבֵר אֶת מִצְוַת הַמֶּלֶךְ׃ **ד** וַיְהִי באמרם כְּאָמְרָם אֵלָיו יוֹם וָיוֹם וְלֹא שָׁמַע אֲלֵיהֶם וַיַּגִּידוּ לְהָמָן לִרְאוֹת הֲיַעַמְדוּ דִּבְרֵי מָרְדֳּכַי כִּי־הִגִּיד לָהֶם אֲשֶׁר־הוּא יְהוּדִי׃ **ה** וַיַּרְא הָמָן כִּי־אֵין מָרְדֳּכַי כֹּרֵעַ וּמִשְׁתַּחֲוֶה לוֹ וַיִּמָּלֵא הָמָן חֵמָה׃ **ו** וַיֵּבֶז בְּעֵינָיו לִשְׁלֹחַ יָד בְּמָרְדֳּכַי לְבַדּוֹ כִּי־הִגִּידוּ לוֹ אֶת־עַם מָרְדֳּכָי וַיְבַקֵּשׁ הָמָן לְהַשְׁמִיד אֶת־כׇּל־הַיְּהוּדִים אֲשֶׁר בְּכׇל־מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ עַם מָרְדֳּכָי׃ **ז** בַּחׇדֶשׁ הָרִאשׁוֹן הוּא־חׇדֶשׁ נִיסָן בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ הִפִּיל פּוּר הוּא הַגּוֹרָל לִפְנֵי הָמָן מִיּוֹם ׀ לְיוֹם וּמֵחׇדֶשׁ לְחׇדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חׇדֶשׁ אֲדָר׃ {ס} **ח** וַיֹּאמֶר הָמָן לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ יֶשְׁנוֹ עַם־אֶחָד מְפֻזָּר וּמְפֹרָד בֵּין הָעַמִּים בְּכׇל מְדִינוֹת מַלְכוּתֶךָ וְדָתֵיהֶם שֹׁנוֹת מִכׇּל־עָם וְאֶת־דָּתֵי הַמֶּלֶךְ אֵינָם עֹשִׂים וְלַמֶּלֶךְ אֵין־שׁוֶה לְהַנִּיחָם׃ **ט** אִם־עַל־הַמֶּלֶךְ טוֹב יִכָּתֵב לְאַבְּדָם וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כִּכַּר־כֶּסֶף אֶשְׁקוֹל עַל־יְדֵי עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה לְהָבִיא אֶל־גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ׃ **י** וַיָּסַר הַמֶּלֶךְ אֶת־טַבַּעְתּוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתְּנָהּ לְהָמָן בֶּן־הַמְּדָתָא הָאֲגָגִי צֹרֵר הַיְּהוּדִים׃ **יא** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְהָמָן הַכֶּסֶף נָתוּן לָךְ וְהָעָם לַעֲשׂוֹת בּוֹ כַּטּוֹב בְּעֵינֶיךָ׃ **יב** וַיִּקָּרְאוּ סֹפְרֵי הַמֶּלֶךְ בַּחׇדֶשׁ הָרִאשׁוֹן בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר יוֹם בּוֹ ׀ וַיִּכָּתֵב כְּכׇל־אֲשֶׁר־צִוָּה הָמָן אֶל אֲחַשְׁדַּרְפְּנֵי־ ׀ הַמֶּלֶךְ וְאֶל־הַפַּחוֹת אֲשֶׁר ׀ עַל־מְדִינָה וּמְדִינָה וְאֶל־שָׂרֵי עַם וָעָם מְדִינָה וּמְדִינָה כִּכְתָבָהּ וְעַם וָעָם כִּלְשׁוֹנוֹ בְּשֵׁם הַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ נִכְתָּב וְנֶחְתָּם בְּטַבַּעַת הַמֶּלֶךְ׃ **יג** וְנִשְׁלוֹחַ סְפָרִים בְּיַד הָרָצִים ׀ אֶל־כׇּל־מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ לְהַשְׁמִיד לַהֲרֹג וּלְאַבֵּד אֶת־כׇּל־

הַיְּהוּדִים מִנַּעַר וְעַד־זָקֵן טַף וְנָשִׁים בְּיוֹם אֶחָד
בִּשְׁלוֹשָׁה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר הוּא־חֹדֶשׁ
אֲדָר וּשְׁלָלָם לָבוֹז: **יד** פַּתְשֶׁגֶן הַכְּתָב לְהִנָּתֵן דָּת
בְּכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה גָּלוּי לְכָל־הָעַמִּים לִהְיוֹת
עֲתִדִים לַיּוֹם הַזֶּה: **טו** הָרָצִים יָצְאוּ דְחוּפִים
בִּדְבַר הַמֶּלֶךְ וְהַדָּת נִתְּנָה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה וְהַמֶּלֶךְ
וְהָמָן יָשְׁבוּ לִשְׁתּוֹת וְהָעִיר שׁוּשָׁן נָבוֹכָה: {ס}

אסתר פרק ד

א וּמָרְדֳּכַי יָדַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר נַעֲשָׂה וַיְקָרַע
מָרְדֳּכַי אֶת־בְּגָדָיו וַיִּלְבַּשׁ שַׂק וָאֵפֶר וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ
הָעִיר וַיִּזְעַק זְעָקָה גְּדוֹלָה וּמָרָה: **ב** וַיָּבֹא עַד
לִפְנֵי שַׁעַר־הַמֶּלֶךְ כִּי אֵין לָבוֹא אֶל־שַׁעַר הַמֶּלֶךְ
בִּלְבוּשׁ שָׂק: **ג** וּבְכָל־מְדִינָה וּמְדִינָה מְקוֹם אֲשֶׁר
דְּבַר־הַמֶּלֶךְ וְדָתוֹ מַגִּיעַ אֵבֶל גָּדוֹל לַיְּהוּדִים וְצוֹם
וּבְכִי וּמִסְפֵּד שַׂק וָאֵפֶר יֻצַּע
לָרַבִּים: **ד** ותבואינה וַתָּבוֹאנָה נַעֲרוֹת אֶסְתֵּר
וְסָרִיסֶיהָ וַיַּגִּידוּ לָהּ וַתִּתְחַלְחַל הַמַּלְכָּה מְאֹד
וַתִּשְׁלַח בְּגָדִים לְהַלְבִּישׁ אֶת־מָרְדֳּכַי וּלְהָסִיר שַׂקּוֹ
מֵעָלָיו וְלֹא קִבֵּל: **ה** וַתִּקְרָא אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ
מִסָּרִיסֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר הֶעֱמִיד לְפָנֶיהָ וַתְּצַוֶּהוּ עַל־
מָרְדֳּכַי לָדַעַת מַה־זֶּה וְעַל־מַה־זֶּה: **ו** וַיֵּצֵא הֲתָךְ
אֶל־מָרְדֳּכַי אֶל־רְחוֹב הָעִיר אֲשֶׁר לִפְנֵי שַׁעַר־
הַמֶּלֶךְ: **ז** וַיַּגֶּד־לוֹ מָרְדֳּכַי אֵת כָּל־אֲשֶׁר קָרָהוּ
וְאֵת | פָּרָשַׁת הַכֶּסֶף אֲשֶׁר אָמַר הָמָן לִשְׁקוֹל עַל־
גִּנְזֵי הַמֶּלֶךְ בַּיְּהוּדִים לְאַבְּדָם: **ח** וְאֶת־
פַּתְשֶׁגֶן כְּתָב־הַדָּת אֲשֶׁר־נִתַּן בְּשׁוּשָׁן לְהַשְׁמִידָם
נָתַן לוֹ לְהַרְאוֹת אֶת־אֶסְתֵּר וּלְהַגִּיד לָהּ וּלְצַוּוֹת
עָלֶיהָ לָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ לְהִתְחַנֵּן־לוֹ וּלְבַקֵּשׁ
מִלְפָנָיו עַל־עַמָּהּ: **ט** וַיָּבוֹא הֲתָךְ וַיַּגֶּד לְאֶסְתֵּר אֵת
דִּבְרֵי מָרְדֳּכָי: **י** וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לַהֲתָךְ וַתְּצַוֵּהוּ
אֶל־מָרְדֳּכָי: **יא** כָּל־עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְעַם־מְדִינוֹת
הַמֶּלֶךְ יְדְעִים אֲשֶׁר כָּל־אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יָבוֹא־
אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־הֶחָצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא־יִקָּרֵא
אַחַת דָּתוֹ לְהָמִית לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט־לוֹ הַמֶּלֶךְ
אֶת־שַׁרְבִּיט הַזָּהָב וְחָיָה וַאֲנִי לֹא נִקְרֵאתִי לָבוֹא
אֶל־הַמֶּלֶךְ זֶה שְׁלוֹשִׁים יוֹם: **יב** וַיַּגִּידוּ לְמָרְדֳּכָי
אֶת דִּבְרֵי אֶסְתֵּר: **יג** וַיֹּאמֶר מָרְדֳּכַי לְהָשִׁיב אֶל־
אֶסְתֵּר אַל־תְּדַמִּי בְנַפְשֵׁךְ לְהִמָּלֵט בֵּית־הַמֶּלֶךְ
מִכָּל־הַיְּהוּדִים: **יד** כִּי אִם־הַחֲרֵשׁ תַּחֲרִישִׁי בָּעֵת
הַזֹּאת רֶוַח וְהַצָּלָה יַעֲמוֹד לַיְּהוּדִים מִמָּקוֹם אַחֵר
וְאַתְּ וּבֵית־אָבִיךְ תֹּאבֵדוּ וּמִי יוֹדֵעַ אִם־לְעֵת כָּזֹאת
הִגַּעַתְּ לַמַּלְכוּת: **טו** וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְהָשִׁיב אֶל־
מָרְדֳּכָי: **טז** לֵךְ כְּנוֹס אֶת־כָּל־הַיְּהוּדִים הַנִּמְצְאִים
בְּשׁוּשָׁן וְצוֹמוּ עָלַי וְאַל־תֹּאכְלוּ וְאַל־תִּשְׁתּוּ
שְׁלֹשֶׁת יָמִים לַיְלָה וָיוֹם גַּם־אֲנִי וְנַעֲרֹתַי אָצוּם כֵּן
וּבְכֵן אָבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר לֹא־כַדָּת וְכַאֲשֶׁר
אָבַדְתִּי אָבָדְתִּי: **יז** וַיַּעֲבֹר מָרְדֳּכָי וַיַּעַשׂ כְּכֹל
אֲשֶׁר־צִוְּתָה עָלָיו אֶסְתֵּר:

הלימוד מוקדש
לעילוי נשמת
סלביה סימה בת
מנחם מנדל ז"ל
נלב"ע כ"ד אייר
תשפ"ד
ת.נ.צ.ב.ה.

נדפס לזכות
הילדה
מלכה בת
רעות תחי׳
שזכות לימוד התורה תגן
בעדה שתזכה לרפואה
שלימה ברנ״ב אבריה
ושס״ה גידיה במהרה
בתוך שאר חולי עמו
ישראל, אמן

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת בלק

יום ראשון	ח 14	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא יט ירושלמי: פסחים נז תוספתא: חלין ו נ"ך: קהלת י משניות: שביעית י זוהר: חלק א עמ' פה-פו	עלות השחר (72 דק) ... 4:29 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:41 | שקיעה ..... 7:46 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:30 | צאת הכוכבים ..... 8:03 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:12 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:58
יום שני	ט 15	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא כ ירושלמי: פסחים נח תוספתא: חלין ז נ"ך: קהלת יא משניות: תרומות א זוהר: חלק א עמ' פז-פח	עלות השחר (72 דק) ... 4:29 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:41 | שקיעה ..... 7:46 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:30 | צאת הכוכבים ..... 8:03 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:13 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:58
יום שלישי	י 16	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא כא ירושלמי: פסחים נט תוספתא: חלין ח נ"ך: קהלת יב משניות: תרומות ב זוהר: חלק א עמ' פט-צ	עלות השחר (72 דק) ... 4:30 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:42 | שקיעה ..... 7:45 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:31 | צאת הכוכבים ..... 8:02 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:13 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:57
יום רביעי	יא 17	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא כב ירושלמי: פסחים ס תוספתא: חלין ט נ"ך: אסתר א משניות: תרומות ג זוהר: חלק א עמ' צא-צב	עלות השחר (72 דק) ... 4:30 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:42 | שקיעה ..... 7:45 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:31 | צאת הכוכבים ..... 8:02 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:13 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:57
יום חמישי	יב 18	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא כג ירושלמי: פסחים סא תוספתא: חלין י נ"ך: אסתר ב משניות: תרומות ד זוהר: חלק א עמ' צג-צד	עלות השחר (72 דק) ... 4:31 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:43 | שקיעה ..... 7:44 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:31 | צאת הכוכבים ..... 8:01 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:13 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:56
יום ששי	יג 19 הדלקת נרות (40 דק): 7:04 (20 דק): 7:24	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא כד ירושלמי: פסחים סב תוספתא: בכורות א נ"ך: אסתר ג משניות: תרומות ה זוהר: חלק א עמ' צה-צו	**ערב שבת קודש** עלות השחר (72 דק) ... 4:32 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:44 | שקיעה ..... 7:44 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:32 | צאת הכוכבים ..... 8:01 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:14 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:56
שב"ק	יד 20 מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:55	**לימוד יומי:** בבלי: בבא בתרא כה ירושלמי: פסחים סג תוספתא: בכורות ב נ"ך: אסתר ד משניות: תרומות ו זוהר: חלק א עמ' צז-צה	**שבת קודש פרשת בלק** עלות השחר (72 דק) ... 4:32 | חצות היום ..... 12:44 נץ החמה ..... 5:44 | שקיעה ..... 7:43 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:32 | צאת הכוכבים ..... 8:00 סו"ז קר"ש - גר"א .... 9:14 | צה"כ לשיטת ר"ת .. 8:55

"תַּמּוּז רָאשֵׁי תֵּבוֹת זְמַנֵּי תְּשׁוּבָה מְמַשְׁמְשִׁים וּבָאִים, כִּי אָז מַתְחִיל הָרֶבַע הָאַחֲרוֹן שֶׁל הַשָּׁנָה, וּצְרִיכִים לְהַתְחִיל לְהִתְכּוֹנֵן לִימֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה הַקְּדוֹשִׁים!"

(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)